

ПОЛИТИКИН

Немачка 5.80 DEM, Швајцарска 5.00 CHF, Аустрија 40.00 ATS,
Шведска 28.00 SEK, Македонија 85 DEN, Словенија 250 SLT,
Русија 3.50 USD, Хрватска 12.00 HRK, БиХ 3.50 KM,
Грчка 750 GRD,

ISSN 0032-339-x

9 770032 339010

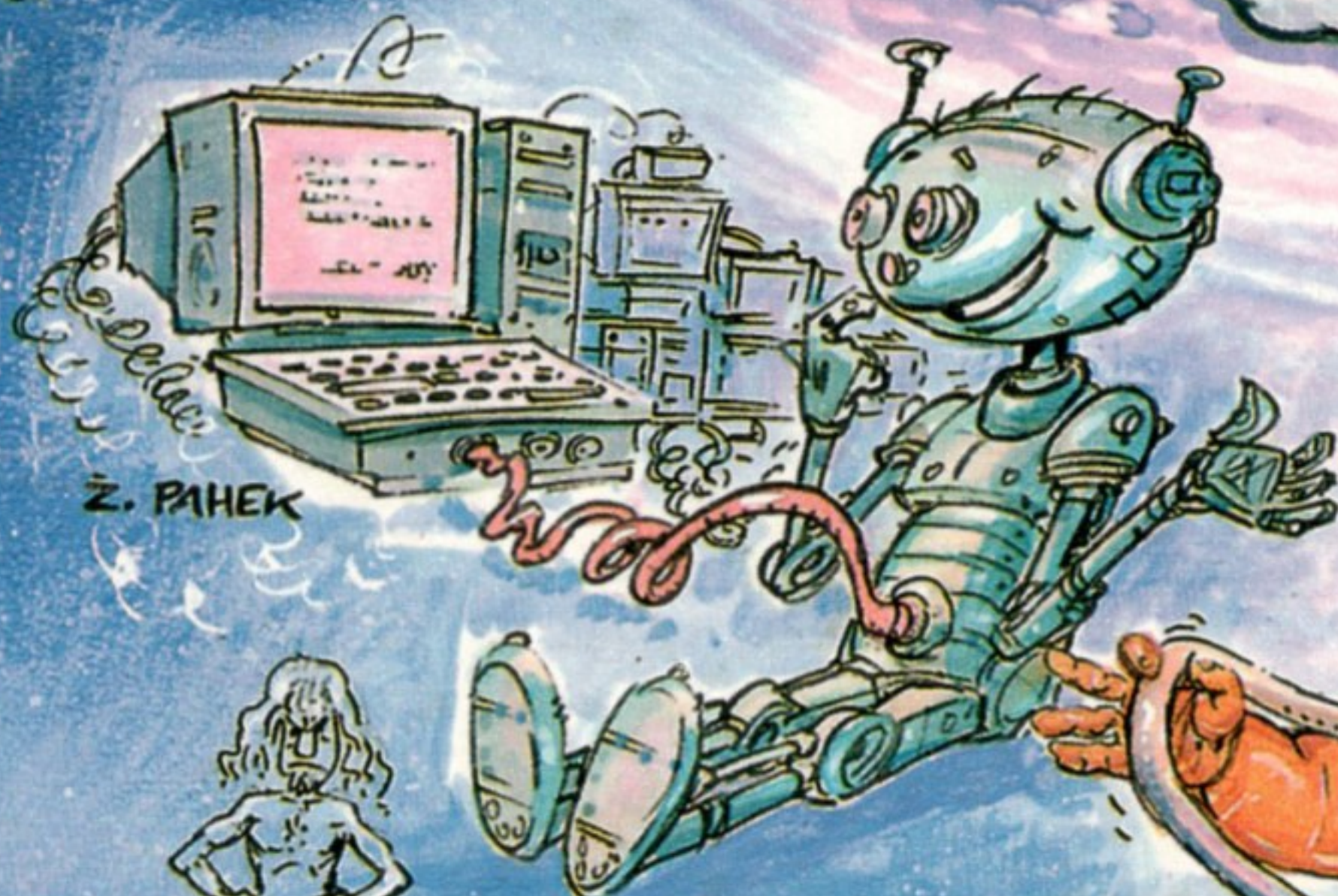
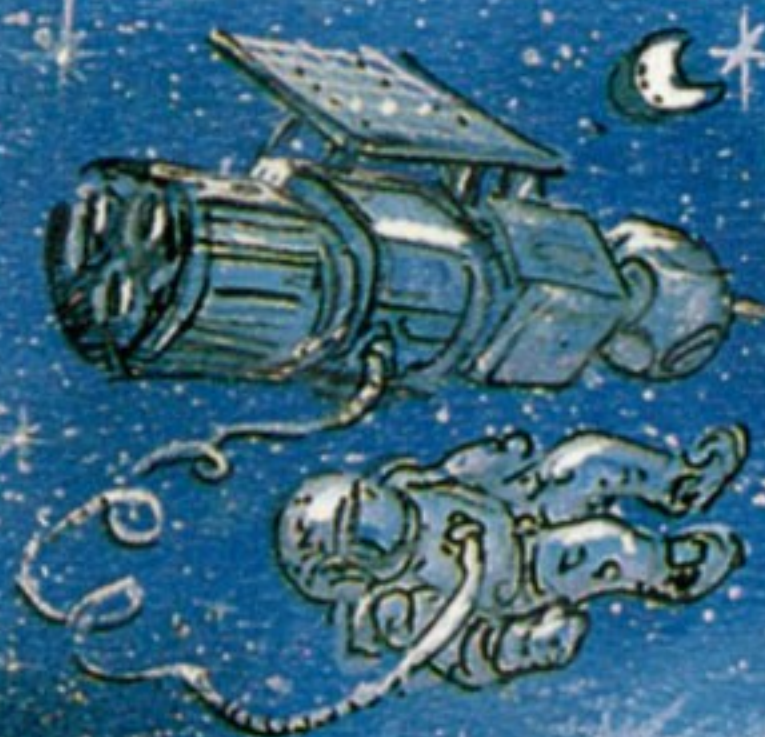
ЗАБАВНИК

23. X 1998. • ИЗЛАЗИ ПЕТКОМ • ГОДИНА LX • ЦЕНА 15 ДИНАРА • БРОЈ 2437

ОТКУД ПУПАК?

Ž. PAHEK

3x3=9 3x5=25 6x8=48
1+1=2 1+3=4 2+2=4
4x4=16 5x5=25 6x6=36
7x7=49 8x8=64 9x9=81
10x10=100
11x11=121
12x12=144
13x13=169
14x14=196
15x15=225
16x16=256
17x17=289
18x18=324
19x19=361
20x20=400
21x21=441
22x22=484
23x23=529
24x24=576
25x25=625
26x26=676
27x27=729
28x28=784
29x29=841
30x30=900
31x31=961
32x32=1024
33x33=1089
34x34=1156
35x35=1225
36x36=1296
37x37=1369
38x38=1444
39x39=1521
40x40=1600
41x41=1681
42x42=1764
43x43=1849
44x44=1936
45x45=2025
46x46=2116
47x47=2209
48x48=2312
49x49=2401
50x50=2500
51x51=2601
52x52=2704
53x53=2809
54x54=2916
55x55=3025
56x56=3136
57x57=3249
58x58=3364
59x59=3481
60x60=3600
61x61=3721
62x62=3844
63x63=3969
64x64=4096
65x65=4225
66x66=4356
67x67=4489
68x68=4624
69x69=4761
70x70=4900
71x71=5041
72x72=5184
73x73=5329
74x74=5476
75x75=5625
76x76=5776
77x77=5929
78x78=6084
79x79=6241
80x80=6400
81x81=6561
82x82=6724
83x83=6889
84x84=7056
85x85=7225
86x86=7396
87x87=7569
88x88=7744
89x89=7921
90x90=8100
91x91=8281
92x92=8464
93x93=8649
94x94=8836
95x95=9025
96x96=9216
97x97=9409
98x98=9616
99x99=9825
100x100=10000

За све од 7 до 107

Фирма

Веровали или не!

ГУМЕНЕ ЧИЗМЕ ИСПУЊЕНЕ КРЕМОМ ОД ВАНИЛЕ

НОСИЛА ЈЕ БАРБАРА РИКАРД
ИЗ ВЕСТ САСЕКСА У ЕНГЛЕС-
КОЈ КАДА ЈЕ ПРЕТРЧАЛА
1500 КИЛОМЕТАРА ЗА САМО
8 МИНУТА И 14,80
СЕКУНДИ...

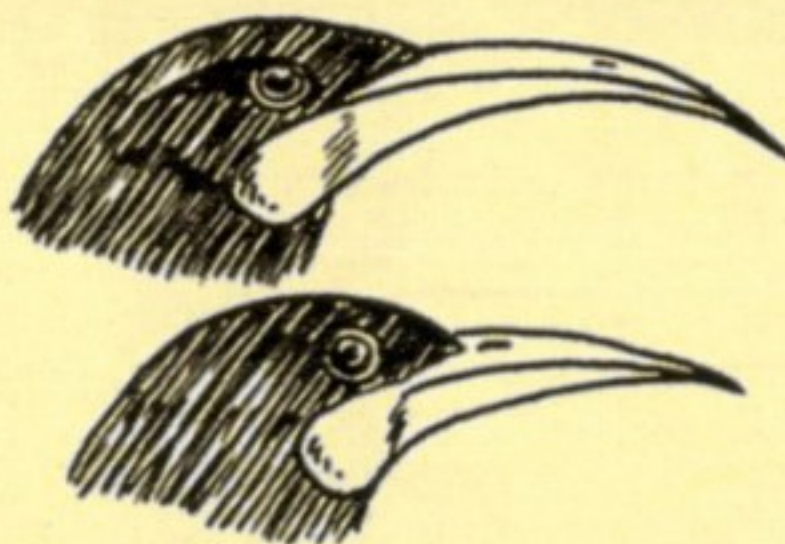

ЗУБ ЗА ЗУБ

ПРАВИЛО ЈЕ ПРЕМА КОМЕ
ЈЕ НЕКАД ЗУБАР У САУТ
ФОСТЕРУ, НА РОД АЗЛЕНДУ
НЕДАЛЕКО ОД ЊУЈОРКА,
ЗА СВАКИ ПОГРЕШНО ИЗ-
ВАБЕН ЗУБ ПЛАЋАО ЈЕДНИМ
СВОЈИМ ЗУБОМ КОЈИ ЂИМУ
ИЗВАДИО - КОВАЧ.

СВИРАЊЕ ОРГУЉА ЈЕЗИКОМ

ДВА САТА БЕЗ
ПРЕКИДА, РЕКОРД
ЈЕ КОЈИ ДРЖИ
АДРИЈАН ВИГЛИ ИЗ
ВЕСТ МИДЛЕНДСА
У ЕНГЛЕСКОЈ.

Нераздвојни до џроба

МУЖЈАК ПТИЦЕ ХУЏА СА
НОВОГ ЗЕЛАНДА КОЈИ КЉУНОМ
СКИДА КОРУ СА ДРВЕЌА, И
ЖЕНКА КОЈА СВОЈИМ ДУГИМ
ЗАКРИВЉЕНИМ КЉУНОМ ВАДИ
ЛАРВЕ, ОСУЂЕНИ СУ НА СМРТ
УКОЛИКО ЈЕДНО ОД
ЊИХ УГИНЕ.

ПЕСМУ ОД 6000 РЕЧИ

ЈОШ КАО ДВА-
НАЕСТОГОДИШЊАК
НАПИСАО ЈЕ
АЛФРЕД ЛОРД
ТЕНИСОН,
ЕНГЛЕСКИ
ПЕСНИК.

ПАРАДА ОСТРИГА И ТРКА ЈАСТОГА

ОДРЖАВА СЕ СВАКЕ
ГОДИНЕ У АИКЕНУ У ЈУЖНОЈ КАРОЛИНИ
И ОБУХВАТА ТРКУ ЈАСТОГА НА "СТАЗИ"
ИСПУЊЕНОЈ СЛАНОМ ВОДОМ.

ЈЕСТЕ ли већ чули да...

●●● као што не постоје
два иста отиска прста, та-
ко не могу да се нађу ни
два истоветно избраздана
језика ■

●●● изгледа да је степен
непушачке свести у Аме-
рици достигао такве раз-
мере да се чак и на живо-
тиње којима неко из шале
у уста стави цигарету гле-
да попречно. Недавно је је-
дан магарац у држави Ин-
дијана изведен на суд зато
што се одао никотинском
уживању ■

●●● једна швајцарска фар-
мацеутска фирма ускоро
ће на тржиште изнети но-
ви лек, али за псе. Редов-
но узимање ових пилула
смањиће узнемиреност
кућића која им се јавља у
неким стресним ситуаци-
јама ■

●●● у појединим делови-
ма Индонезије забрањено
је возити аутомобил уко-
лико, поред возача, не се-
де још два путника ■

●●● најновија забава у То-
кију је одлазак на вечеру у
ресторан који се зове „Ал-
катраз“, по некадашњем
најчувенијем америчком
затвору. Пошто им прет-
ходно ставе лисице на ру-

ке гостима служе храну у
просторијама које имају
решетке на улазу, како би
што више личиле на зат-
ворске ћелије ■

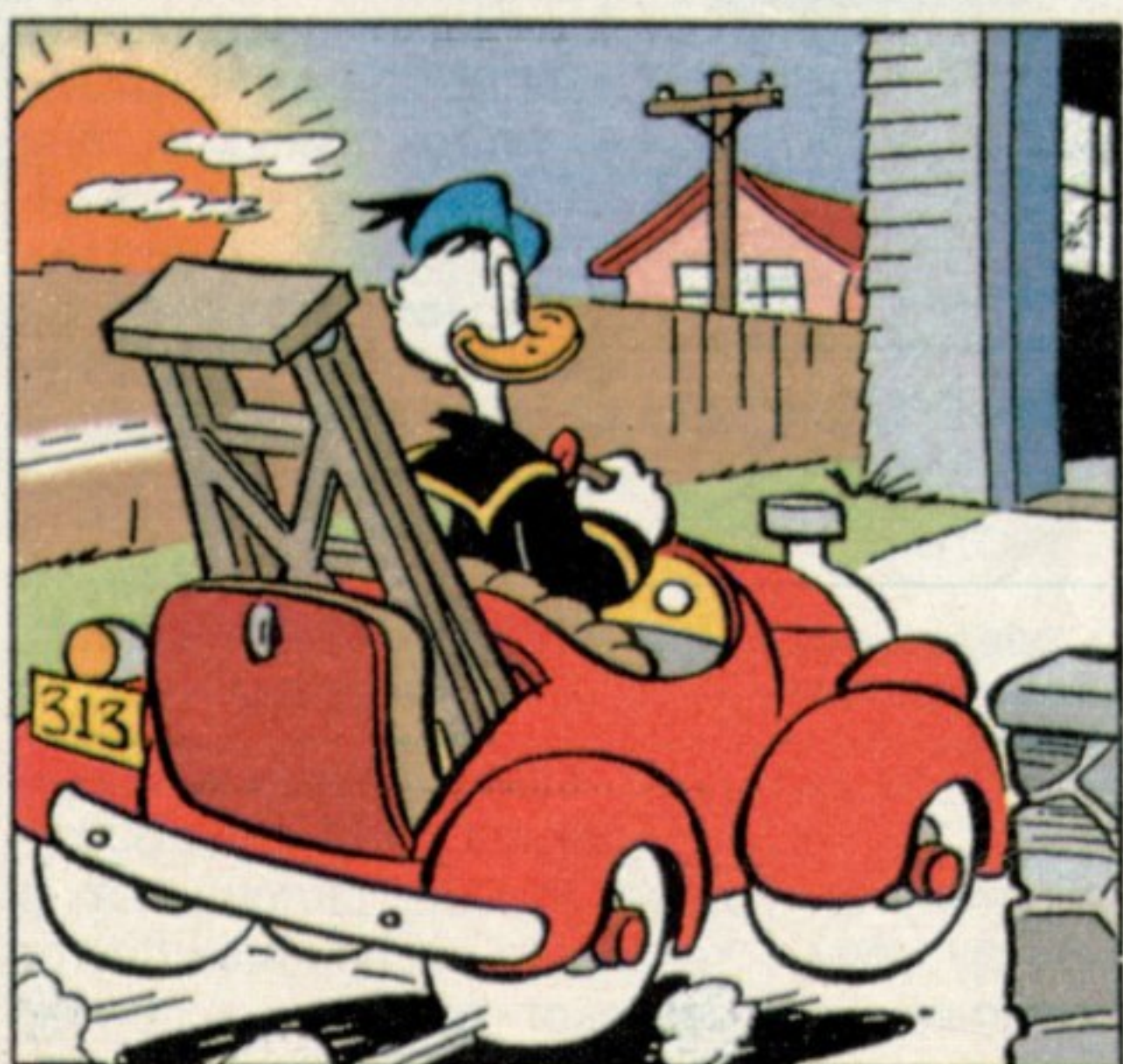
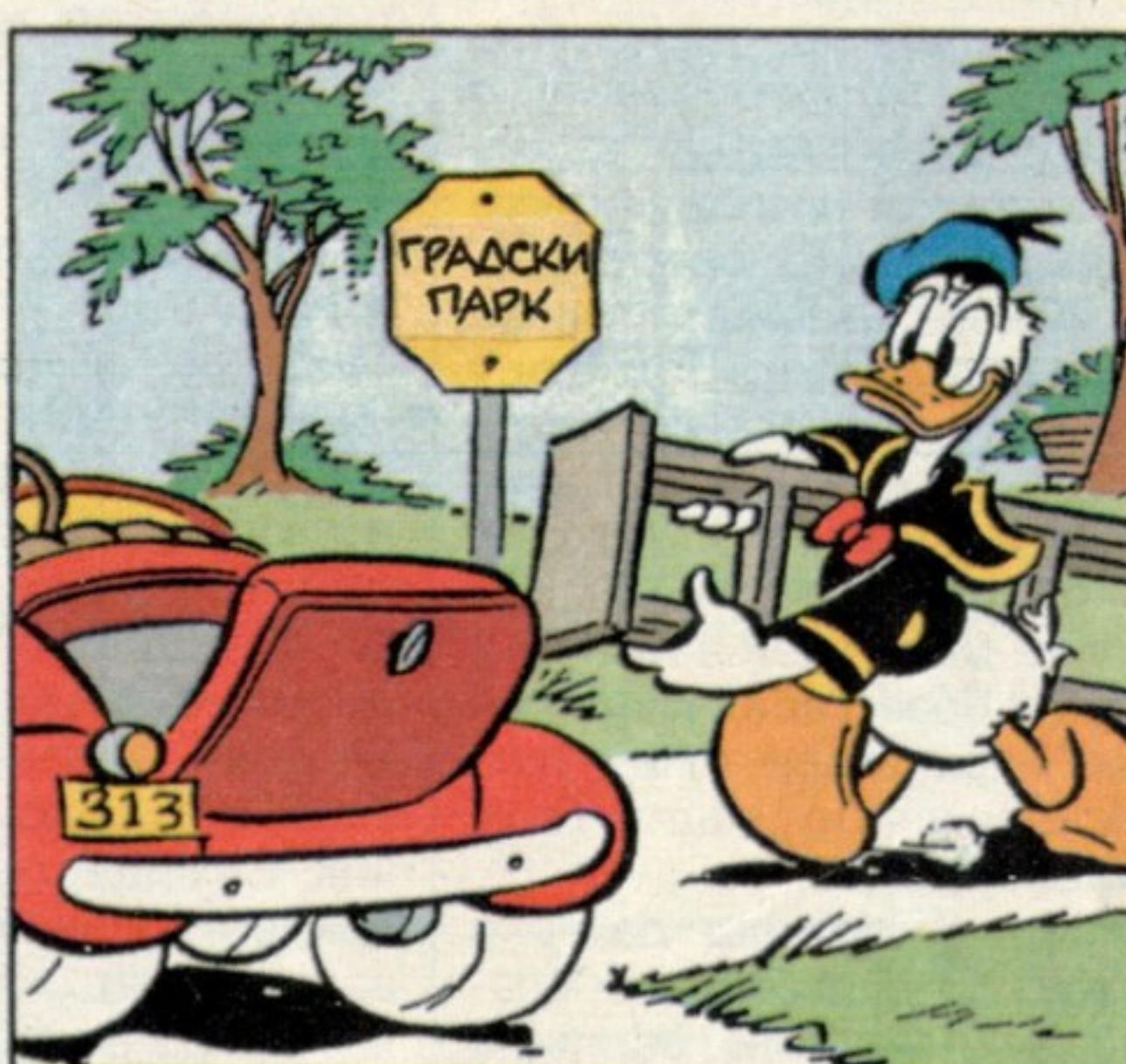
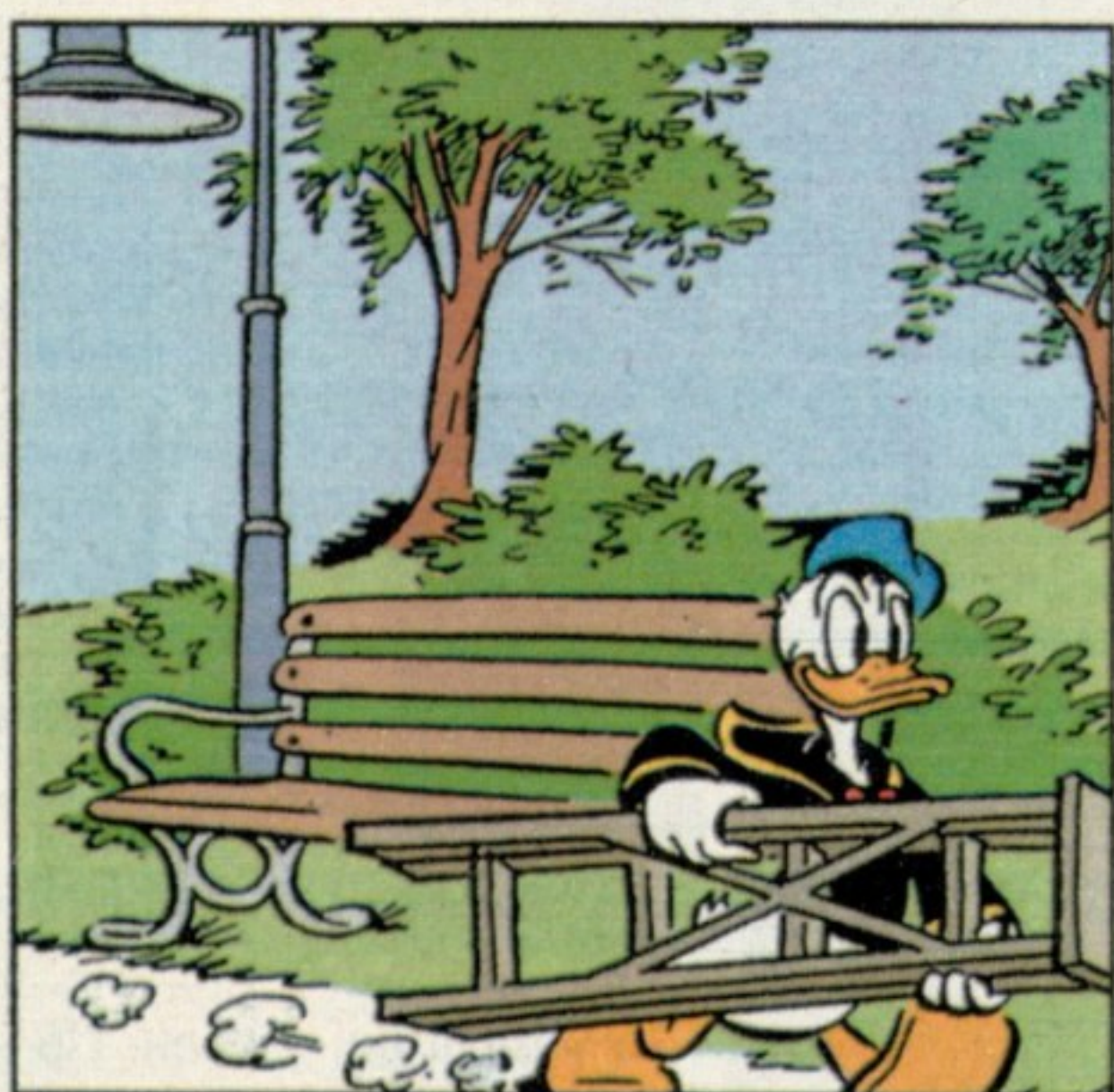
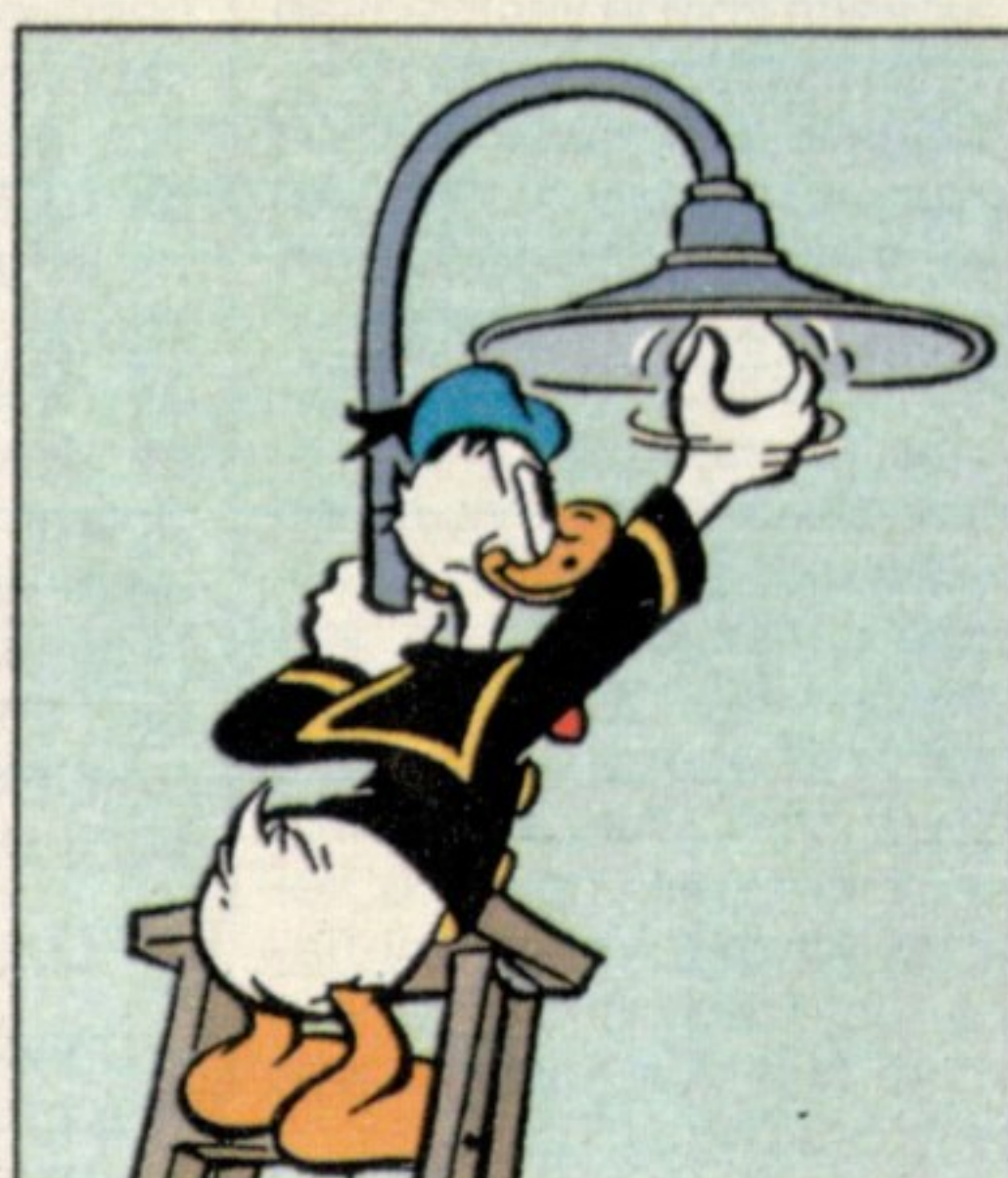
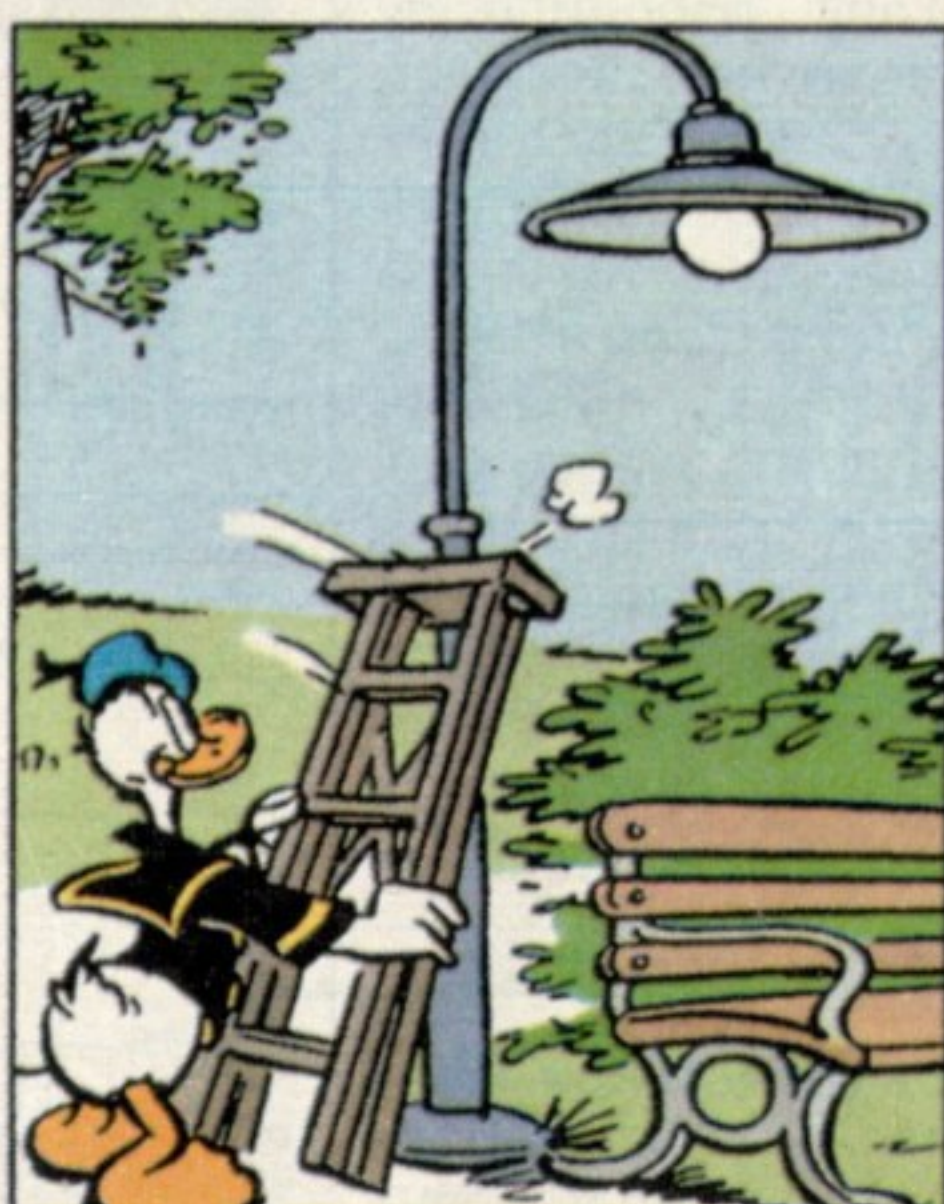
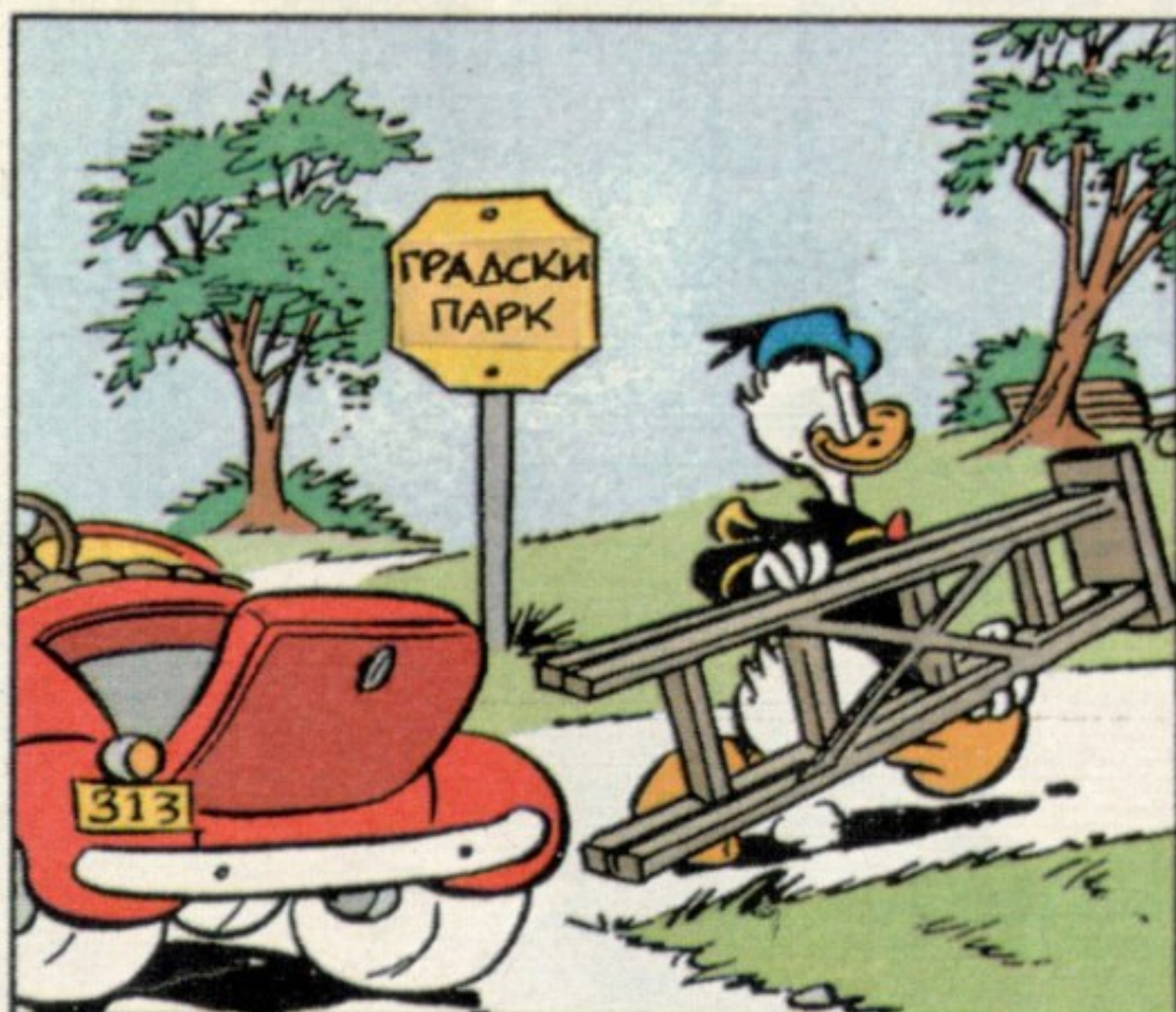
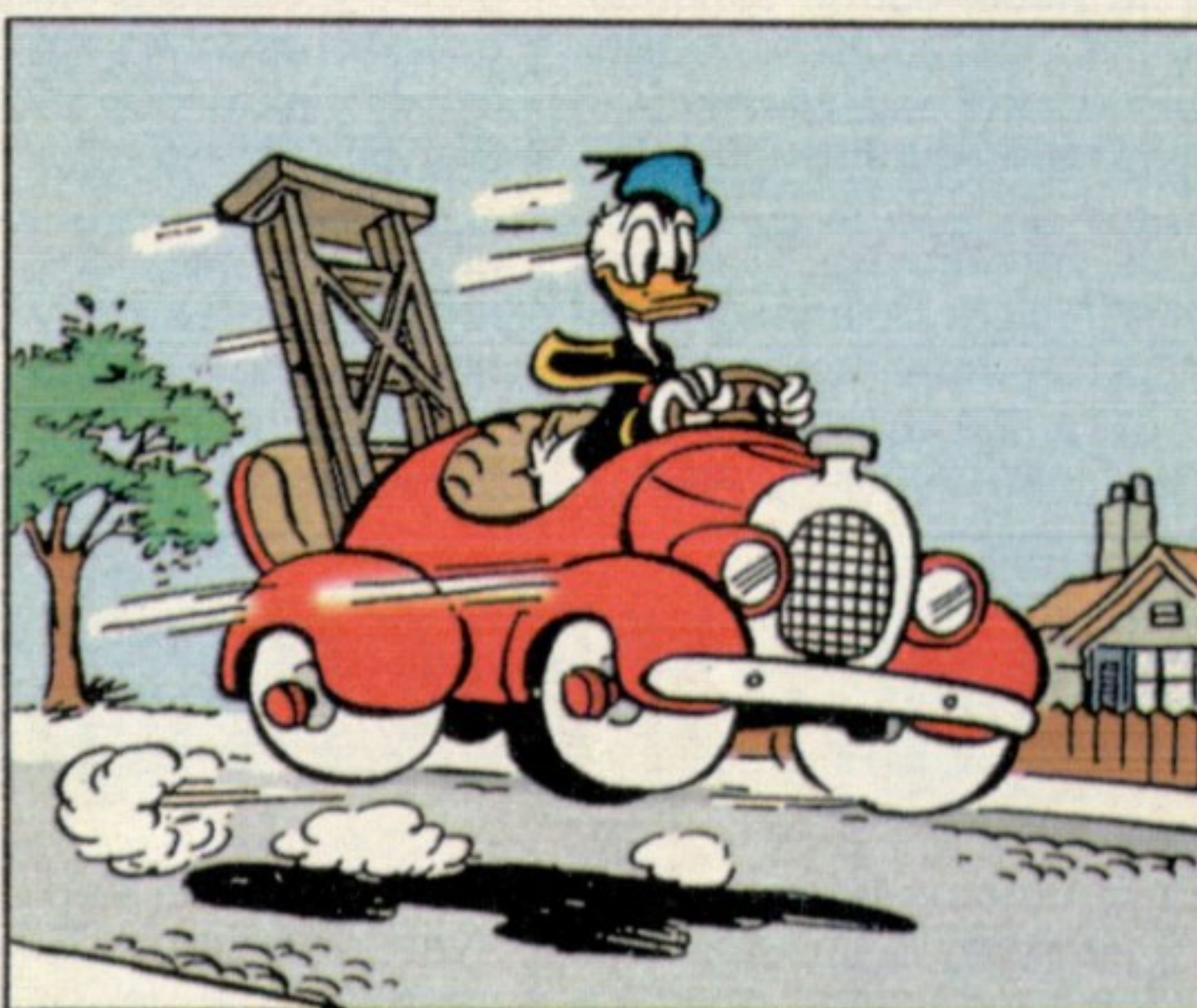
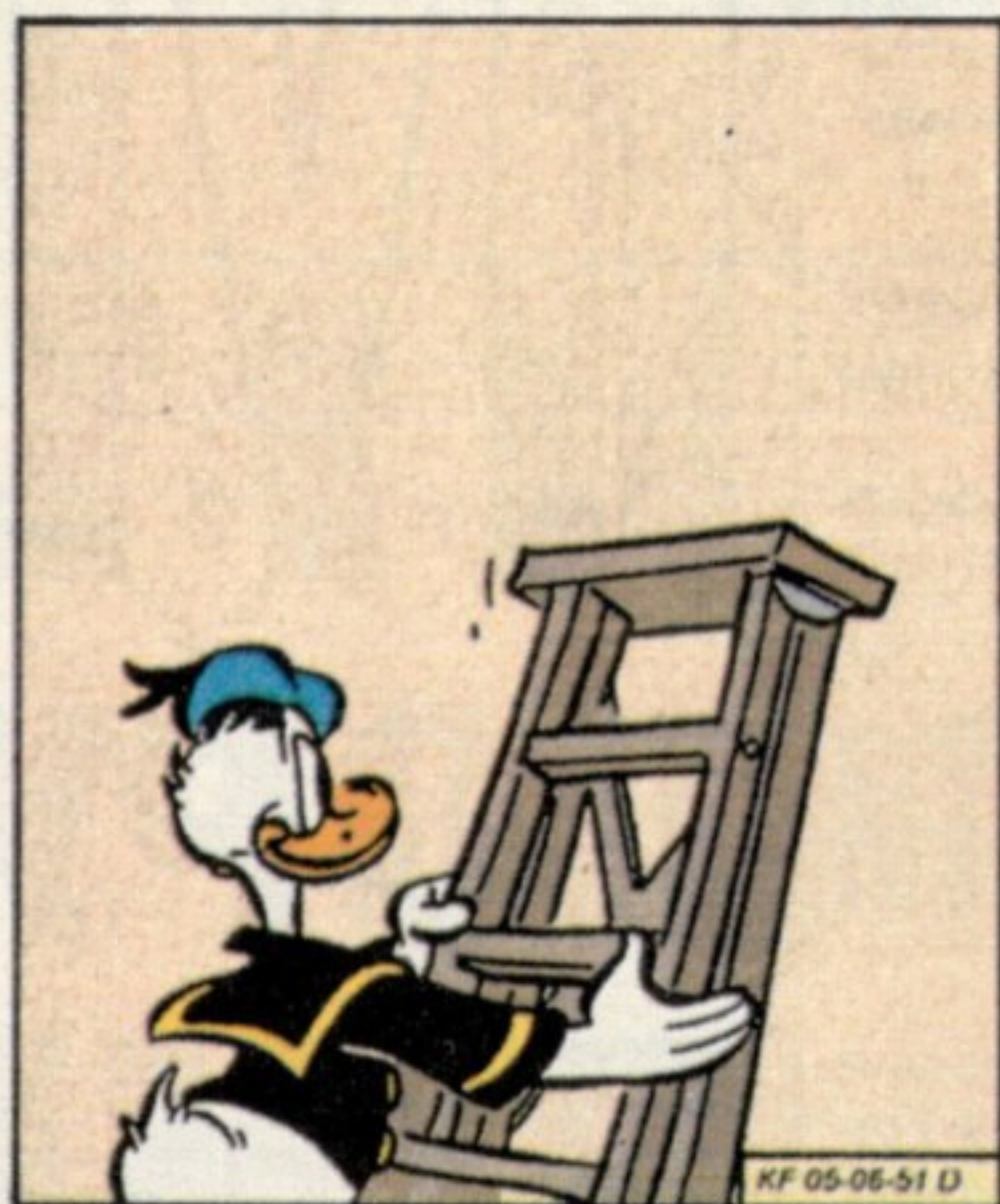
●●● лептира има готово у
целом свету, али нигде као
на острву Родосу где по-
стоји место Петалудес или
Долина лептирова. Хиља-
де и хиљаде шарених леп-
тира у ову долину привла-
чи мирис цвећа кога има у
изобиљу. Понекад лептири
лете збијени тако густо да
потпуно помрачују видик ■

Илустровао Зоран Петковић Петко

ПАЈА ПАТАК

На левој обали зеленооке притворнице, одмах на почетку чудесног моста на Ђурђевића Тари, на раскрсници путева према Пљевљима, Мојковцу и Жабљаку, недалеко један од другог, стоје два споменика. Ћутљиво загладана у лица љубопитљивих путника.

скине урамљену слику онога о коме говори кристално чистим гласом, без застајкивања.

И крене прича, умногоме налик на грчку драму, мада ни ми не мањкамо у сличним повестима.

Способни грађевински предузимач Вукашин Жугић

КАД ИСТОРИЈА ПРЕЋУТИ

Ближи мосту има петокраку и на њему је урезано име инжењера Лазара Јауковића, човека који је учествовао у градњи моста, а онда га по наређењу Врховног штаба партизанске војске 1942. године, у јек Треће офанзиве кад је требало пресећи пут непријатељу, срушио. Учинио је то мајсторски, оштетивши само један лук да би се касније, како је и било, лакше оправио. Брзо је, међутим, ухваћен и доведен ту, на тај исти мост и – стрељан. Већина пролазника зна, готово у детаље, причу о херојству и страдалништву Лазара Јауковића. Уосталом, дуго је био усамљен на мртвој стражи крај Таре.

Недалеко од њега, на десетак корачаја, пре тачно тридесет година, сместило се бронзано попрсје на црном мермеру. Испод уклесане речи које не говоре много: „Овај споменик подиже мајка Марија сину Божидару Жугићу инг. поручнику рођ. 1915. а херојски погинуо 1941. год.“ Ту су и стихови: „Спомен дижем Теби сине / да ти мајку жеља мине / а валови брзе Таре / глас преузму мајке старе. / Па и путник нека знаде / зашто Твоју младост даде.“

Права је реткост да неко од путника зна зашто је младич у униформи официра бивше југословенске војске дао свој живот, како и где. То дуго нису знали ни његови најближи, као ни они којима је у опису радног места писало да морају да знају.

Гробница на Илином брду

У београдском насељу Медаковић живи осамдесетшестогодишња старица Савета Вујошевић, данас једина од седморо деце угледне пљеваљске породице Вукашина и Марије Жугић. Окружена фотографијама некад бројне породице, мало-мало па зарони у оно што је некад било. Често устане и са зида

и његова жена Марија, унука чувеног војводе Трипка Џаковића који је од Турака бранио Тару, изродили су седморо деце: четири сина и три кћерке. А кад су умрли – он 1955, она 1966 – испратила их је само Савета. Једна кћи је умрла сасвим млада, друга на порођају, а ниједан од синова није дочекао крај Другог светског рата. У гробници на Илином брду, изнад Пљеваља, само су кости њих двоје и у мермеру фотографије синова сахрањених на четири стране.

Од дечје игре до...

Први глас о несрећи у доград срећној породици Жугића стигао је 1938, из Вировитице. Њихов најмлађи син Александар – Аћун, подофицир у Загребу и вишеструки државни првак у гимнастици, страдао је после пада с коња у трци на хиподрому. Сахрањен је на месном војничком гробљу.

У то време најстарији Саво студирао је права у Сарајеву, а Божидар и Витомир Војну академију у Београду. Живот је текао даље.

После завршетка академије инжењеријски поручник Божидар – јунак наше приче – упућен је на службување у Ниш.

– Сећам се да је био веома озбиљан у служби и да је добијао похвале – наставља причу сестра Савета. – Често сам, још неудата, одлазила и код Саве у Сарајево и код њега у Ниш. После посла Божидар је био забаван, увек се око њега окупљало друштво, посебно девојке. Био је згодан момак, висок готово два метра. Није што ми је брат, него је стварно био нешто посебно. Памтим да је увек, кад смо се као деца играли у Пљевљима, хтео да буде Милош Обилич, а мене је терао да будем Косовка девојка... Мученик, као да је тада знао своју судбу...

ПУЦЊИ ПОРУЧНИКА ЖУГИЋА

Осмех
питомца
Жугића
из времена
кад је
веровао
да се
отаџбина не
брани
белом
заставом

Сестра Савета, сведок ове
закасне приче, с братом
Бождаром у Нишу,
1936. године

Савета памти и братову последњу посету завичају, уочи самог рата. Иначе шаљивџија и веселак, тада је био ћутљив

и намрштен, утучен. По некад би, и то углавном оцу, рекао да се спрема катастрофа, да ће нас непријатељ прегазити, али да се он жив неће предати. „То је најмање што могу да учиним за себе, за вас и за земљу“, одзивале су речи у породичној кући Жугића поред реке Ђехотине...

Пуковник с белом крпом

Прича о крају инжењеријског поручника Божидача Жугића склопљена је тек много после краја Другог светског рата, а на основу памћења ретких преживелих

четири

ПОДМТНИК
ЗАБАВНИК

очевидца. И тешко да јој има сличне, не само код нас.

Средином априла 1941. неколико дана после немачког напада на Југославију, Десети посадни пук у расулу се повлачио са положаја код Батине на Дунаву. Колона која се кретала према Новом Саду више је наликова-

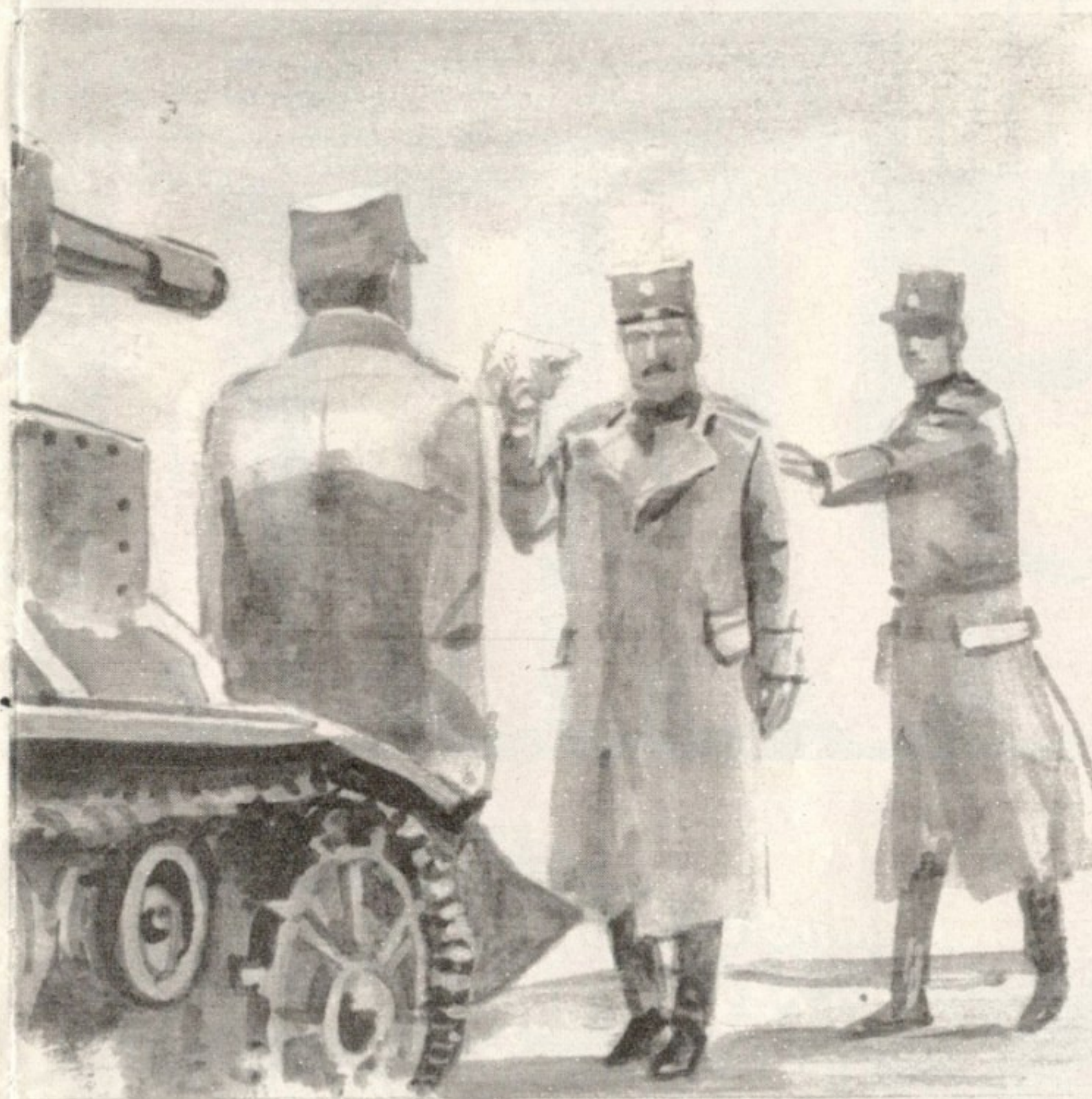
манду за почетак борбе. Неки су остали на путу у колима, а неки хитро одбацили пушке.

За тренутак је тишина наткрилила бачку равницу. Мукло ишчекивање, међутим, није дуго трајало. Из распршених редова југословенске војске издвојио се

ли војничке вештине, оштрим кораком, с десном руком у џепу раскопчаног шињела, пришао им је млади високи поручник. Оба пуковника окренула су се према њему. Како је касније сведочио тумач Шћефан Дудок, поручник југословенске војске Божидар Жугић свом ко-

После гласа о смрти Божидара, у кућу Вукашина и Марије Жугић, једна за другом, стигле су и обавести да међу живима нису више ни Саво ни Витомир. Саво је, под неразјашњеним околностима, погинуо негде у Рашкој 1943, а годину дана касније страдао је и Витомир

У НЕСЛАВНОМ АПРИЛСКОМ РАТУ 1941. СЛАВА ЈЕ МАЛО ЊИХ ЗАОГРНУЛА И, МАХОМ, ЗАБОРАВИЛА. ТАКО ЈЕ БИЛО И С НЕВЕРОВАТНИМ ДОГАЂАЈИМА У БАЧКОМ СЕЛУ ГЛОЖАНИ – ИНЖЕЊЕРИЈСКИ ПОРУЧНИК БОЖИДАР ЖУГИЋ ИЗ ПЉЕВАЉА НИЈЕ ПРИСТАО НА КАПИТУЛАЦИЈУ...

Илустровао Брана Јовановић

ла цивилном збегу него војничкој формацији. Били су измешани и сељачка кола, и камиони, и пешадија и оруђа. А командант, резервни пуковник Божидар Ристић, на дужност се јавио тек након неколико позива.

Инжењеријски поручник Божидар Жугић, заједно с неколицином млађих официра, отворено се противио начину на који војска у рату поступа. Али, команда старијих морала је да се поштује. И колона безвољника стигла је 13. априла пред улаз у село Гложане, десетак километара од Бачке Паланке, без обавезних извидника.

Изненада се пред њима створила јединица мађарских тенкова. Из челних оклопних кола испален је митраљески рафал упозорења, уз узвик: „Предајте се!“ Војници Десетог посадног пука расули су се брже-боље око друма очекујући ко-

командант и, ко зна одакле издукавши белу крпу, кренуо према непријатељу у оклопу. Само су се чули каменчићи који су излетели испод његових угланцаних чизама.

Онда је полако, као да не верује оном што види, из куполе оклопног возила провирио мађарски пуковник. Дуго је посматрао официра с белом крпом, истовремено проверавајући положај његових војника. Следећег тренутка је, с победоносним смешком, искочио из кола и, у пратњи тумача Шћефана Дудока из Гложана, пришао пуковнику Ристићу који му је одмах, војнички прописно, салутирао.

Мало затим почели су да пристижу и југословенски официри с подигнутим рукама.

И док су два пуковника непријатељских јединица разговарала као да су, у најмању руку у истој клупи учи-

манданту се обратио претешким гласом:

– Господине пуковниче, шта то чините?

– Синко, видиш да немамо куд – збуњено му је одговорио Ристић. – Нећемо, ваљда, залуду гинути?!

Тако се не брани домовина!

Мађарски пуковник, бесан што му неко квари тренутке више него лаке победе, упитао је тумача шта то овај официрчић хоће. И пре него што је Дудок успео да му преведе, пресекле су га речи југословенског поручника:

– Тако се не брани домовина! Југословенски официр гине, не предаје се!

Потом је хитро извукао руку с откоченим пиштољем из џепа и, зачуђујуће мирно, испалио хитац у груди свог команданта. Следећи је у главу погодио забезекнутог мађарског пуковника. Остали меци, у немоћном бесу, завршили су у гвожђу најближег мађарског тенка. Одговорио му је митраљески рафал с блиског одстојања и буквално му пресекао груди.

Људи нису могли да верују: човек који више није био међу живима, стајао је после рафала усправно читавих тридесет секунди. Онда је начинио неколико корака према својим војницима и срушио се на земљу. Поручник Божидар Жугић имао је непуних двадесет шест година.

Нови живот мајке Марије

И тада је настао покољ. Седамнаест југословенских војника је пресечено рафалима, преживели су касније стрељани и сви закопани у заједничку гробницу. Поручник Жугић је, после два дана, покопан посебно, одмах уз друм, без икаквог обележја. И без опела, по изричитој заповести Мађара.

на обронцима Дурмитора, одмах изнад Таре.

Први се својим синовима придружио отац Вукашин, док је мајка Марија преживљавала издајући себе за преноћиште у зградици где су некад имали леп хотел „Златибор“ у центру Пљеваља. Нико никада није успео да измами бар осмејак испод црне убрађене мараме. Све до 1961, када је ненадако сазнала где јој је и како погинуо син Божидар.

Тада је, наиме, грађен асфалтни пут који је од села Гложана водио према Бачком Петровцу и траса је пролазила тачно преко хумке непознатог војника. И мештани су, каминач по каминач, склопили причу о ономе што се догодило 13. априла 1941, преместили кости поручника Жугића у заједничку гробницу војника и официра који су тада страдали и о томе обавестили његову мајку.

Марија је сада имала разлога бар за скромни осмејак. Стигла је у Гложане на откривање споменика свом Божидару, а онда одлучила да и на свом имању каменом обележи живот и смрт свог сина. Нису јој дозволили, али јој нису ни објаснили зашто јој не дозвољавају. Није одустала и успела је да измоли место поред моста на Тари, недалеко од оног истог моста на коме је њен деда војвода Трипко Џаковић погинуо бранећи Тару од Турака. И стихове за споменик је сама, неписмена, срочила, али није дочекала да види свог сина у бронзи. Умрла је две године раније, 1966. године.

Уз додатне муке, сестра Савета успела је да заврши оно што јој је мајка започела. Инжењеријски поручник Божидар Жугић већ тридесет година, поред Лазара Јауковића, стоји на мртвој стражи изнад саме Таре ■

Петар Милатовић

ПЕТ

Тешко да се икада у историји планетне астрономије толико открића згуснуло у тако кратком временском року. Од повратка на Марс до упућивања двоструке истраживачке мисије на Сатурн и његов сателит Титан, истраживачи и техничари нису имали ни дана предаха. Утолико пре што снимци са сонде „Галилео“, која од децембра 1995. кружи око Јупитера, не престају да их затрпавају.

Али, сонде и роботи нису једини једрењаци конквистадора модерних времена. Вационски телескоп Хабл показао је своје невероватне могућности и у ближем космосу: не само што је открио галаксије и квазаре у најзабитијим угловима космоса, већ се прославио и снимцима већег броја планета откривајући на њима детаље као што су Марсове

**ШТА ИМА НОВО У
СУНЧЕВОМ
СИСТЕМУ?**

**У СУСРЕТ
НОВИМ**

поларне калоте, вулканске ерупције на Јупитеровом сателиту Ио или олују у атмосфери Сатурна. Његова електронска камера чак је начинила прву карту Плутона, последње планете у низу, удаљене више од четири милијарде километара од Сунца, за коју се досад сматрало да је „незанимљива“. Последњи Хаблови поени: 7. јануара 1998. обезбедио је целовит поглед на јужну и северну поларну светлост Јупитера, док је 24. јуна помогао да се нађу докази да се Нептунов највећи месец загрева. Од овог броја „Забавника“ серија ШТА ИМА НОВО У СУНЧЕВОМ СИСТЕМУ? У сваком броју по једна „поново откривена“ планета Сунчевог система. Најновији подаци, најновији снимци у боји Меркура, Венере, Марса, Јупитера, Сатурна, Урана, Плутона, Нептуна ■

ОДИСЕЈАМА

Прошла година остаће
запамћена међу астрономима
као сезона изузетне жетве.
Нови снимци Земљиних
„рођака“ сведоче о највећим
научним достигнућима
20. века

МЕРКУР

Први камен од Сунца крије половину лица

и до седам пута више Сунчеве енергије него Земља. Због тога јој је површина претворена у спржени кречњак, па на њу не могу да се спусте ни човек ни машина!

Земље, Венере и Марса, а не гасовита као код осталих. Средња густина му износи $5,4 \text{ g/cm}^3$ и врло је слична Земљиној ($5,5 \text{ g/cm}^3$). Али, с његовим проучавањем и даље има тешкоћа.

Сувише је близу Сунца

У ствари, посматран са Земље Меркур је увек у положају у коме је Сунце јасно видљиво. Последица: немогуће је усмерити у том правцу васионски телескоп Хабл, а не довести га у опасност да му неки сензори буду оштећени. Исти такав утицај осећа се и код Венере.

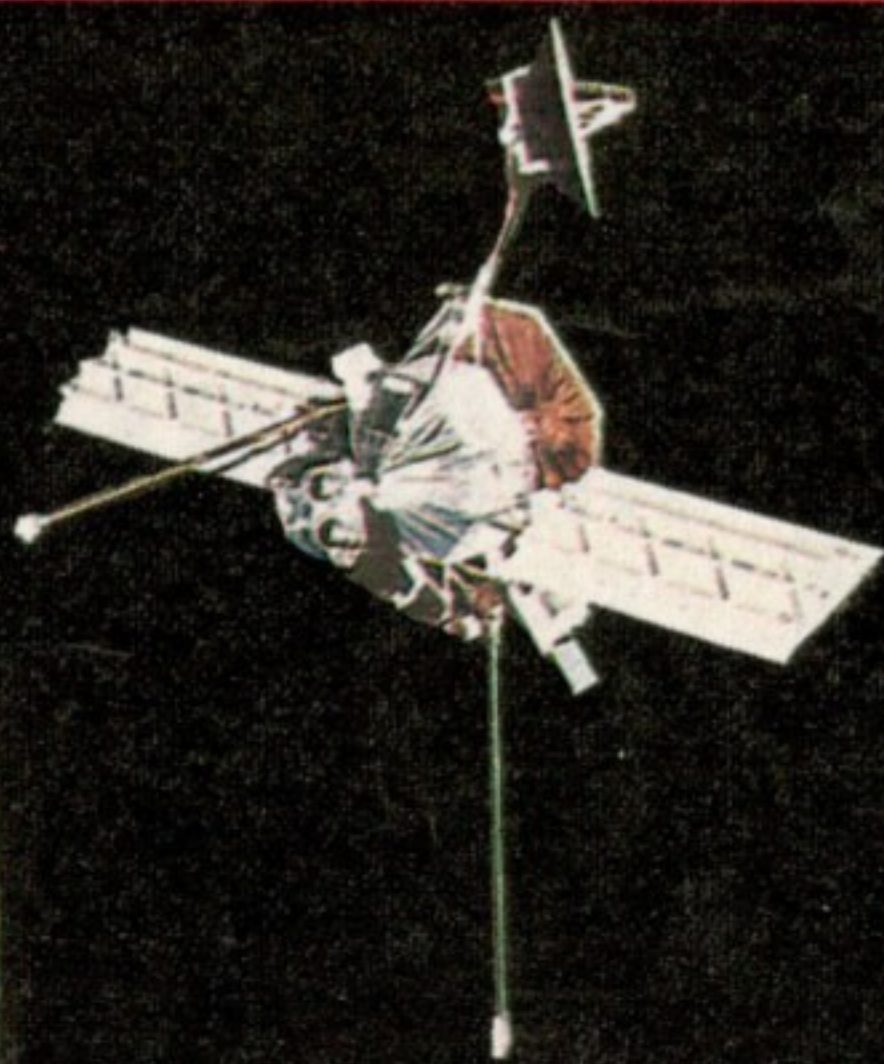
Астрономи који проучавају Меркур још живе од података које је прикупио „Маринер – 10” и могли би тиме бити задовољни – снимци су заиста добри – само кад им не би недостајало пола планете! Околности су се тако несрећно сложиле да је при сваком од три надлетања „Маринер – 10” истраживао и снимао исту страну планете остављајући другу у тами за дуги низ година. Ипак, мало је вероватно да „скривено лице” Меркура буде много другачије од оног које знамо. На први поглед рекло би се да на њему има више кратера него на видљивом делу Месеца. Али, темељније посматрање показује да удео равних површина и оних с плитким кратерима („морима”) износи, као и на Месецу, око 15 одсто тла...

Осим што је пребогата гвожђем и никлом, основна разлика између ове планете и Месеца је у постојању бројних стрмих бразда: по мишљењу неких астронома, ове су пукотине доказ да се Меркур у једном тренутку своје историје мало „скупипо”■

У ИДУЋЕМ БРОЈУ ВЕНЕРА

- ПРЕЧНИК 4878 km
- ГУСТИНА 5,45
- ДАН 58,6 дана
- ГОДИНА 88 дана

Најмања планета Сунчевог система, најближа Сунцу, чврота, без атмосфере, највеће густине јер су при њеном настанку лаке материје одуване док су метали и силикати остали близу Сунца које је тада настајало. Видљиви трагови некадашње вулканске активности.

Температура тла износи 430°C , а разлика између дневне и ноћне целих 600°C ! То је највећа разлика у читавом Сунчевом систему. Сам дан на Меркуру траје 29,3 земаљских дана јер због јаке привлачне силе Сунца која га кочи, један обртај Меркура око самог себе траје 58,6 дана, док се планета обрне око целог Сунца за само 88 дана.

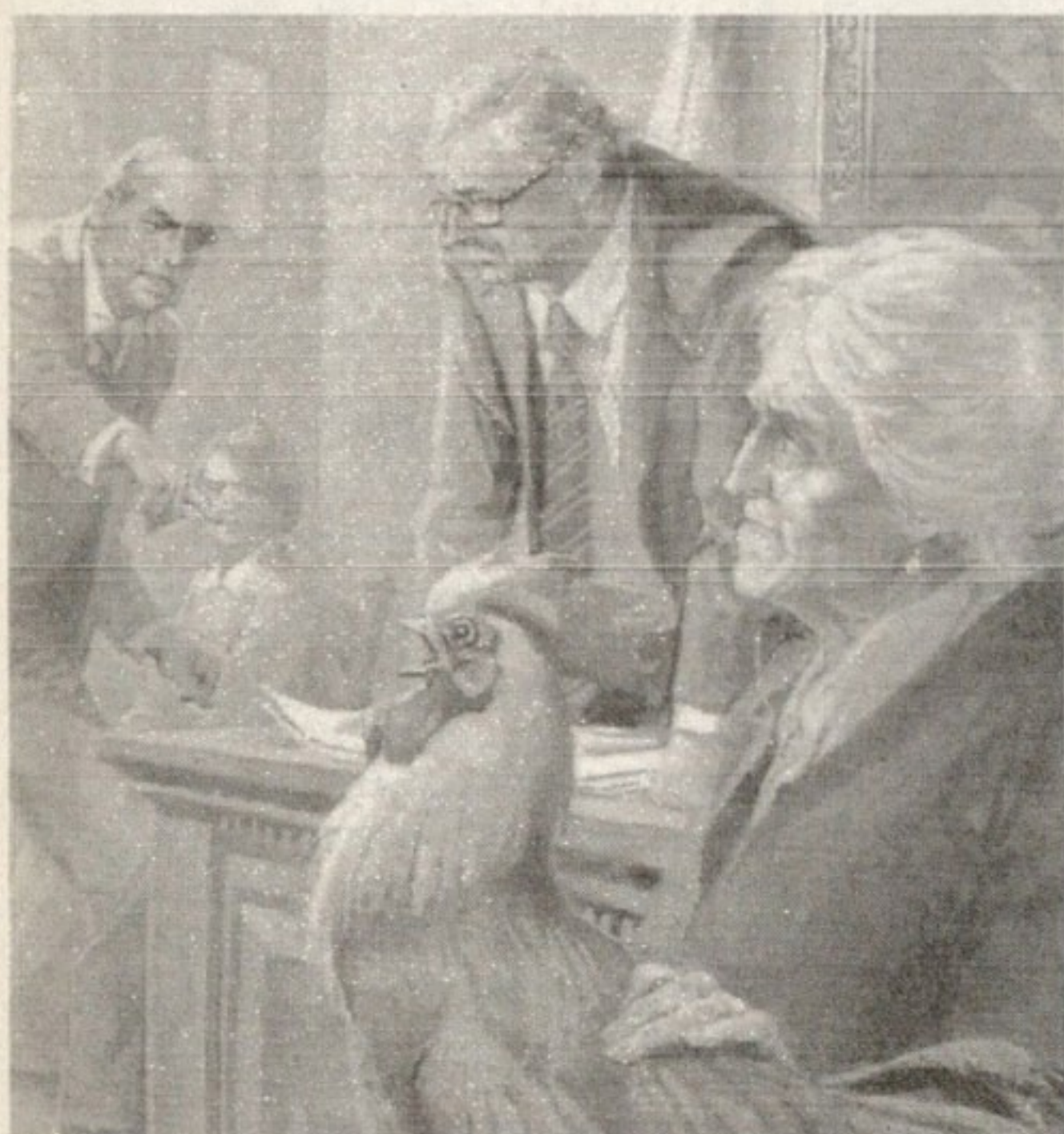
Што се атмосфере тиче, она је врло ретка и не настаје као на Земљи ослобађањем гаса из стена већ из „заробљених” атома водоника и хелијума из Сунчевог ветра, сталних струја честица. Привучене тежином Меркура, оне врше притисак на тло који износи тек билионити део оног на Земљи!

Без аутоматске сонде „Маринер – 10”, која је од 1974. до 1975. три пута прошла поред ње, о овој планети не би се знало готово ништа. Данас је извесно да је Меркур „земаљска” планета, што значи да му је цела површина чврста као код

К

рижни одсечак, кратери, без видљиве атмосфере... Све нас наводи да помислимо на Месец. Па ипак, ради се о Меркуру, првој планети до Сунца, удаљеној мање од 58 милиона километара од наше звезде. Она прима

На површини Меркура изрешетаној кратерима од судара старих три до четири милијарде година постоје и „море”, слична онима на Месецу.

КАКО ЈЕ ПЕВАЦ ЗАСЛУЖИО ЛОНАЦ

Породице Фјорентино и Савоја из места Палезе у близини Барија, у Италији, смртно су се завадиле зато што брачни пар Фјорентино, чија спаваћа соба има прозор који гледа у двориште комшија, није више могао да поднесе кукурикање петла – који, наравно, нема појма да то неком смета.

На суду је певац потврдио оптужбу једним громогласним кукурику из чиста мира, а кад је тужитељ показао прстом на њега, скочио је да га угризе! Судија није имао куд: морао је да закључи да је овај петао, не само распеванији, већ и незгоднији од других и да власници морају да га „уклоне” ■

СПАВАЊЕ КИТА КОЈИ СКИТА

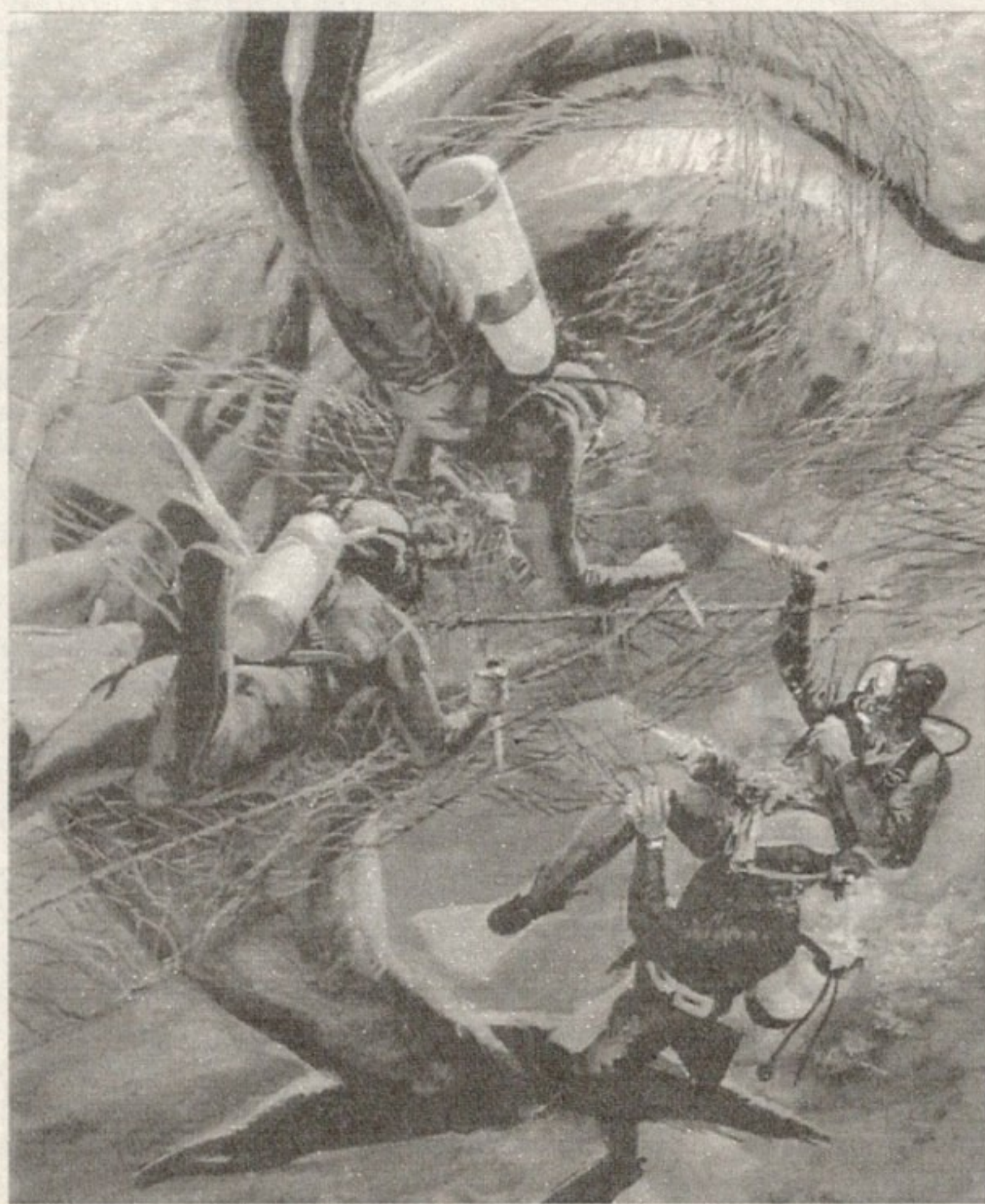
НЕ ЗАВИДИ ПТИЦАМА НА ЖИЦАМА

Канађанин Џеј Кокрен је светски рекордер у ходању преко жице – до сада најдуже и на највећој висини. У присуству телевизијских камера и бројних посматрача са земље, овај еквилибриста је успешно премостио „плаву реку” Јангцекјанг, у Кини. Метални кабл дужине 640 ме-

тара, био је разапет, на висини од 300 метара, између два гребена с једне и с друге стране реке која тече кроз покрајину Сечуан.

Кокрен је на овај начин по други пут ушао у Гинисову књигу рекорда. Први пут је то било за 21 дан непрекидног боравка на жици ■

Екипа гњураца из јединица морнарице Јужноафричке републике стално је у приправности, јер се испред плаже у месту Сан Мишел, јужно од Дурбана, на обалама Индијског океана, сваког часа у заштитне мреже уплете по неки морски цин. За китове су овакве мреже опасне, јер им онемогућују да изроне кад им је потребан ваздух, те зато мора брзо да се реагује. Мреже, иначе, штите купаче од ајкула према којима су ови много мање благонаклони ■

ЛОПОВИ И КАМЕНИ БЛОКОВИ

У по бела дана, у лондонском кварту Лејтон, група лопова однела је сав камен којим је била поплочана једна лепа краћа улица. Копали су булдожерима и товарили у камионе, а да нико, па чак ни полицајци из кварта, нису схватили о чему се ради. Добро организовани преступници који, очигледно, знају како да уновче блокове од гранита, према процени стручњака, начинили су штету од преко 300.000 фунти■

СТРАХ ОД СТЕНЕ

Камена громада тешка 1000 тона, висока преко 30 метара, месецима већ прети живописном насељу Денан на југу Белгије. Да би се избегле вибрације које би могле да је покрену, пут испод брда је азтворен за саобраћај тешких возила и обустављени су сви летови авиона на линији изнад насеља. Док се не нађе решење, екипе цивилне заштите су непрекидно у стању приправности■

ШЕТЊА И ПРЕТЊА

У посету Лава Хот Спрингсу, једном месташцу од само 420 становника у америчкој држави Ајдахо, стигли су, ових дана, неубичајени гости: чопор лавова и тигрова који се слободно размилео улицама, не дозвољавајући испрепаним мештанима ни да провире кроз прозоре...Паника је трајала све док одред цивилне заштите, уз помоћ укротитеља, није ухватио и последњу звер, одбеглу из циркуса

улогореног на једној пољани на периферији насеља■

НЕ БОЛИ ГЛАВА БАДАВА

Према писању агенције Итал-Тас, једна стена с отиском стопала диносауруса, нађена у Сибиру, изазвала је главобољу код свих који су с њом долазили или долазе у додир. Биоенергетски мерач открио је да она упија енергију живих бића, па је за научни свет, као таква, још занимљивија. Новости се тек очекују■

БЕЗ СВЕГА, АЛ' НЕ БЕЗ ЊЕГА

Овај „шевролет корвет“ заједно је са „фордом мустангом“ спортски аутомобил за којим куца срце сваког Американца. Каросерија му је од пластике која смањује

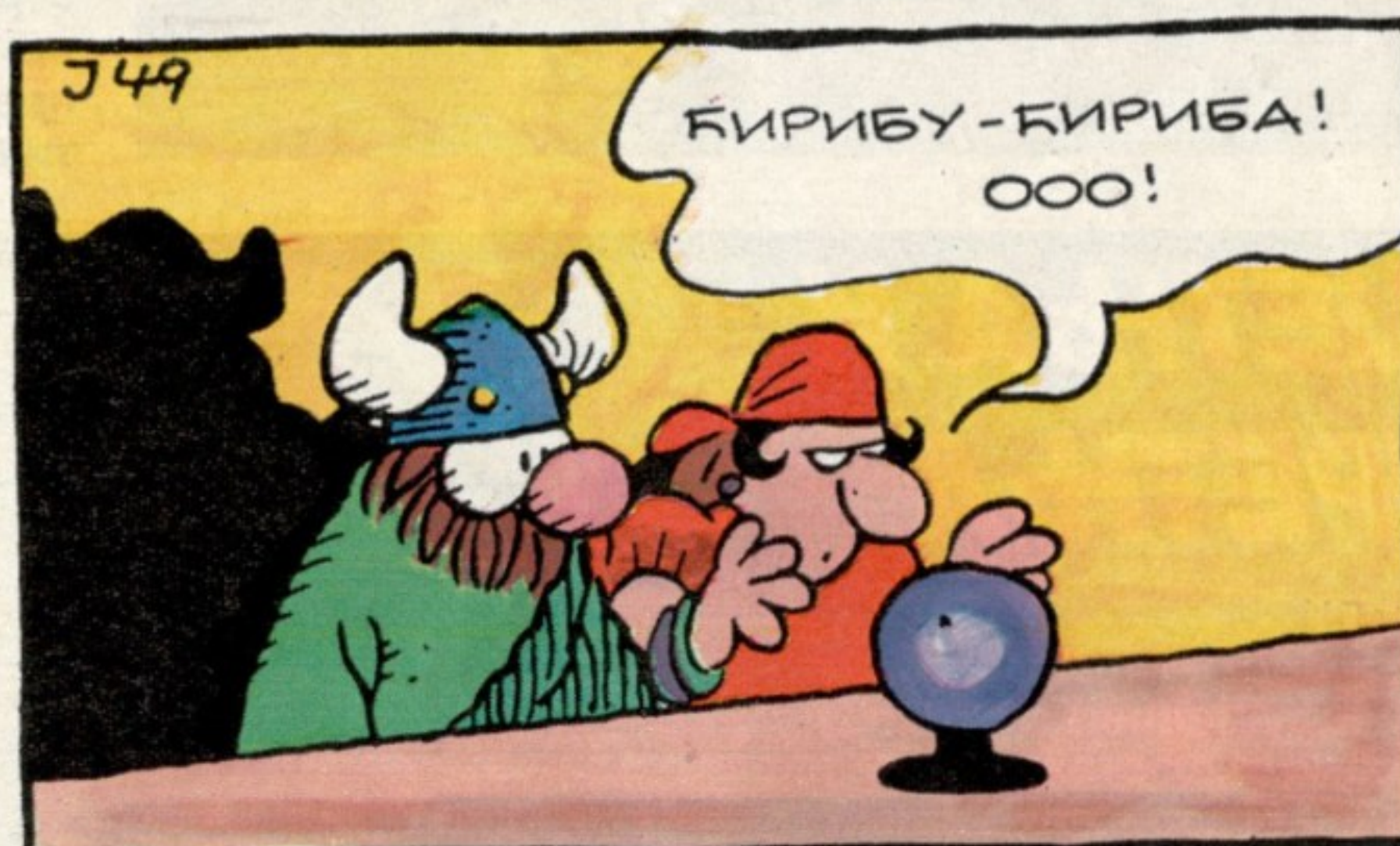
укупну тежину возила за онолико колико је повећава огроман мотор од 5.666 кубика и снаге 344 коња. Мењач је аутоматски, а брзина и до 270 km на сат, с убрзањем од 0

до 100 километра за мање од 5 секунди. Цена: 120.000 DEM, што и није много ако се зна да један „ферари Ф355“ кошта дуго више, а да за „порше 911“ с истим особинама мора, на ову суму, да се дода још око 40.000 DEM■

DIK
BROWNE

ХОГАР СТРАШНИ

ПРИЈАТНО, ПРОЖДРЉИВЦИ!

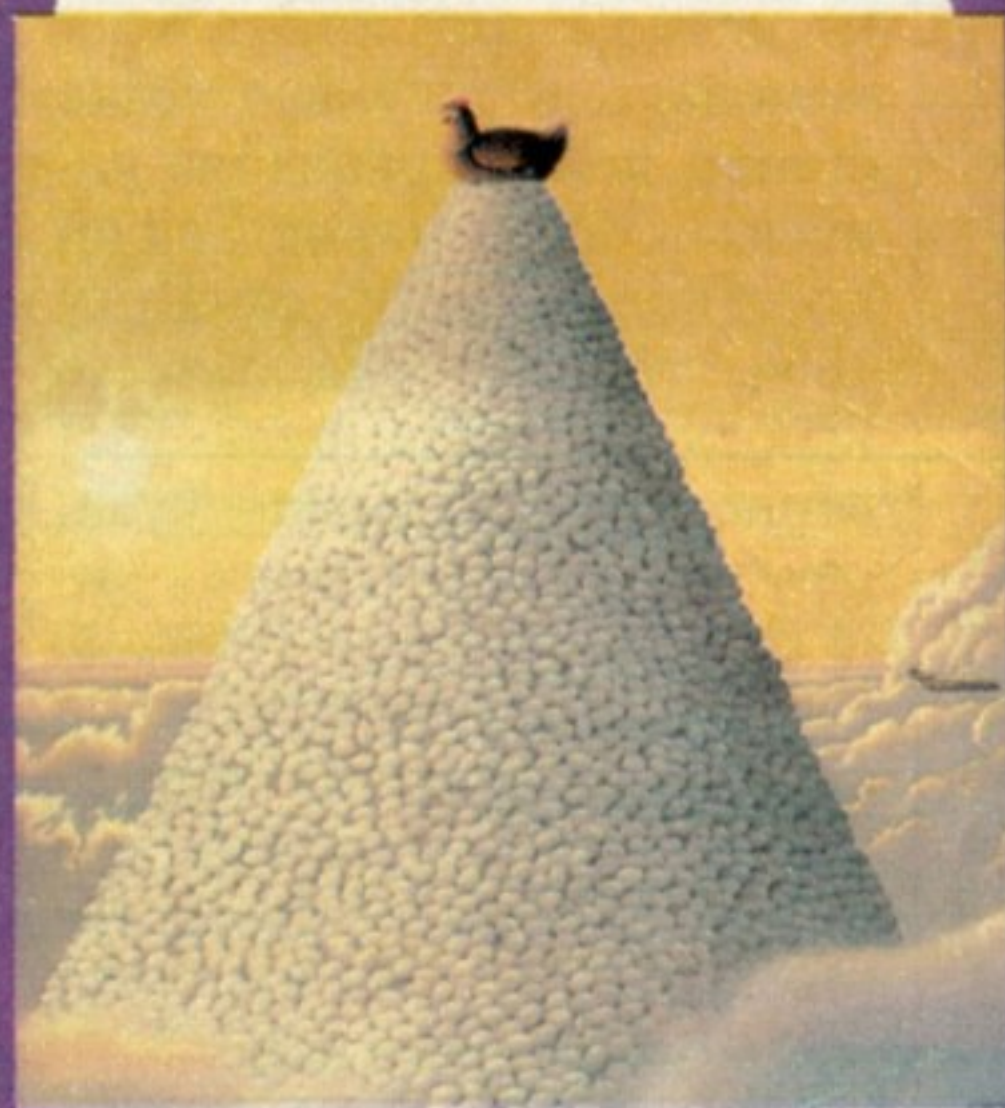

3000 МИЛИЈАРДИ

цветова опраше пчеле да би направиле три хиљаде тона меда, колико човечанство дневно поједе. Толиким медом могла би да се премаже кришка хлеба величине Лондона.

3 МИЛИЈАРДЕ

шоља чаја могло би да се направи од се-

дам хиљада тона чајних листића који се дневно произведу на свету.

2 МИЛИЈАРДЕ

јаја дневно снесу кокошке широм света. Од тога би могла да се направи кајгана величине Кипра.

3 МИЛИОНА

авионских оброка поједе се свакодневно на летовима широм планете.

1,4 МИЛИОНА

тона је дневна производња пиринча на свету. Када

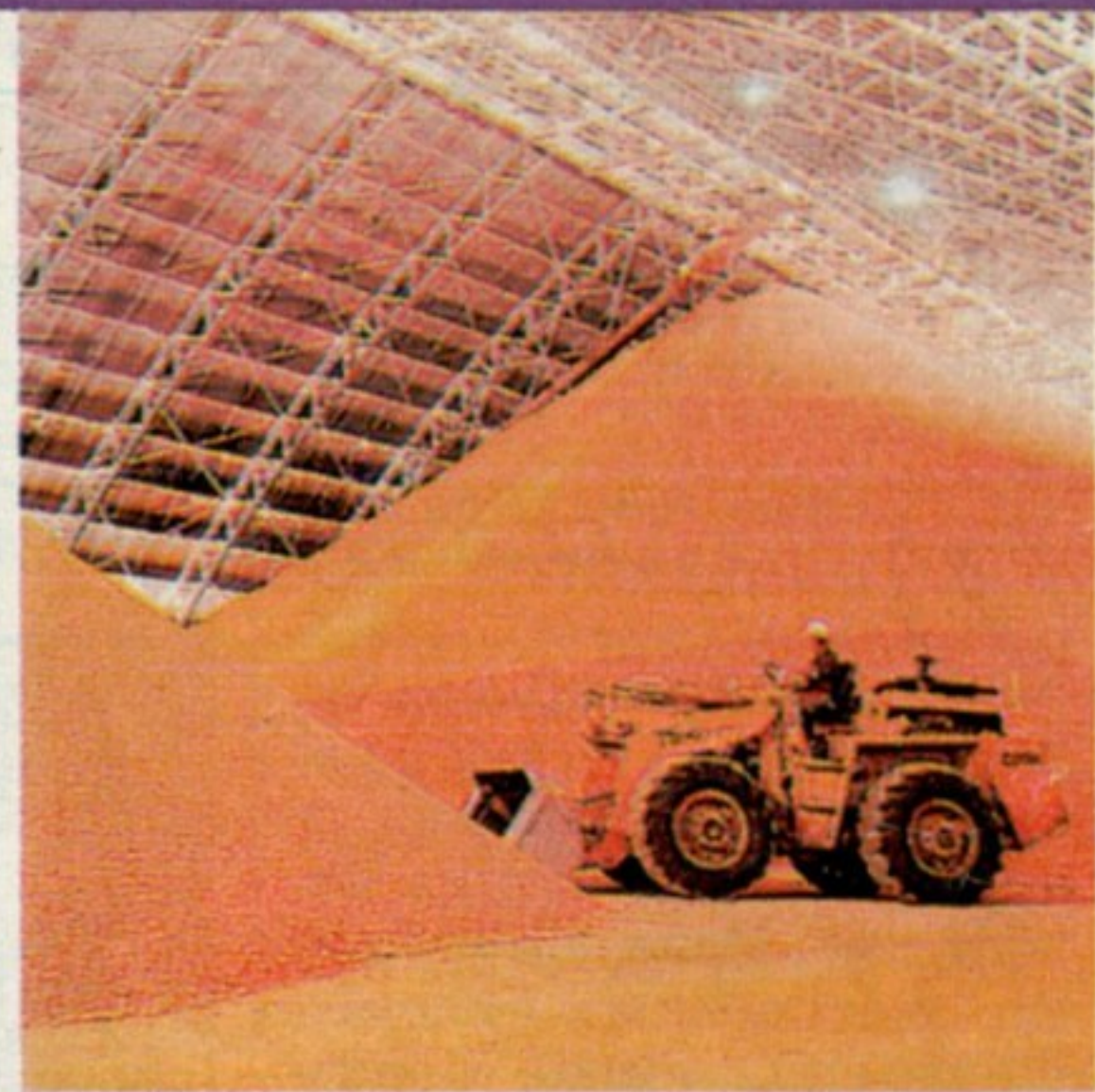
би се сав тај пиринач скупιο на гомилу, добило би се брдо шест пута више од египатских пирамида.

600 МИЛИОНА

табли чоколаде могло би да се направи од седам хиљада тона семенки какао колико их дневно произведемо.

533.000

тона мяса поједе се дневно на свету. Прави ужас јер је реч о количини која одговара стаду од милион грла.

212.000

тона парадајза дневно се скува и поједе у свету.

1,5 МИЛИОНА

тона пшенице износи дневна производња ове житарице. Ни потрошња није занемарљива. Количина коју дневно поједемо до врха би испунила 3.757 „џамбо-цетова”.

6.000

тона јагода је дневни учинак човечанства.

М. И.

САХРАЊЕНЕ

НЕ БАЦАЈ

ИМЕ БОЖИЈЕ

КЊИГЕ

НА ЈЕВРЕЈСКОМ
ГРОБЉУ У
БЕОГРАДУ

ПОСТОЈИ ГРОБ
ЗА СВЕТЕ
КЊИГЕ. ТО СЕ
СКРОВИШТЕ
НАЗИВА
ГЕНИЗА А
НАЈПОЗНАТИЈА
НАЛАЗИ СЕ У
КАИРУ

Обичај Јевреја да старе, од употребе похабане свете књиге предају земљи на чување, налог је верских закона. Свете књиге морају се чувати зато што садрже Божије име. Привремено, док се десетлећима сабирају, остављају се у некој скровитој просторији у синагоги, а потом, кад се накупи много књига и докумената, предају се земљи, на гробљу, у посебном ковчегу и уз свечан обред. То скровиште или трезор књига у јеврејској традицији назива се Гениза.

Будући да је јеврејски народ био изгнан из своје земље и вековима живео у расејању, своје књиге Јевреји су полагали у земљу тамо где би се нашла њихова већа заједница. На Балкану Јевреји живе још од времена Римљана, па се једна Гениза налази и у Београду.

Свете књиге београдских јевреја прошле су свој пут од употребе до похабаности, преко привременог боравка у синагоги, до правог сахрањивања. Овај свечани обред догодио се 1820. године. Како се Београд ширио, то су се сва гробља нашла унутар града, па се јавила потреба да се преместе. Ново место за сва вечна пребивалишта његових житеља нашло се на Хаџи-Поповцу – то је простор око Новог гробља. Било је то 1886. године.

Постепено, на то место које је одређено за сахрањивање припадника више верских заједница, преношени су посмртни остаци са осталих гробља, што је трајало тридесетак године, све до 1927. Могуће је да су и Јевреји баш тада преселили стару Генизу из 1820. на своје ново гробље на Хаџи-Поповцу јер на споменику који и данас стоји изнад Београд-

Гениза у Београду

ске Генизе пише година 1894. Али, то је само вероватна претпоставка.

**Неки су се дивили,
неки уживали**

Најславнија Гениза нађена је у Каирском јужном предграђу Фостату које су од оснивања 641. године насељавали Јевреји – једни привржени вавилонском Талмуду и верском обреду, а други палестинском. До 1970. године опстала је синагога приврженика палестинског Талмуда. Будући да је Каиро био водећи јеврејски град око 10–12. века, није необично што се у синагоги сакупило небројено светих књига и докумената.

Укупан садржај каирске Генизе плод је марљивог вишевековног прикупљања текстова с намером да се касније предају земљи уз свечан обред. Старе књиге мирно су почивале на тајном месту у синагоги.

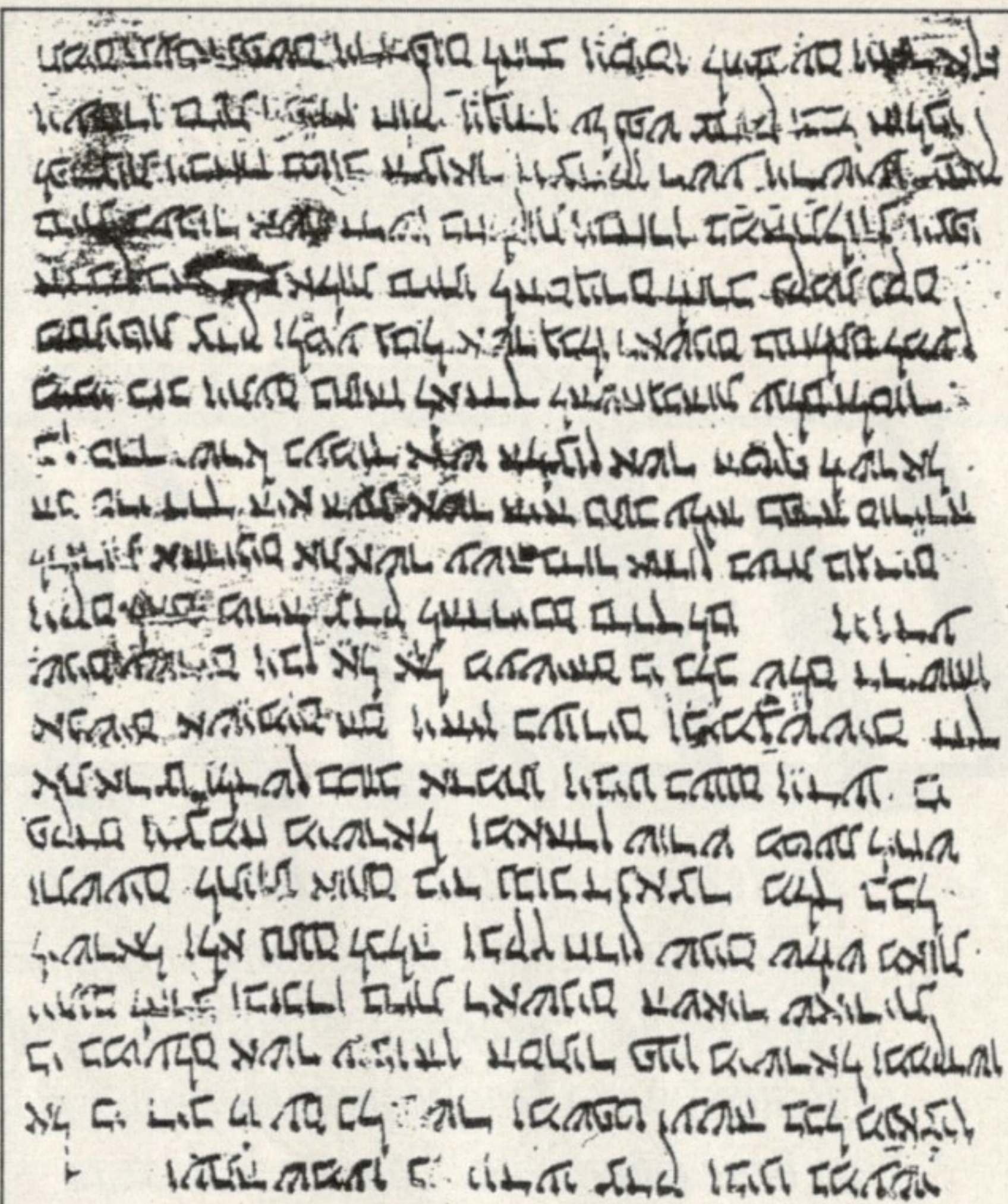
У 18. веку пробудило се занимање за путовања чија сврха не би била трговина или плен из далеких земаља, већ само разгледање старина и упознавање са другим, непознатим културама. Тадашњи путници, исто као и данашњи, обилазили су све, а тражили нарочито оно што је посебно, скривено. Један од њих био је брат Бабе славног песника Хајриха Хајнеа, господин Симон ван Гелдерн. У свом дневни-

ку забележио је да у синагоги у Фостату, у Каиру, постоји стара Гениза. Генизу није отварао, ништа није узео. Било је то 1752. године.

Скоро век касније Абрахам Фиркович из Русије посетио је исту синагогу у Каиру, али је, по повратку у салоне Русије и Европе, прећутао да је видео и Генизу. Много година касније све се обелоданило јер је Руској царској библиотеци продао мноштво старих књига и докумената што су, ван сваке сумње, некад припадали каирској Генизи. Јаков Сафир посетио је исту синагогу 1864. године, али већ је испредена прича, пуна сујеверја, змија и демона – чува ра улаза у Генизу. Човек није био страшљив и ушао је. Сада је збирка била испод шљаке остале после поправке синагоге. Узео је само неколико листова, а у свој дневник записао: „Ко зна шта још може ту да се нађе.”

**Глас је пукао широм
света**

Гениза се прочула, месни трговци старинама бацили су се на посао. Претраживали су сва скривена места па и Генизу, налазили и прода-

Спирана шексја из Јеврејске енциклопедије, 11. век

вали свете књиге и докумен-те. Нешто откупљеног пле-на лопова нашло је пут до великих библиотека у Евро-пи и Америци, до приватних збирки и до научника. Глас о каирској Генизи пукао је широм света, не само међу Јеврејима, већ и међу дру-гим народима. Сви су пока-зали интересовање пошто су Је-вреји имали тесне трговачке везе широм света. Истори-чари, археолози и други на-учници разних народа нада-ли су се да ће дознати нешто и о својој прошлости.

А онда је 1896. године Со-ломон Шехтер прегледао и проучио девет листова доне-тих из каирске Генизе. Кад је утврдио да су то ориги-нални делови Књиге проповедника из Библије, Енглези су одлучили да се сместа крене у Египат, тада под њи-ховом влашћу. Нашоа се но-вац, господин Шехтер је от-пловио у Каиро и – целоку-пан садржај Генизе пренео у Кембриџ. Донет је огроман материјал. Гениза каирске синагоге тада је испражње-на, започета су проучавања текстова.

Шта је био садржај каир-ске Генизе? Најпре, истро-шене свете књиге које нису биле у употреби амулети, књиге магије, филозофске и теолошке расправе, књиге из теоријске и практичне

медицине, поезија, речници, граматике, кабала, календа-ри. Било је и дечијих црте-жа, илустрованих уџбеника, историјских списа, обичних уговора.

Многи су језици на којима је све ово писано: најпре хе-брејски као Старојеврејски језик, али је било текстова и на јудеошпанском и јудеоне-мачком којим су говорили Јевреји у Шпанији и у Нема-чкој. Неки су документи пи-сани арамејским језиком, дакле, језиком народа који је изумро, а неки персиј-ским, арапским, грчким. По-стоје и текстови писани до сада још неодгонетнутим писмом и непознатим јези-ком. Како су научници успе-ли да прочитају чак и клина-сто писмо Сумера, па и да одгонетну значење речи (на пример, реч „дуг“ значи „до-бар“, могуће је да су ови по-следњи документи писани у ствари тајним језиком за тај-не поруке, па се стога не мо-же лако докучити ни писмо ни језик.

Немерљиво богатство

Шта су научници откри-ли проучавајући документа скривана у каирској Генизи? Најпре, ови стари текстови писани су руком, на перга-менту, папирусу, хартији. Облика су – као свитак, ли-стови, па и мали комадићи са записима. Истраживано је каквим се мастилом и ка-квим стилем, то јест пером,

писало. Проучена је грама-тика, семантика, значење речи – употреба вокала, али и само писмо. Како су свете књиге из каирске Генизе преписиване руком, а са пре-писивањем се наставило, упоређивано је да ли су ка-снији преписивачи нешто погрешили или, под прити-ском месних власти, свесно променили.

Многа су открића обоба-тила област историографи-је, допуњена су знања о свим народима који су долазили у додир са Јеврејима, посебно путем трговине. Хазари, на-род са обала Каспијског је-зера, примили су јудаизам у 9. веку, па и о њиховом кра-љевству постоје записи. Употпуњени су подаци о простирању појединих држа-ва.

Највећа пажња испрва је била посвећена светим књи-гама и другим документима на хебрејском језику. Зане-марени су они који су писани арапским, пренебрегло се да су Јевреји у Каиру следили правило да говоре језиком оног народа у чијој држави живе – у Каиру су стотинама година говорили арапским као својим матерњим јези-ком. Истраживања текстова на арапском показала су да се на том језику писала нај-више поезија.

Текстови из каирске Гени-зе садрже богате податке о свакодневном животу, поло-жају жене, о уређењу јевреј-ске заједнице, начину изград-ње кућа, становању, о меди-цини, занимањима, полици-ји, затвореницима. Сlike и цртежи показују да је јудеоа-рапска култура у Каиру тога времена, од 7. до 12. века би-ла високо развијена. Из са-чуваних уџбеника за децу можемо да се обавестимо о чему су и како каирски Је-вреји подучавали своју малу децу у раном средњем веку, а из дечијих цртежа – како су деца видела свет око себе.

Да ли се и данас истроше-не свете књиге похрањују у Генизе? Времена су се про-менила, али је остало прави-ло да се ниједан листић на коме је Божије име не сме бацити, већ се мора предати земљи. Београдски рабин господин Исак Аснел чак и неуспеле фотокопије тек-стова који садрже и реч Бог чува, а затим по путницима који иду у Јерусалим шаље да се тамо сахране у Генизу■

Фотоконија изгледа свитка

ОТКУД

Како смо се
хранили док
се нисмо родили

ПУПАК?

Евако има пупак просто зато што је свако имао пупчаник. И док је било ембрион и фетус, тело је морало да се храни. Ко га је и како хранио? Само, и једино, мајка – кроз пупчаник. Ово храњење траје девет месеци мада се неко дете роди и мало раније.

Кроз пупчаник, дуг колико и дете, пролазе два крвна суда – један који уноси крв са кисеоником и храном и други који је, искоришћену, враћа мајци. Значи, уста и стражњица немају никакву улогу док је тело у мајци. Исто важи и за друге органе. Све ће то телу бити потребно кад се роди. До тада се развија, и расте, припрема за живот. О осталом брине тело мајке.

Зашто плаче?

Чим се мало тело роди, пупчаник мора да се пресеке јер иначе новорођено створење уопште неће само да дише. Схватајући о чему се ради – да га избацују и приморавају да живи само – оно одмах почне гласно да плаче. По томе се зна да је живо. Што јаче плаче, то је колико срећнија јер просуђује да је здраво. Сви га чекају и радују му се, али, оно које не заплаче одмах мало пљесну, па се и оно огласи.

Касније мајка разликује запомагање, незадовољство, обично плакање и зна шта дете захтева. Постоји и уцењивање – то је дрека којом дете привлачи пажњу не би ли обезбедило друштво, мажење и лепе речи. Ово је и те како у вези са пупком јер он се тада јавно испупчи.

Од најстаријих народа – Сумера, Асираца, Вавилонца, старих Египћана – остао је једино јеврејски у чијем је предању сачувао веровање

да дете у утроби мајке све зна, самим тим што има свест о Тори, то јест о пет Књига Мојсијевих. Али, приликом пресецања пупчаника детету сва ова знања одузима посебан анђео. Удубљење између носа и горње усне знак је анђеоског додира и заборава. Дакле, дете у утроби мајке уопште није необавештено.

Када се пупчаник пресеке, мајка није више трудница, а фетус постаје новорођенче. Мајка га још храни, дојењем, и недељу-две будно пазе на његов пупак. Мора бити чист и чврст, потпуно затворен. Ако је мало испало, добро прокува једну пару, стави је на пупак, па чврсто повеже. После све буде у реду, и то се лепо види на плажи. Да ли је неко и када видео некога са отвореним пупком? Није.

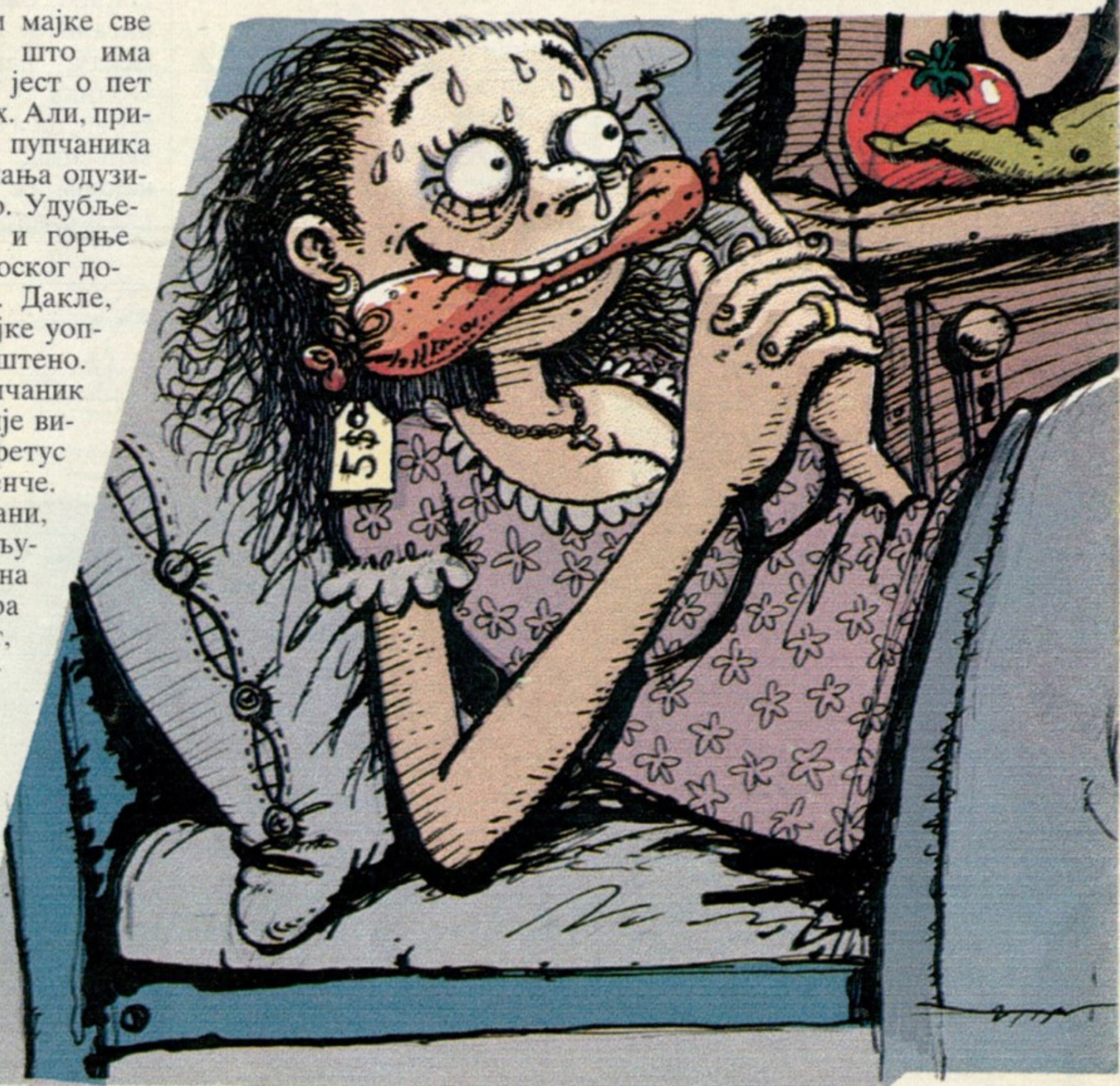
Пупчана кума

Доктор Јанићије Смиљанић, лекар, добро се сећа да се на Златибору, његовом родном крају, употребљавао посебан нож само за сечење

пупка. Нож се називао пупчара. Ниједан од хиљада пацијената које је лечио и излечио никад се није жалио на пупак. А професор универзитета мр Радомир Ракић, етнолог, тврди да се на Косову жена која је пресе-

кла пупак сматра пупчаном кумом и да има доживотне обавезе пријатељства према детету, као и да постоје многи народни обичаји, штавише и враџбине, у вези са пупком.

Пупак остаје мало удуб-

Илустровао Душан Павлић

љен на трбуху. На њега се заборави. Мајке знају да су оне оставиле свој млади вечни печат, неизбрисив. Никада то не помињу. Ни кад остаре и немају ништа више да дају. Мухамеда је богаташ питао: „Кога да

помажем?“, а овај је одговорио „Мајку“. „Кога још?“, опет је питао богаташ. „Мајку“. И трећи пут је питао „Добро, и кога још?“ и добио исти одговор „Опет мајку“.

За људе који су чврсто ве-

зани и слично мисле, као што је често случај са браћом и сестрама, каже се „као да су пупчаном врпцом везани“. Понекад момак изрази своју љубавну чежњу и неизмерну оданост девојци речима: „Са твога бих пуп-

ка воду пио“. Она одмах зна о чему се ради.

Потпуно је нејасно зашто сликари приказују првог човека с пупком. Откуд Адаму пупак кад га није родила мајка, већ створио Бог, и то од земље? Најславнији Адам на свету је онај кога је насликао Микеланђело. Лепо се види да има пупак, човек је го. Изгледа да се назире и пупак у представи самог Бога, али то није сасвим сигурно јер је насликан одевен.

Откуда он Адаму?

И Ботичелијева Венера, богиња љубави, рођена из морске пене, такође има пупак. То је мало чудно јер девојка нема мајку. Насликају ли сликари анђела, Божије створење, ту је и пупак. Како то? Воде се живе теолошке расправе о томе имају ли анђели право на пупак или не!

Бамбаре, црначки народ који у већим скупинама живи у Малију, пупчану врпцу називају дететовим тиквиним конопцем јер верују да је то корен којим је људско биће, док се развија, повезано с мајком земљом. Све док не отпадне, а то по њиховом веровању мора да се догоди седмог дана, рођење није завршено. Зато Бамбаре тек тога дана посећују породиљу и честитају јој принову.

Сутрадан се одржава свечаност – детету се надева име. Сматрајући пупчану врпцу толико важном, приписују јој и многа лековита својства. Она се зато, пошто отпадне, чува попут амајлије у врећици коју дете носи око врата. Ако се малишан разболи, комадић пупчане врпце намочен у води заједно с косом која се чува од првог бријања дететове главе лек је који ће учинити чуда. И најзад, помешана са семењем које се сеје, пупчана врпца ће, верују Бамбаре, помоћи да боље и брже проклија.

Дон Талајесва, поглавица Хопи Индијанаца, записао је у својој аутобиографији: „Кад ми је отпала пупчана врпца, причврстили су је за стрелицу и окачили о једну греду на таваници да би од мене начинили доброг ловца и да би, ако умрем, дали кућу мојој дечијој души. Јер, моја душа могла би остати уз стрелицу и брзо се вратити у утробу моје мајке да се ускоро поново роди“ ■

Најталија Каћански

— петнаест

НЕПОЗНАТО ИЗ ДРУГОГ СВЕТСКОГ РАТА

МАЋИОНИЧАРИ

Атмосфера у Главном штабу Рајха била је више него мучна. Фелдмаршал Ервин Ромел по ко зна који пут је понављао да Енглези у Северној Африци унапред знају све његове планове. Једино логично објашњење за то било је да су Енглези „провалили” немачку шифрантску машину „Енигма”.

Са своје стране адмирал Канарис, начелник немачке обавештајне службе, тврдио је да је „Енигма” толико поуздана да нико не може одгонетнути поруке које се њоме шифрирају. Остали официри сажаљиво су гледали Ромела. Било је очигледно да покушава да се оправда за пораз у Северној Африци...

А све је заправо почело у Пољској 1929. године. Првих дана јануара те године професору математике Математичког института у Познању, Здиславу Криговском, стигло је писмо из Главног штаба пољске армије. У њему су га замолили да лично изабере неколико најбољих студената треће и четврте године који одлично говоре немачки.

Недељу дана касније, један по један од њих улазио је у професоров кабинет, где је мање разговарао са професором а више са два отмено обучена господина. Сутрадан у истом кабинету окупила се група од двадесетак одабраних студената. Тада су сазнали и сврху ових разговора: два господина су им објаснили да су они високи официри обавештајне службе пољске армије који су дошли да регрутују полазнике курса за дешифранте. Наравно, на такав курс иде се добровољно, али чињеница да је свих двадесет студената пристало говорила је да се официри нису преварили у својој процени.

Својим квалитетима на курсу су се брзо издвојила три младића: Марјан Рејевски, Хенрик Зигалски и Јерза Ружички.

Поруке без смисла

Марта исте године Рејевски је дипломирао на свом факултету где га је, као најбољег студента генерације, чекало место асистента код професора Криговског. Међутим, он је желео да прошири своје знање из статистике, па му је професор, иако му је било жао што остаје без одличних сарадника, препоручио да оде на специјализацију у Гетинген у Немачкој. С друге стране, његов „шеф” из обавештајне службе био је одушевљен том идејом и свесрдно га је подржао: дешифровање се заправо и заснива на статистици.

Током његовог боравка у Немачкој, у подруму познањске Команде града створен је „Црни кабинет” посебно

Пред крај 1939. године у Београду су се обрела три велика пољска математичара који су успели да дешифрују чувену немачку „Енигму”

ИЗ

ЦРНОГ

преуређена просторија експерименталног типа, где су његове колеге са криптолошког курса проучавали задатке дешифровања. У тој групи била су и његова два пријатеља Хенрик и Јерзе, а од јесени 1930. године и он. Пошто је зграда Команде била у близини Универзитета, користили су сваки слободан тренутак да тркну до „Црног кабинета”.

Нису дуго чекали на праве задатке: сваког дана специјални курир доносио им је гомилу недешифрованих порука које су пољски радисти „ухватили”

прислушкујући немачке радио-везе. С друге стране, Немци су свакодневно мењали шифру тако да су свако јутро морали да крену испочетка, али младим ентузијастима то није сметало. Све у свему, курир је сваког дана враћао у Главни штаб све већи број дешифрованих порука.

По нацистичком удару 1932. године пољски дешифранти приметили су да све више има порука које једноставно „немају смисла”. Било је очигледно да су Немци почели да користе неку нову шифру. Заправо, оно што Рејевски и

ПОДМТНИ
ЗАБАВНИК

његове колеге нису знали то је да је још 1927. године пољска обавештајна служба „хватала“ поруке које нису могли да дешифрију, што је и покренуло поступак њиховог укључивања у обавештајни рад. Једноставно, у обавештајној служби су схватили да је дошло време за „свежу крв“ са новим идејама.

80.000 комбинација

Нажалост, ни њихов вишемесечни мукотрпни рад није давао резултате, све док једног дана у „Црни кабинет“ није дошао њихов „шеф“ из Варшаве,

истом шифрованом облику била мања од реципрочне вредности броја који се добије кад се иза цифре 4 напише двадесет седам нула!

Ипак, ово није обесхрабрило Марјана, Хенрика и Јерзу, којима је због дотадашњих успеха поверено разбијање нове шифре. Ускоро су се преселили у Варшаву, где су добили фотокопије немачког упутства како се рукује војном варијантом „Енигме“. Сада су већ имали идеју како да то реше. Састојала се у томе да прво знатно упросте проблем, а онда да утврде колико су погрешили услед упрошћавања и да за

тројици математичара придодата су још тројица њихових колега и убрзо су развили картотеку са чак 80 хиљада различитих комбинација за почетно подешавање „Енигме“.

Суочени с овако великим бројем комбинација схватили су да им је за дешифровање иоле већег броја порука потребно или претерано пуно времена, што може да значи да дешифрована порука постаје „бајата“ и неупотребљива, или је потребно упослити много људи чиме се доводи у питање тајност посла. Зато су најпре развили један механички уређај који су назвали „циклометар“ јер је убрзавао бирање правилне комбинације, али су осећали да ни то није оно право. Ипак, крајем јуна 1934. године, пре но што је и омркла „Ноћ дугих ножева“, из тек дешифрованог личног фиреровог наређења први су сазнали да ће вођа јуришних одреда СА Рем бити убијен.

Тада је једна немачка несмотреност омогућила Рејевском и његовим сарадницима да усаврше технику дешифровања. Наиме, тих дана приметили су да све поруке које су одашиљане из команде SS-а имају исти почетак: „Врховни командант SS-а...“. Поред тога, било је очигледно да је исти тип „Енигме“ масовно подељен нижим одељењима задуженим за безбедност Рајха, што је наводило на помисао да ће се у тим порукама углавном користити полицијски речник. С обзиром да је тај жаргон врло једноставан – углавном се користе исте речи везане за хапшење, саслушавање и истрагу, ово је знатно олакшало Пољацима да у целини сагледају начин рада „Енигме“ без обзира што је сама шифра била изузетно сложена.

Било је то у прави час, баш кад је Немачка одбацила Версајски уговор и почела да ствара своју армију. Етер је био загушен радио-порукама, тако да се бојазан да ће и циклометар брзо бити превазиђен показала тачна. Зато је у сарадњи са стручњацима из АВЕ почет рад на развоју електронске верзије циклометра која је добила име „криптолошка бомба“.

За пет месеци развијен је уређај који се састојао од шест ротора и електронских кола, а који је био прикључен на копију „Енигме“. За два сата „бомба“ је могла да обради десет хиљада комбинација, а кад би дошла до оне праве мотор би се заустављао и оператер би прочитао „добитну комбинацију“. Потом би за дешифровање текста било потребно свега пар минута. С обзиром да је „криптолошка бомба“ била електронска машина која је радила по задатом програму, слободно можемо рећи да је она заправо била први компјутер.

Боравак у Узун Мирковој улици

Крајем јула 1939. године, када су пољски дешифранти као од шале читали немачке супертајне поруке, у посету њиховом одељењу дошла су по два енглеска и француска официра специјалца за радио-шпијунажу. Били су запањени када су видели копију „Енигме“, „криптолошку

Илустровао Рајко Ковачевић

којем ни име нису знали. Са собом је донео један сандук у којем је била машина за шифрирање прошверцована из Немачке. била је то застарела „цивилна“ варијанта чувене шифрантске машине „Енигма“.

Тек тада постало им је јасно са чиме су се ухватили укоштац. За разлику од дотадашњих начина шифрирања где се временом могао ухватити неки „ред“, овде правила скоро да и није било. Машина је слова практично насумично мењала, тако да је вероватноћа да се једна реч појави два пута у

толико исправе претходно добијен погрешан резултат.

У време кад је Хитлер проглашен за немачког канцелара, тројица Пољака имала су разрађено математичко решење које је давало опипљиве резултате: могли су да дешифрију немачке поруке! С друге стране, ни једна друга обавештајна служба на свету није ни наслућивала решење овог проблема!

На основу њихових радова, фабрика телекомуникационих уређаја АВА у Варшави направила је почетком 1934. године копију „Енигме“. За то време

бомбу", циклометар и осталу опрему. Рачунајући на савезништво са Енглеском и Француском, у сада већ извесном сукобу са Немачком, Пољаци су им том приликом поклонили по једну копију „Енигме”.

Нажалост, иако су захваљујући својим дешифрантима знали и када и како ће их Немци и Совјети напасти, Пољаци нису могли да се одупру далеко снажнијем непријатељу тим пре што од „савезника” није било пуно вајде. Рејевском, Зигалском и Ружичком није преостало ништа друго него да спакују најнеопходнију опрему, а остало да униште и да крену у неизвесност. Пут их је водио најпре у Букурешт, одакле су возом стигли у Београд.

Ту су се, према упутствима добијеним у Букурешту, јавили Центру за помоћ пољском народу у Узун-Мирковој улици број 5. Одатле су, поново возом, стигли до Француске.

У Француској су успели да се повежу са начелником Петог бироа, пуковником Бертраном, са којим су се упознали када су му поклонили копију „Енигме”. Он их је одмах укључио у рад своје службе где су показали завидне резултате. Међутим, ни Французи нису имали неке веће користи од тога.

По слому Француске, Марјан, Хенрик и Јерза, заједно са још дванаест Пољака — дешифраната из њиховог „тима” беже прво у Алжир, а потом се враћају у Каде који се тада налазио на територији Вишијеве Слободне Француске. Ту им је пуковник Бертран у свом замку омогућио да се баве старим „занатом”.

У лето 1943. године, кад су Немци окупирали и тај део Француске, Рејевски и Зигалски су, знајући да су открити, успели да преко Шпаније и Португалије стигну до Гибралтара. Међутим, тек крајем 1943. године њих двојица ће ступити на британско тло, али и тада ће их Енглези држати подаље од Центра „Ултра” у Блечли Парку. Штавише, занимљиво је да за све време њиховог боравака у Француској Енглези уопште нису покушавали да ступе у везу с њима, иако су добро знали где се налазе и колико вреде. Једноставно, сав њихов рад и успех Енглези су приписали себи, тако да се данас стварање првог електронског мозга — претече данашњих рачунара везује за Алена Тјуријнга и Џона Нојмана, а не за пољску „криптолошку бомбу”.

По завршетку рата Рејевски и Зигалски су се вратили у Пољску и пали у анонимност. Ружички није био чак ни те среће: настрадао је у бродолому 9. јануара 1942. године код Балеарских острва.

А што се нас тиче... Не верујемо да ико од пролазника Узун-Мирковом зна да су кроз масивна врата зграде број 5 прошла тројица Пољака за које се мирне душе може рећи да су својом генијалношћу одлучили ко ће победити у Другом светском рату. Није ни чудо, јер је спомен-плоча поред врата толико потамнела да се тешком муком може прочитати да је ту било седиште Лиге за помоћ пољском народу■

Д. М.

ОСАМНАЕСТ

ДОБАР ДАН 345 ХИЉАДА ПУТА:

ЉУБНИМ РУКЕ ГОСПОДА

Зашто се и ошката поздрављамо? И у вези с тим: шта је Гарибалди из дна душе презирао, чему се Монтењ обрадовао и зашто је том приликом помињао женске рујобе...

Статистике кажу да просечна особа током живота 345 хиљада пута пожели другима добар дан и на то утроши 192 сата од укупног века који проведе на Земљи.

Откуда уопште обичај да се на почетку и крају сваког сусрета поздрављамо и рукујемо и када је све то почело? Не када смо се као врста најзад уљудили, као што би се могло помислити. Сви су изгледи да је још наш прапредак аустралопитекус, човеколики мајмун из плиоцена, схватио како му се у извесним приликама исплати да другима што пре да до знања да је доbronамеран и мирољубив.

Пијеш ли, рођако?

Од праисторије до данас, порука која лежи у основи сваког поздрава није се мењала и отприлике гласи: „Немам намеру да те нападнем, не желим ти зло, пријатељ сам ти”. На страну то што се у неким земљама то изражава на начин који је остатку света у најмању руку стран.

Примера ради, од лепо васпитаних Јапанаца некада се очекивало да се при сваком сусрету поздраве скидањем појаса на панталонама а потом, богами, и капута. Згодан начин да се каже: „Увери се и сам, ни харикири-сабље, ни ножа испод мојих скута”.

Домородачко становништво Папуе Нове Гвинеје одвајкада је дочекивало странце главе прекривене бршљаном

који је у том делу света симбол мира и пријатељства. Курди познанике, пријатеље и путнике-намернике шчепају за десну руку, после чега креће наизменично љубљење десног длана, колико да се отклони свака сумња да се у туђој десници не крије какво оружје.

Љубљење у знак поздрава постојало је још у старом Риму и притом није увек било лишено задњих намера. У доба Катона Старијег (234–149. пре наше ере) мушкарци, углавном, нису пропуштали прилику да при сваком сусрету бар овлаш по-

Индијски „намасте” изводи се тако што се приљубљени дланови приносе једна другом или лицу уз благи наклон. Пољубици не долазе у обзир и доживљавају се као увереда.

ИНДИЈА

АРГЕНТИНА

Жене и блиски пријатељи у Аргентини често на расстанку једни другима дуго машу и шаљу пољупце.

ЕТИОПИЈА

Етиопљани се грле и шаљу пољупце, али тако да им се лица не случајно не дођахну. Пољупци су резервисани за најближе сроднике.

ЈАПАН

Клањају се и Јапанци, а колико дубоко зависи од поштовања које се жели исказати. Најдубљи наклон подразумева повијање тела за 45 степени.

КИНА 1

Кинези често шаљу у знак поздрава и очекују од странца да им одговори на исти начин. У њиховој култури додири се избегавају.

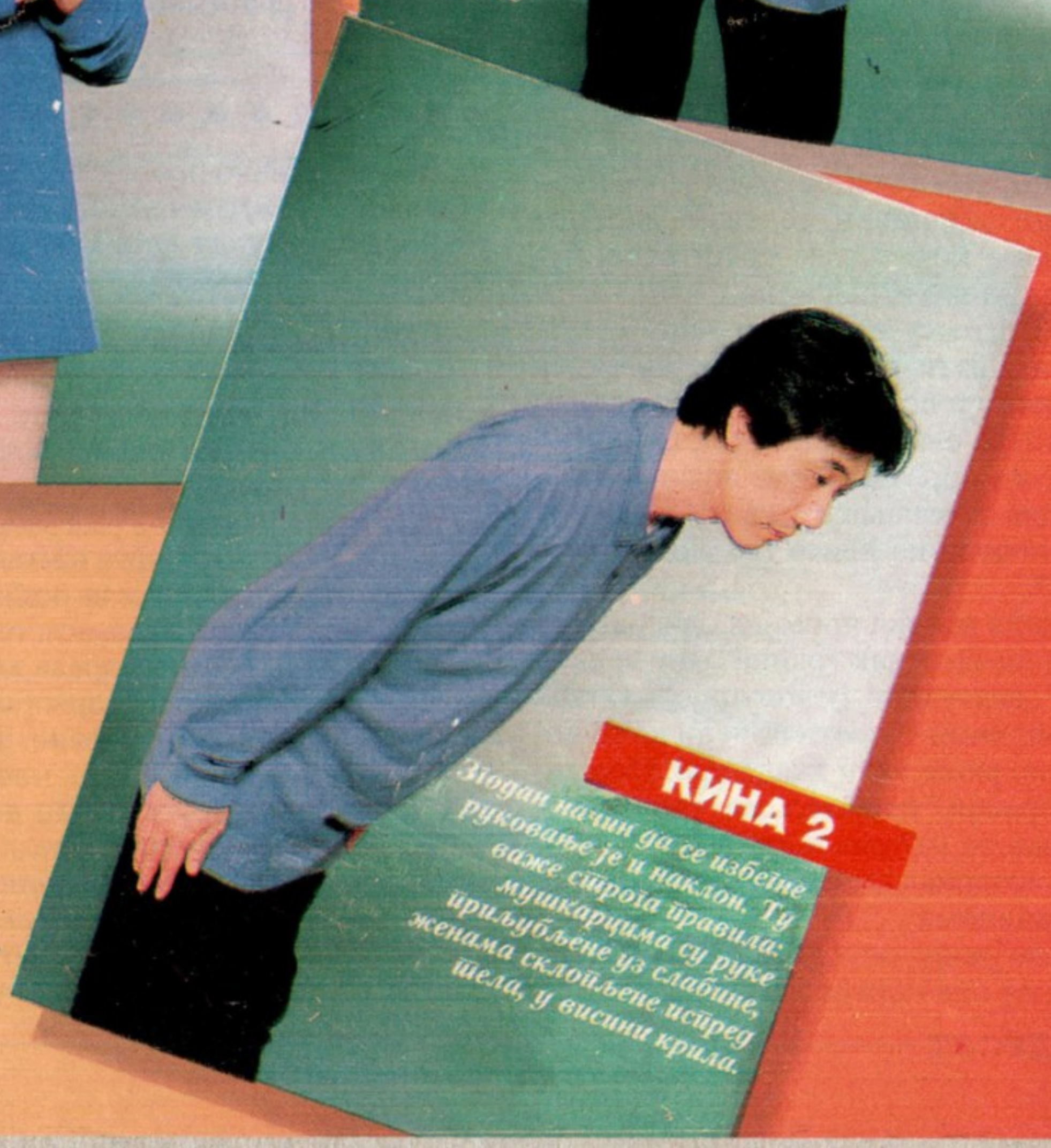
ТАЈЛАНД

Најчешћи вид поздрава је „ваи“. Сјојених дланова, руке се приносе једна другој (лево), а затим следи блаи наклон (десно). „Ваи“ је и начин да се каже: „извинише“ и „хвала“

КИНА 2

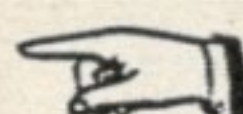
Згодан начин да се избегне руковање је и наклон. Ту важе строга правила: мушкарцима су руке приљубљене уз слабине, женама склоњене испред тела, у висини крила.

љубе усне жена из сопствене породице не би ли им изблиза оћушили дах и тако се из прве руке уверили да рођака случајно не пије вино што је у та давна времена закон женама строго забрањивао.

Када је у Француској у 16. веку обичај да се дама има пуљубити у образ најзад устукнуо пред љубљењем руку, велики француски филозоф и писац

 Монтењ није се уздржао: „Најзад! За задовољство да пољубимо три лепотице, до сада смо плаћали обавезом да се успут цмачемо са педесет ругоба.”

За разлику од Монтења, Ђузепе Гарибалди је из дубине револуционарне душе презирао љубљење руку. Када се 1860. године искрцао на Сицилији, прво што је урадио било је да сместа стави ван закона свако целивање туђих надланица. Тамошње најшире народне масе су се о ову забрану од првог тренутка оглушивале, тако да се у Палерму и на Сицилији уопште и дан-дanas зна: онима изнад себе, љуби се рука. Мафијашком куму поготову.

Клањамо се, много се клањамо

Све у свему, што је неко друштво раслојеније, то су и поздрави који се у њему размењују слојенији. Индијци се поздрављају тако што дланове обе руке приљубе испред себе. Висина до које ће их уздићи зависи од друштвеног положаја саговорника. Што је овај више на друштвеној лествици, то су и дланови уздигнутији.

На Истоку су одувек били више за клањање, ако треба и до земље. Клањају се Кинези, Јапанци, Кореанци, Тајланђани... Чак и једва приметан наклон главе „умањује” висину онога који га чини. Он на тај начин другоме поручује: „Нижи сам од тебе у сваком погледу”.

Поруку сличну овој је до пре тридесетак година изражавало и обавезно скидање шешира при сваком сусрету. У међувремену су и мушки шешири и изрази поштовања изведени из покрета руке којим се они уклањају с главе готово сасвим ишчезли.

Шта су, док смо на сваком кораку могли да их видимо, заправо представљали? Од тренутка када су у старом Риму патрицији увели обичај да се ослобођеним робовима као знамење тек стечене слободе додељују шешири, гологлавост је попримила симболично значење ропства и понизности. Скинути шешир пред неким отуда је заправо значило: „Одричем се своје слободе пред Вама који сте на друштвеној лествици толико изнад мене.”

Осим што су изменили мапу света, Први и Други светски рат заувек су променили и поимање најширих слојева друштва о сопственом месту унутар устаљеног поретка. Кома љубити руку, пред ким се клањати у свету у коме је крута подела на класе све више попуштала?

Следећа велика промена одиграла се крајем шездесетих година овог века, у време „сексуалне револуције”. Отада смо приликом сусрета почели да се додирујемо више него икада пре. Пољупци, загрљаји, пријатељска тапкања и тапшања по леђима постали су саставни део поздрављања међу пријатељима и познаницима.

Једном речју, опустили смо се. Донекле, кажу они који се тиме баве.

МУЖЕВНО, КОЛЕБЉИВО, ПИПАВО: КАКО СЕ РУКУЈЕТЕ?

Неки се рукују жустро, неки млако, неки нерадо, али могућности у том погледу нису бесконачне и мање-више се свде на следећих десет начина да се другоме стисне рука:

Одмерено: умерено снажан стисак који не траје ни предуго ни прекратко, палчеви руку укрштени. Одрас смирености и самопоуздања.

Надмоћно: особе које имају потребу да у свакој прилици буду надмоћне обавезно постављају сопствену изнад туђе руке.

Војнички: снажно и одсечно. Својствено особама које немају обичај да улудо траће време.

Посесивно: кад је се једном дочепају, неки туђу руку не испуштају олако и уз то имају обичај да је привуку што ближе себи. Такви су или заљубљени или жељни пажње или Руси.

Млитаво: беживотна рука просто се препушта другоме на управљање. Тако се, несвесно, рукују пасивне особе.

Млитаво, друга варијанта: од прве се разликује по томе што су прсти отромбољене руке приљубљени један уз другог.

Мужевно: снажан и одлучан стисак праћен дрмусањем.

Колебљиво: почиње жустро, изненада замире, изнова оживљава... тако се рукују неодлучни.

Пипаво: другоме се заправо не пружа рука, него прсти. Палац и кажипрст су притом чврсто приљубљени, како би се подла намера туђинца да своју приљуби уз твоју руку сместа осујетила. Тако се рукују затворене особе које сусрете с другима доживљавају као претњу.

Спортички: енергично, с нешто више замаха но што је потребно. Својствено је отвореним особама које уживају да буду у средишту пажње ■

ОД ГЕНЕРАЛА ДО ПАПЕ

Зашто се војници широм света поздрављају баш десном руком и зашто је приносе баш челу, односно ободу капе? Зато што војнички поздрави воде порекло од обичаја средњовековних витезова да подижу визир на шлему како би се препознали. Будући да је дотична решетка прекривала читаво лице укључујући и очи, ваљало ју је подићи отприлике до висине чела не би ли онај други видео с ким има посла. Којом руком да се то уради, ако не десном? (Леворуки су и у витешка времена били мањина.)

Баш као што је случај са војничким, нема врдања ни код поздрава резервисаних за римског папу. Њему су се почев од 283. године наше ере имале љубити ноге. Сада папа, као Исус пред последњу вечеру, на Велики четвртак прво пере, а потом целива ноге, али не апостолима, него дванаесторици „убогих”.

А нема већег израза понизности од љубљења нечијих стопала. Јер, што је део тела који се љуби ниже, то је понизност која се на тај начин исказује већа.

Пред крунисанима смо се некада клањали до земље, данас ни они не очекују ништа спектакуларније од кникса, благог наклона и готово неуверљивог повијања колена, с једном ногом нешто мало истуренијом у односу на другу. Тиме се хоће рећи: „спреман на извесну потчињеност, али никако потпуну”.

Ничице и на колена у наше време пада се искључиво пред богом у кога се верује.

Има и поздрава који су израз политичког опредељења. У 19. веку високо уздигнута, стиснута песница (спремност на борбу и одлучност) постала је симбол комунистичког покрета.

Нацистички поздрав изданак је староримског поздрава. Показујући дланове, древни Римљани заправо су уверавали један другог да у руци не крију бодеже.

Палац окренут навише у највећем делу света има значење енглеског „О.К.”, тј. сагласности и одобравања. Не и у Шпанији где је знамење баскијског сепаратистичког покрета. Прсти се, уопште узев, многим чине zgodним за изражавање политичког става. Три прста дизали су у знак поздрава припадници злогласних SS одреда у фашистичкој Немачкој. По угледу на њих, тако се данас поздрављају и немачки неонацисти ■

Јер, чак и свако необавезно „ћао” или „здрво” које изговоримо, део су строго утврђеног ритуала који и несвесно поштујемо.

Смешим ти се, дакле видим те

Зашто када улазе у лифт, ако у њему нема познатих, људи често ћуте, али зато при изласку неретко изговоре оно „до виђења”? Зато што је сваки поздрав у ствари нека врста позива на разговор. Како у скученом простору лифта наставити разговор са странцем, а да се не осећаш стешњено и непријатно? Углавном тешко.

Све у свему, нема поздрава који се не одвија у четири етапе. У првој особи коју смо срели дајемо на знање да смо је препознали. Смешимо се, машемо јој или јој на неки други начин дајемо до знања да смо је угледали. Следи припрема за непосредни сусрет. Намештамо косу, мењамо израз лица, исправљамо се уколико смо се до тог тренутка једва „вукли”. Укратко, доводимо се у ред.

На неколико корака растојања, изговарамо одговарајући поздрав: „добар дан”, „здрво”, „ћао”. Како ће се даље разговор одвијати, зависи од онога што следи.

Уколико су то питања типа „Како сте?”, „Шта радите?” или „Шта има ново?”, зна се шта то значи. Расположен сам за разговор, питај (те) и ти (Ви) мене нешто. Ако их не поставимо, даљег разговора неће ни бити.

Приликом растанка важи обрнут редослед поступака и поздрављања. Уместо приближавања, удаљавамо се корак по корак како другог не би навели на помисао да смо једва дочекали да га се отарасимо.

Отуда се у цивилизованом свету људи на растанку поздрављају тако што обавезно кажу: „до виђења”, „до скорог сусрета”, „чујемо се”.

До скорог читања, драги читаоци ■

Припремила М. Илић

ОКО БЕОГРАДА

ДА ЛИ ЋЕ ДОЋИ ДО СУСРЕТА

СА ВАНЗЕМАЉЦИМА

одговор	проценат анкетираних
1. НЕЋЕ, јер не верујем да такав облик живота постоји у свемиру	20,7
2. НЕЋЕ, мада верујем да такав облик живота постоји негде у свемиру	22,9
3. ХОЋЕ и то у 20. веку	5,3
4. ХОЋЕ – у 21. веку	18,9
5. ХОЋЕ – у 22. веку	7,3
6. ХОЋЕ – кроз неколико векова	23,9

Напомена: на ово питање није одговорио само 1 проценат испитаних тако да га уз још неколико од укупно 66 из истраживања организатори сматрају за најзанимљивије!

Пре годину дана под називом „Око Београда“ агенција „Беографити“ урадила је истраживање међу становницима главног града. Анкетирани Београђани, њих две хиљаде, одговарали су на уобичајена, али и на нека несвакидашња питања

ПОДСТИКНИ
ЗАБАВНИК

вам у наставцима доноси најзанимљивије добијене резултате!

дични ручак, час у некој ауто-школи, атмосферу кућне журке и ауто-стомирање после поноћи. У наредним данима обавезно је чекање у неком реду, посета утакмици ФК „Дорћол“ – ФК „Полет“, дочек кошаркаша који су прваци света, палачинке, упис на неки факултет, печено кестење на Булевару, обилазак обданишта у које је ишао домаћин, ручак код омиљене тетке, јутро на Ташу, уз храњење голубова, неко такмичење у кувању рибље чорбе, шетња чамцем по рекама, трка конобара, кафа на корзоу, одбојка на Ади итд.

Анкетирани становници некадашњег Сингидунума највише су помињали Калемегдан, па затим Скадарлију и Кнез-Михаилову улицу (види табелу!) као места која не треба пропустити приликом свог првог обилазка највећег југословенског града. То се и могло очекивати, као и пласман „домаће кухиње“ на одлично осмо место. Али, 300 врт на десетом месту међу више од хиљаду поменутих делова града, људи и догађаја, збиља је, пријатно изненађење. Изванредна медијска промоција зоолошког врта као оазе добре наде, кумовање приновама, често помињање акција које су се дешавале у врту – све је то допринело да ово место постане незаобилазно у идеалној шетњи градом. Такође, изненађујуће високо место заузима и Бувљак (поменло га је 5,9% анкетираних) као обележја Београда. Иако су ФЕСт анкетирани грађани изабрали за најзначајнију манифестацију која се одржава у Београду (у неком од следећих бројева „Забавника“ читаћете и одговоре испитаника на ово питање), БИТЕФ је очигледно посебнији догађај за Београд јер би два пута више Београђана своје госте одвело на овај позоришни догађај него на годишњу ревију филмова. Од типичних београдских догађаја веома су популарни и Маратон и БЕМУС, а од места за излазак сплавови на Сави, кафићи и кафане у центру, Кошутњак и Топчидер. Од делова кухиње у самом врху су ћевапчићи, лесковачка плескавица (и роштиљ уопште), сарма и гибаница, док су доживљаји које би Београђани најрадије приредили својим гостима из иностранства пре свега упознавање са својим пријатељима, шетња поред Дунава или Саве, вожња по рекама и обавезно, као специјалитет града – ВОЖЊА АУТОБУСИМА ГРАДСКОГ САОБРАЋАЈА (по могућству „у шпицу“)■

Дарко Коцјан

двадесет један

ГРАДОВИ У КОЈИМА БИ

БЕОГРАЂАНИ РАДО ЖИВЕЛИ

град	проценат анкетираних који је поменуо град
1. ПАРИЗ	25,5
2. РИМ	19,8
3. НОВИ САД	19,7
4. ЛОНДОН	16,7
5. МАДРИД	6,8
6. ЊУЈОРК	6,6
7. ЛОС АНЂЕЛЕС	6,5
8/9. БАРСЕЛОНА И РИО ДЕ ЖАНЕИРО	5,3
10. МИЛАНО	5,0

Напомена: помиње се још преко 40 градова и мањих места из Југославије, а највише (пored Новог Сада) Ниш – 3,5%, Крагујевац – 3,2%, Суботица 2,5% и Ваљево – 1,8%!

Када од необичних одговора које су неки Београђани давали на питање „Шта странац не сме да пропусти у Београду? (делове града, догађаје, људе, кухиње...)“. Саставили смо овај „пакет-аранжман“ којим бисмо „частили“ госте из иностранства.

Рано ујутро креће се на пијаци не би ли странци осетили како изгледа цењкање, затим следи бурек, па одлазак на Сајам и улажење на то место кроз рупу на оградџи. Потом се гости из иностранства воде на велики одмор у неку београдску гимназију, а онда следе кафа на ПЛАТО-у и посета шибицарима, један добар пасуљ са ребарцима у класичној кафани, одлазак на састанак неког кућног савета, излазак на кров неког новобеоградског солитера, па одлазак у Кнез Михаилову и дружење са Столетом Пиксијем, седење „код коња“ и посматрање оних који некога чекају да дође на састанак или гледају ко кога чека, а онда гирице у „Полету“, доживљај фајронта, одлазак ноћним аутобусом са Трга републике у правцу Новог Београда, излазак из тог возила, шетња старим мостом усред ноћи и напкон одлазак на спавање. Већ сутра гости ће опробати и баскет у неком дворишту, разговор са неким ко „натуца“ енглески, посета некоме ко има славу и дегустацију славских колача, поро-

ШТА СТРАНАЦ У БЕОГРАДУ

НЕ БИ СМЕО ДА ПРОПУСТИ?

одговор	проценат анкетираних који је дао одговор
1. КАЛЕМЕГАДН	66,1
2. СКАДАРЛИЈА	45,1
3. КНЕЗ МИХАИЛОВА	26,2
4. АДА ЦИГАНЛИЈА	25,9
5. АВАЛА	19,9
6. УШЋЕ	15,2
7. НАРОДНО ПОЗОРИШТЕ	14,0
8. СРПСКА ДОМАЋА КУХИЊА	12,9
9. НАРОДНИ МУЗЕЈ	12,2
10. 300 ВРТ	11,6

Напомена: сваки учесник истраживања могао је да помене седам делова града (догађаја, појава...) које странац у Београду не би требало да пропусти.

У ИДУЋЕМ БРОЈУ:

1. Који су Београђани најзначајнији за историју града?
2. Која су јела најчешће на трпезама Београђана?
3. Шта би Београђани понели на пусто острво?

ЖИВОТ ПИШЕ ДРАМЕ

ОПЕРАЦИЈА КАО СЛАГАЛИЦА

Иако сам видео да су ми точкови теретних вагона одсекли обе ноге изнад глежњева у првом тренутку покушао сам да устанем

Јохан Халсбергер сад већ може и да се ша-ли:- То што сам сада пет центиметара нижи но што сам некад био има и своју добру страну. Више не морам толико да се сагињем кад зажелим да загрлим своје синове.

Пре две године Јохану није било ни до живота. За време рада био је толико тешко повређен да би најрадије заувек склопио очи.

Обично се каже црни петак. За мене је не петак већ један понедељак био најцрнији дан у животу – сећа се Јохан, тридесетогодишњак железнички службеник.

Из Рида, градића где станује, свакодневно је путовао на посао у Нојмаркт. Претходног дана падао је снег чија се површина од мраза скорела па је изгледала као лед.

Нешто пре седам часова почео је одабирање материјала потребног за оправку једне деонице пруге. Око четврт до осам тај материјал био је у вагону. Композиција која се иначе састојала од девет вагона полако је кренула. Јохан Халсбергер намеравао је да ускочи у вагон, пети по реду, где се налазио његов товар. Десном руком дограбио је ручицу на вратима вагона, поскочио и вино се на степеник.

Крц, крц...

Гвоздени степеник био је покривен танким слојем леда. Јохан се оклизнуо, од страха испустио ручицу за коју се држао и леђима полетео на земљу. Пао је несрећом тако да су му се ноге нашле преко шина. Пре него што је успео да скочи и спасе се из опасног поло-

жаја, тешки челични точкови прешли су му преко потколеница ногу.

Чуо сам само тупо крц, крц... пре него што су се делови костију одвојили једни од других. Болови су били подношљиви али у оно што сам видео уопште нисам могао да поверујем.

Док је избежумљен буљио у своје пресечене ноге преко њих су прешла још четири вагона.

Био сам страшно осакаћен – прича данас Јохан. – Инстинктивно сам покушао да устанем али, разуме се, нисам успео. Тек тада сам схватио да никад више нећу моћи да ходам.

Био је ипак толико присебан да мобилним телефоном обавести шефа станице у Нојмарку одакле су одмах послали спасилачки хеликоптер. Пре но што је у року од петнаест минута санитарска летелица стигла, унесрећени човек покушао је да помогне сам себи: извукао је пертле из својих дубоких ципела и њима чврсто подвезао обе ноге изнад места пресека. Кад су се лекари појавили Јохан је био на крају снаге и истог тренутка се онесвестио.

Пренели су га у болницу у Линцу где су се две екипе 24 сата трудиле да му што боље повежу крвне судове, тетиве, мишиће и нерве одсечених делова ногу. Точкови су му о б е

ноге пресекли испод листова а једанаест центиметра изнад скочног зглоба.

Шта су доктори Дорингер и Шмитхамер учинили заједно са својим асистентима више је него чудо. Нису штедели ни труд ни време – и данас Јохану засузе очи од захвалности кад о томе прича.

Као слагалица

Била је то, кажу, као најсложенија слагалица само што они нису налазили и стављали на одговарајућа места картонске или дрвене шарене комадиће већ артерије, вене, мишиће, тетиве и нерве чије је крајеве требало издвојити из ужасне ране па затим спојити. Неволје су почеле касније јер у прво време крвоток није могао да се успостави. Најзад је и та тешкоћа била савладана.

Када се после седам дана рањеник пробудио из полукоме, обе његове ноге биле су „целе“. Тек тада је наступило време болова и тешких и напорних вежби са терапеутима.

Нисам желео да цео живот проведем у инвалидским колицима и због тога сам стегао зубе и издржавао болове који су понекад били толико јаки да би у тим тренуцима најрадије дигао руке од свега и завршио са животом – каже он данас.

Да није било његове стрпљиве и пожртвоване жене Верене вероватно не би ни издржао. Због тога је тренутак кад је први пут одбацио штаке и сам кренуо преко собе био велики празник за обоје. Јохан сада хода без ичије помоћи мада мора да носи ципеле са специјалним улошцима који му подупиру глежњеве и целу потколеницу и служе им као ослонац.

Смањено сам се и примећује се да мало храмљем али то ми не смета а што је најважније не смета ни мојим синовима с којим опет могу да се шетам, па чак и да потрчим, да их понесем на раменима. Једном речју, опет живим пуним и нормалним животом ■ К. В.

Физиотерапеут испитује реакције на причвршћеним ногама

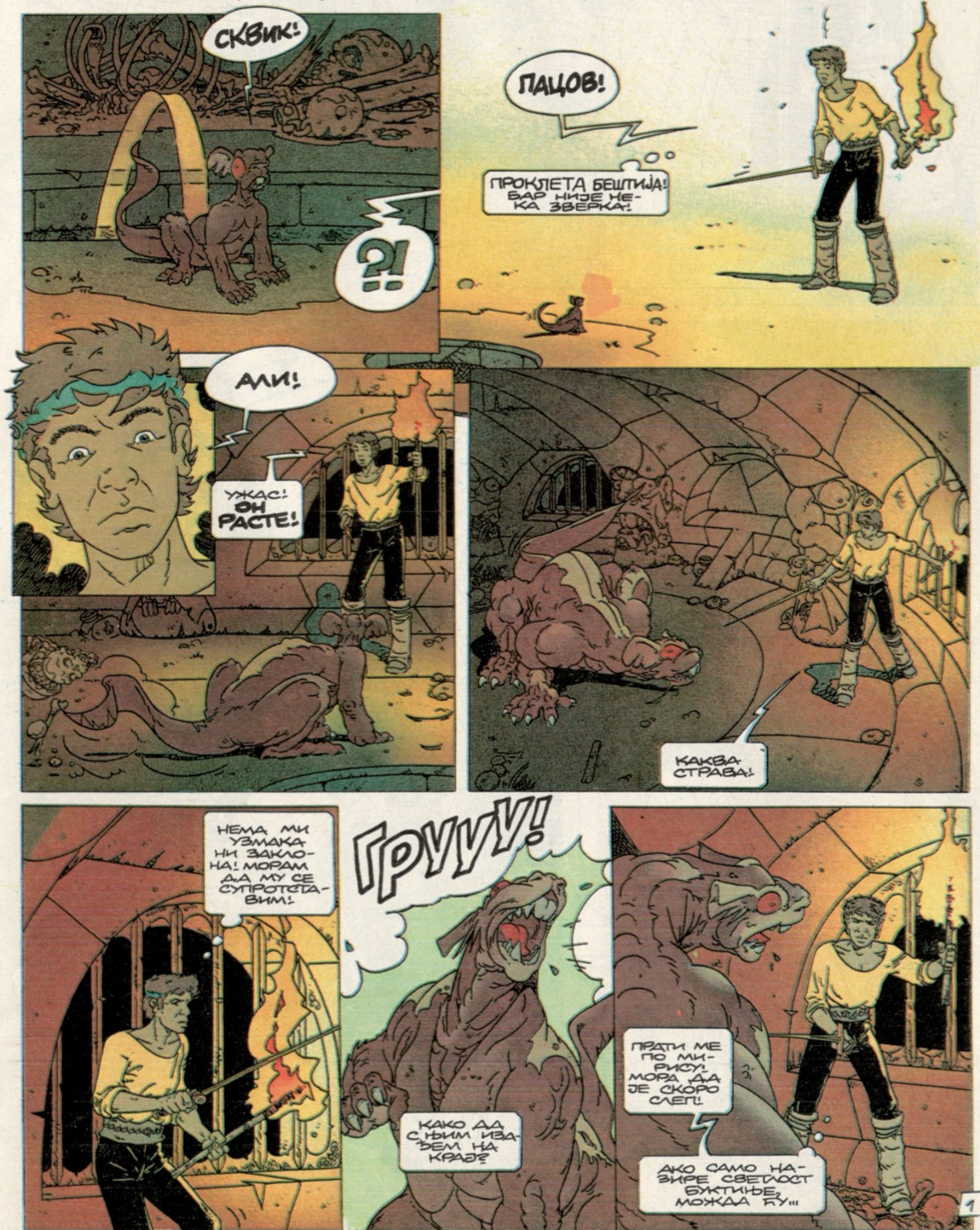

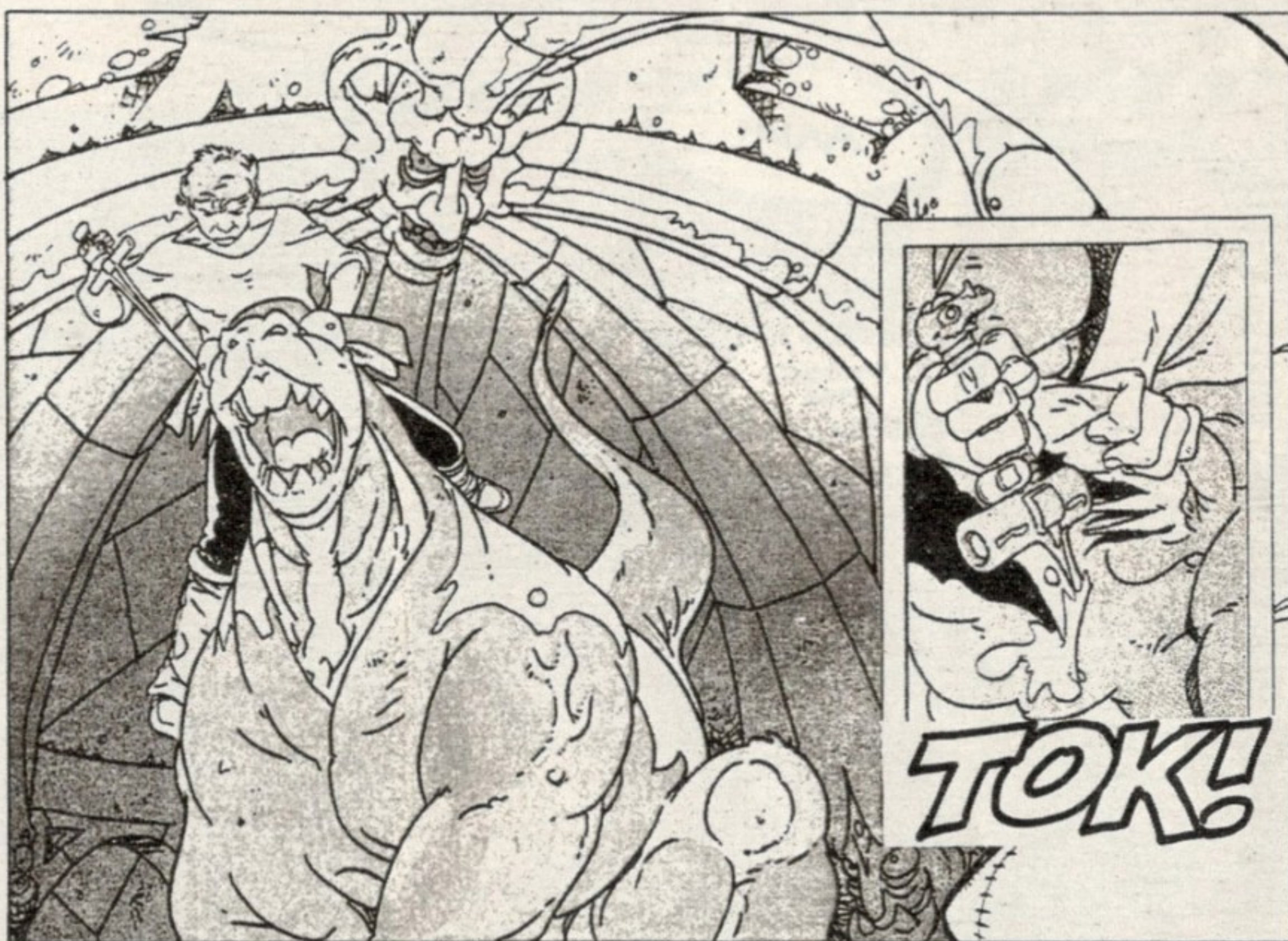
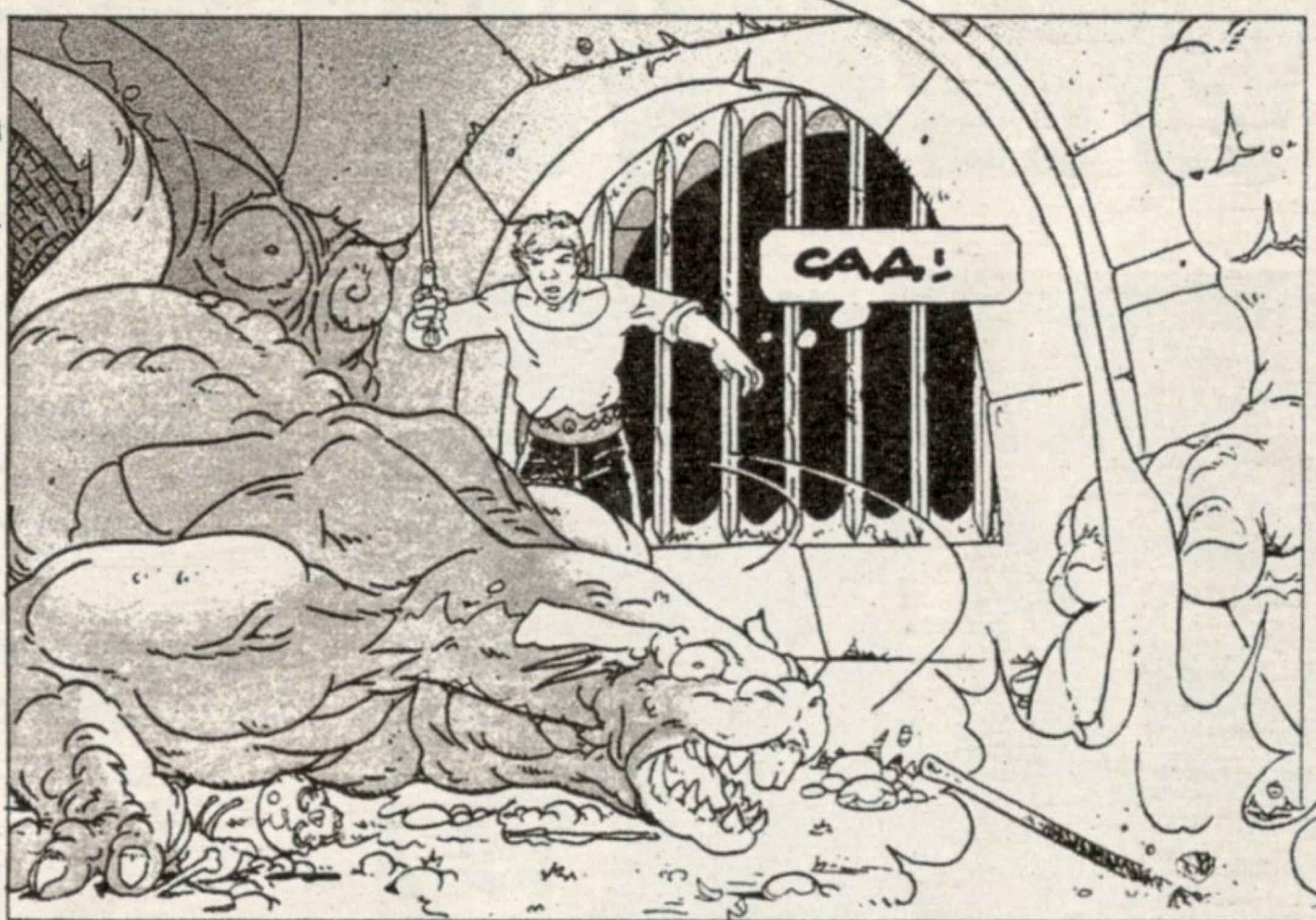
Сад је мало нижи од своје Верене али зар је то важно?

двадесет два

РУКАВИЦЕ ТАЈ-ДОРА III ДЕО

НАПИСАО РОДОЛФ И ЛЕ ТАНАР НАЦРТАО СЕРАНО

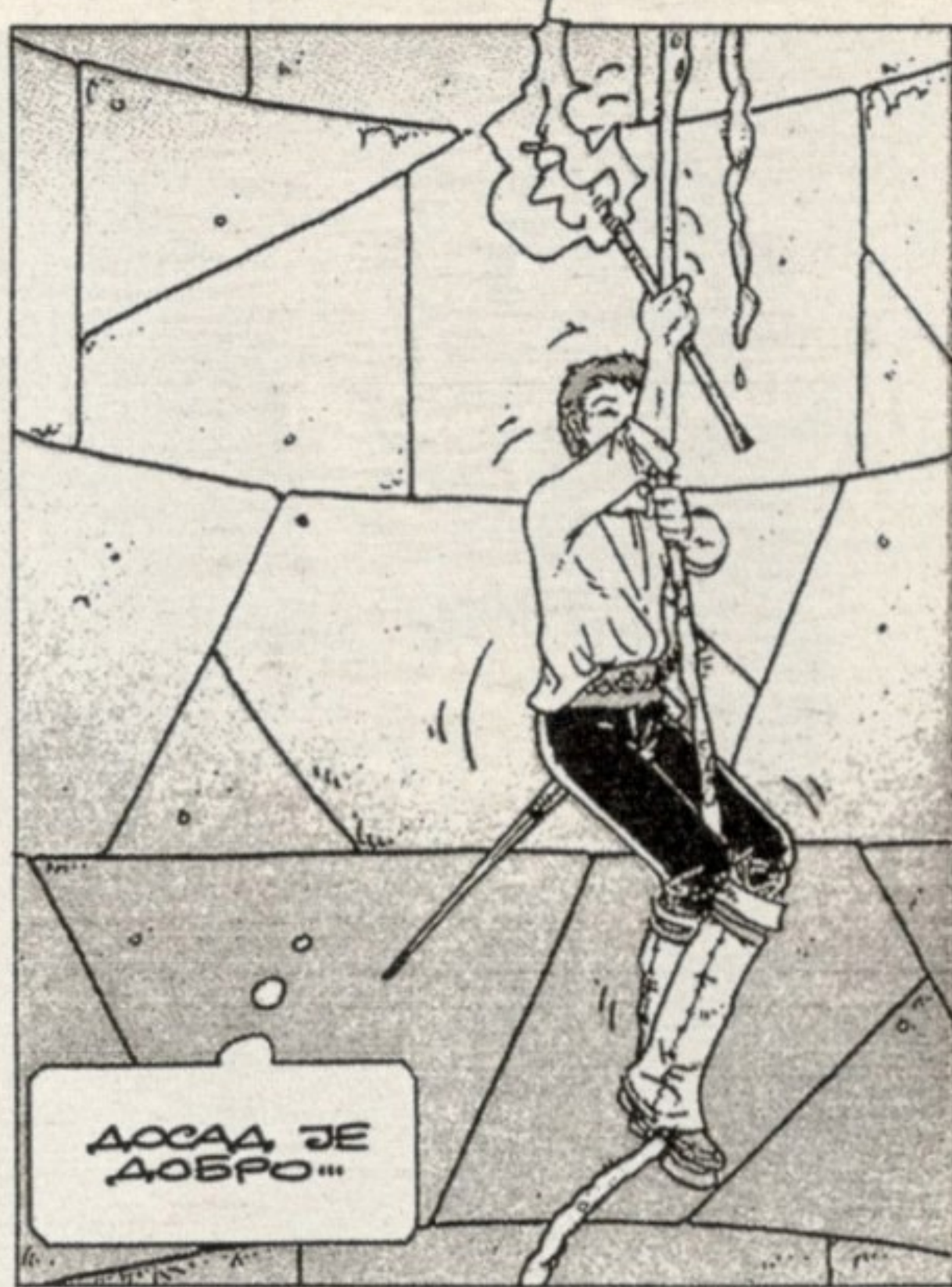

ШТА ЛИ РАДИ
ТАМО? ДА НЕ ПО-
КУШАВА ДА МЕ
ПРЕВАРИ! АЛИ НЕ!!!
НЕ ВИ!!! ЗБОГ ДЕ-
ВОЈКЕ!

ЈЕДВА ЧЕКАМ ДА
ДОБИЈЕМ ТУ РУКА-
ВИЦУ! А ОНДА БУ
СВЕ ТЕ КАКОТЕ!!!

ДОСАД ЈЕ
ДОБРО!!!

ТРЕБАЛО ЈЕ ДА ЗАВР-
ШИМ У ЊЕГОВОМ СТО-
МАКУ! А САД СУ МИ ЊЕ-
ГОВА ЧРЕВА ДОБРО ДО-
ШЛА!

ЈОШ
САМО
ДВА МЕ-
ТРА, ПА
САМ!!!

ЗНАК
ТАЈ
КАНА!

ДОШАО САМ
ДО ЦИЛА!

?!
!

КРИПА ТАЈ
КАНОВИХ!

ЕВО,
ДАКЛЕ,
МОЈИХ
ПРЕДА-
КА!

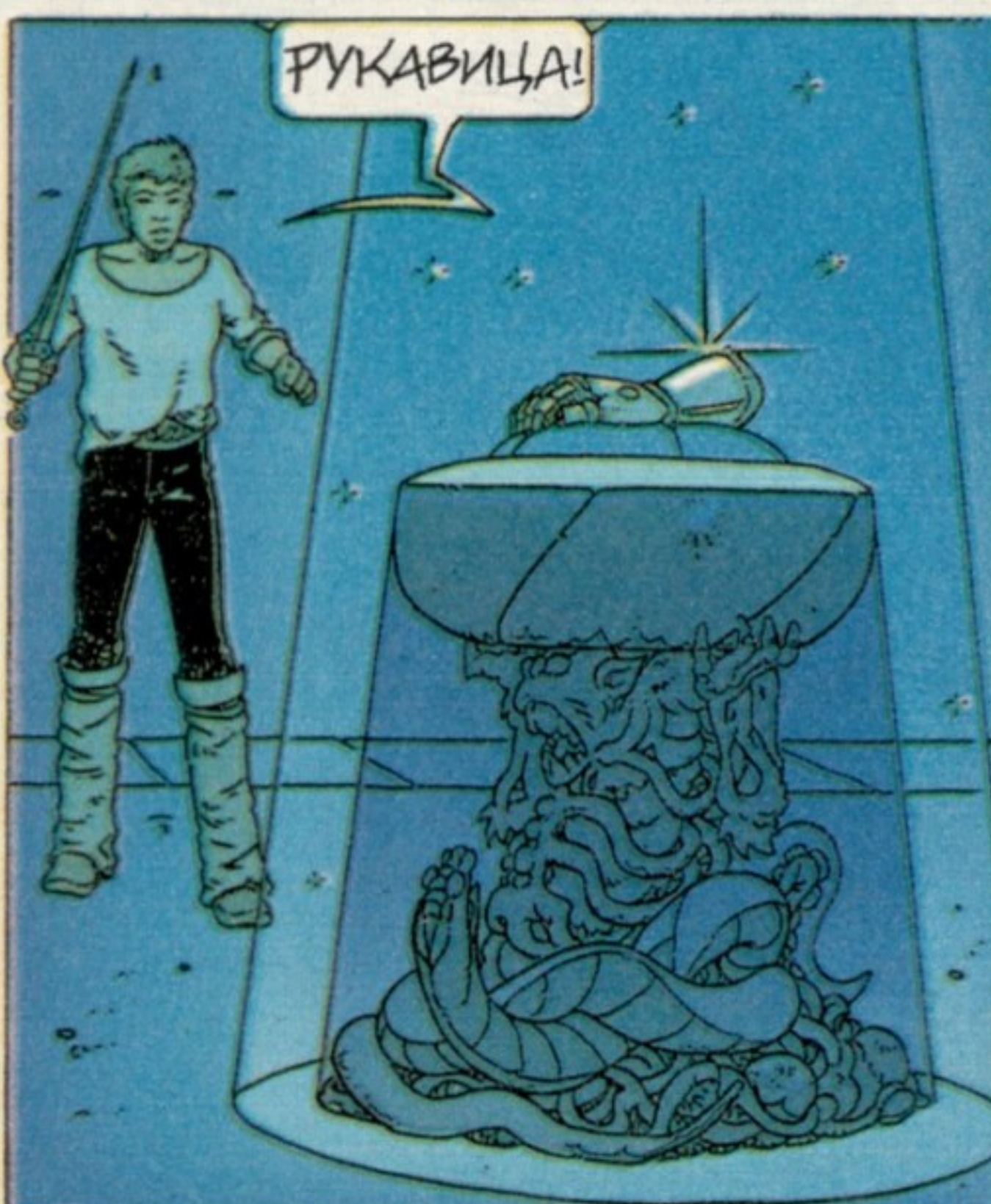
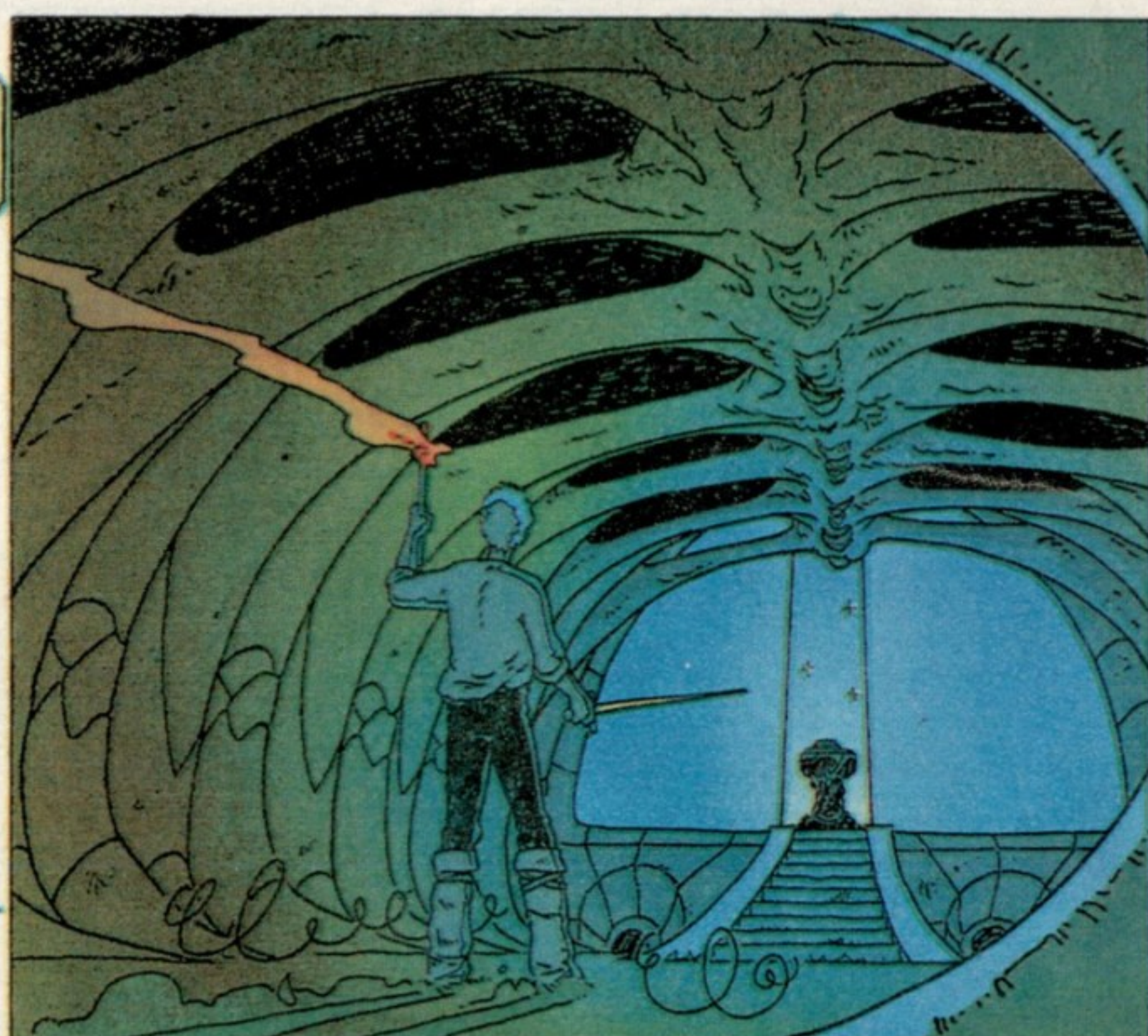

КАКАВ ТЕЖАК
УТИСАК! КАО ДА
МЕ ПОСМАТРА-
ЈУ, ПРОЦЕНЈУЈУ...
КАО ДА САМ
УБЕЗ!

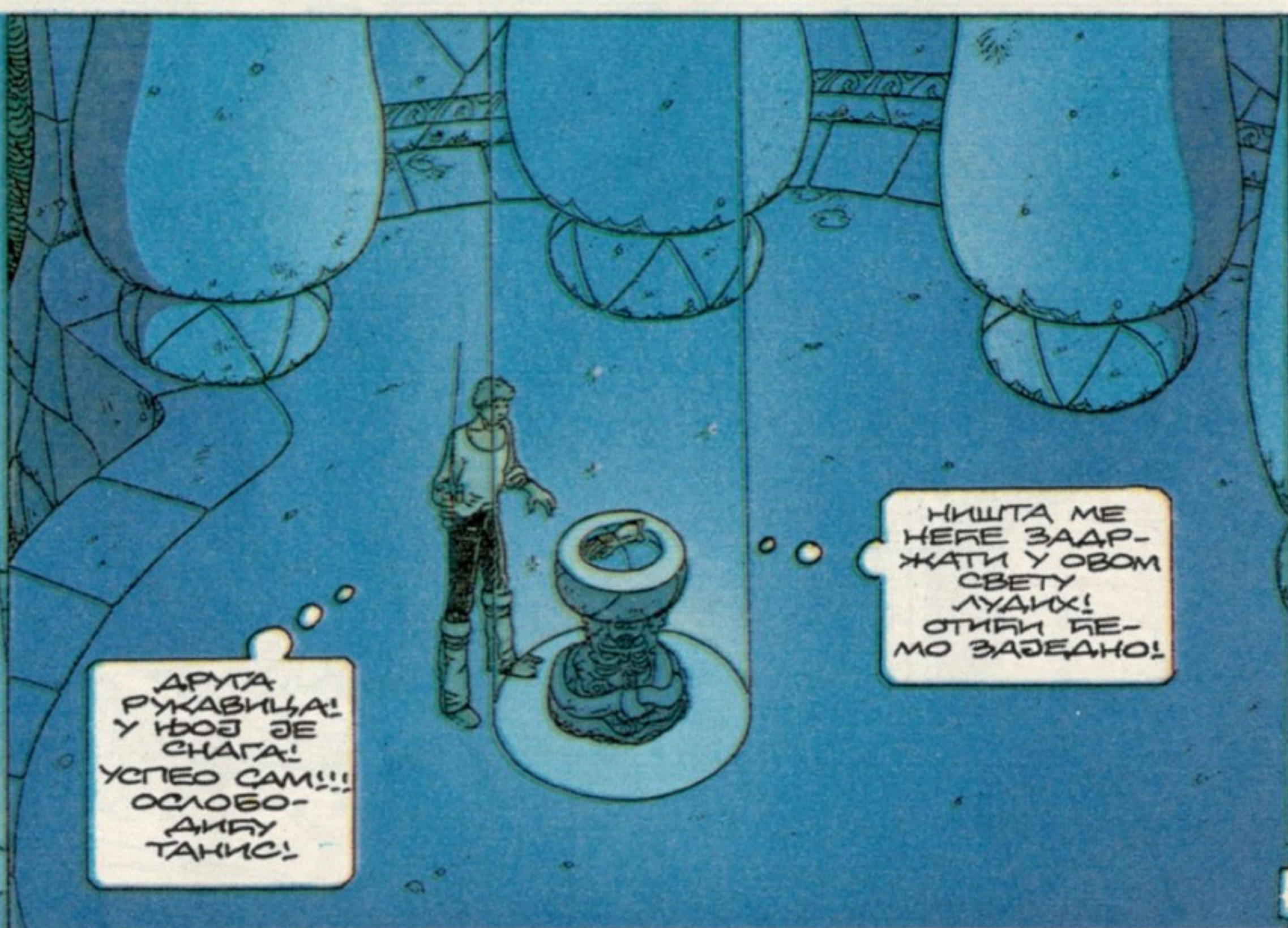
ИПАК
САМ ЈЕ-
ДАН ОД
ЊИХ!

МОЈ ИМЕЊАК!

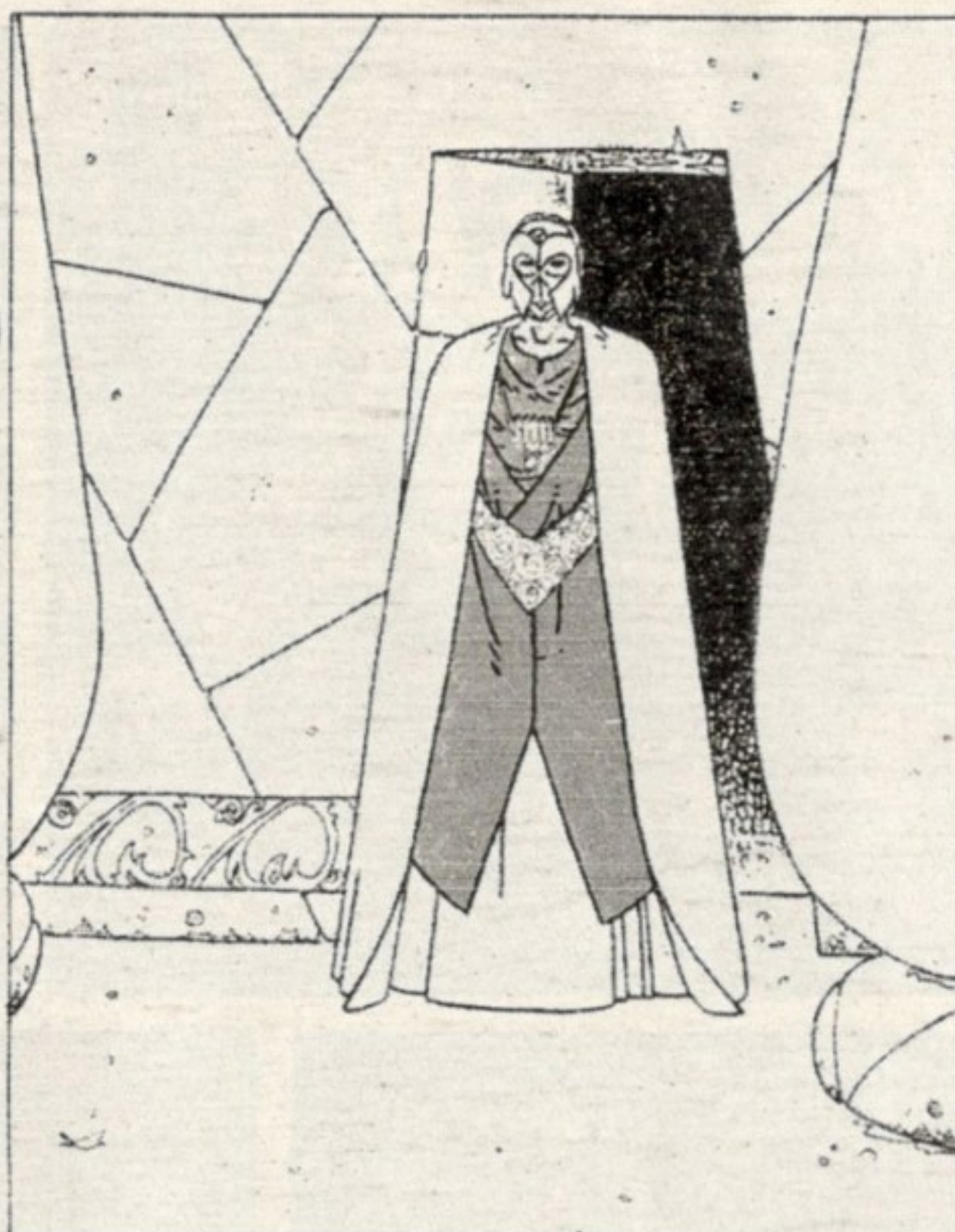
РУКАВИЦА!

ДРУГА
РУКАВИЦА!
У КОЈОЈ ЈЕ
СНАГА!
УСПЕО САМ!!!
ОСЛОБО-
ДИТИ
ТАНИС!

НИШТА МЕ
НЕЋЕ ЗАДР-
ЖАТИ У ОВОМ
СВЕТУ
ЛУДИХ!
ОТИЋИ ЋЕ-
МО ЗАЈЕДНО!

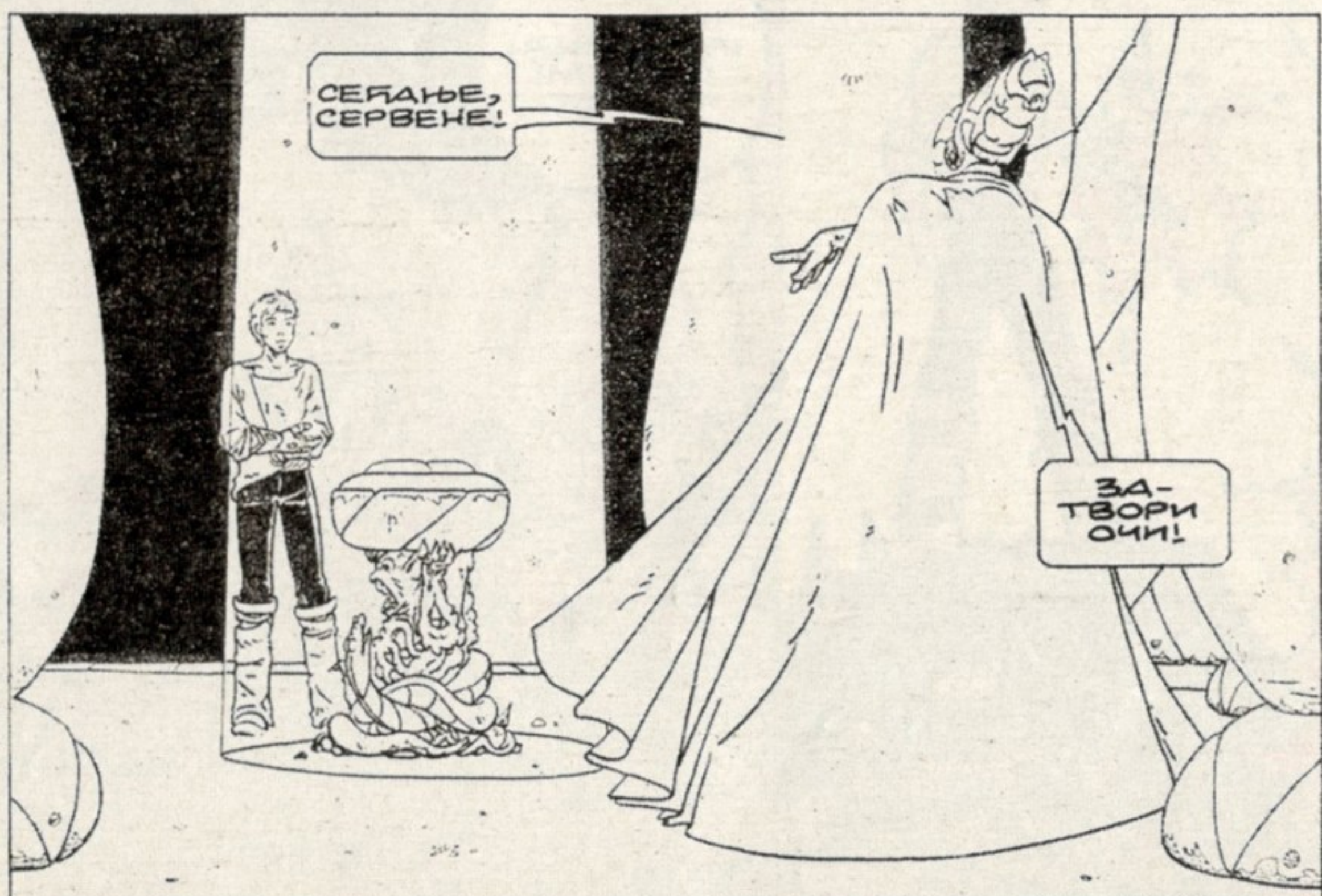
4

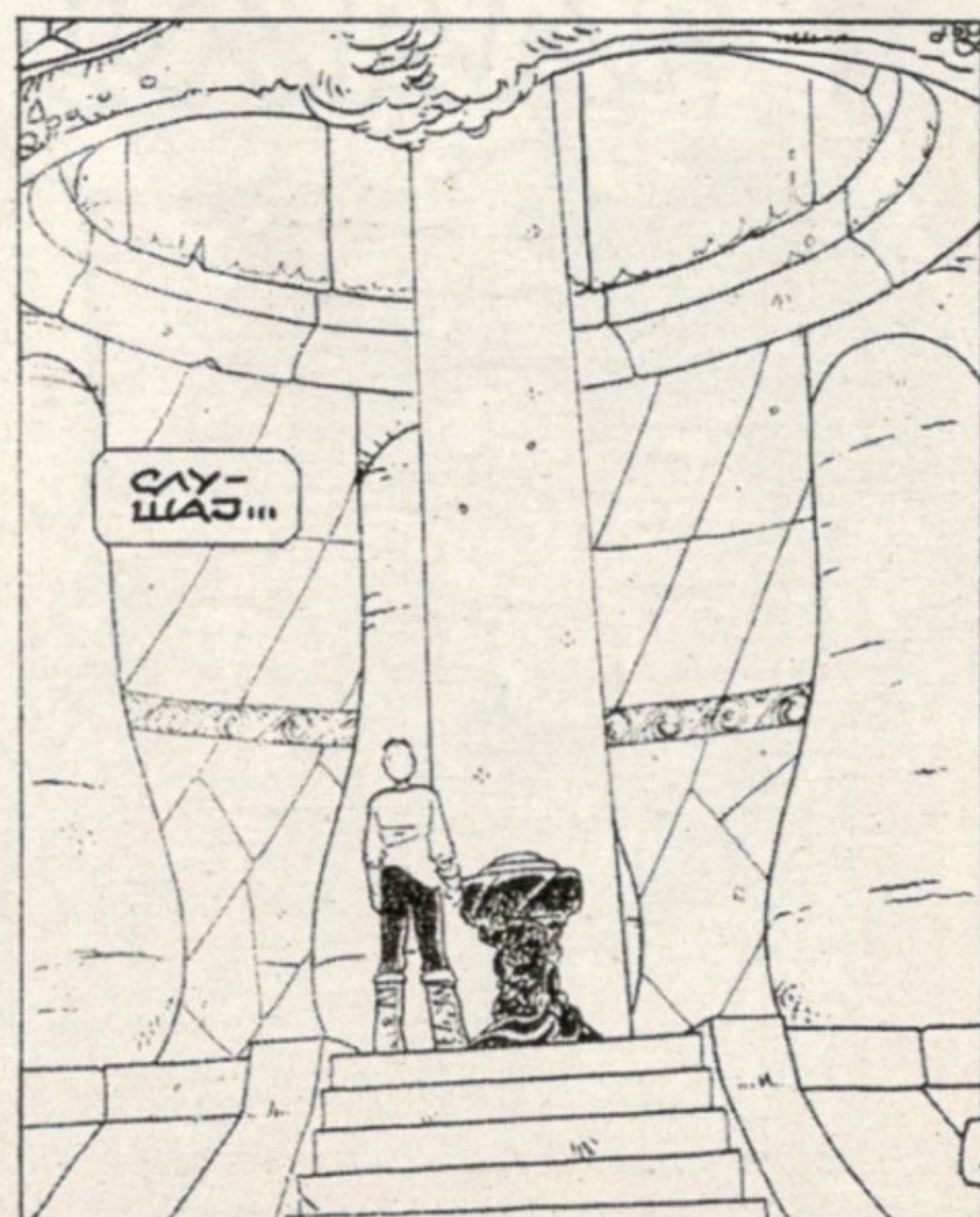
ЈА САМ ЧУВАР БАШТИ-
НЕ ТАЈ-КАНА... ЛЕКАР
ДУША... ЈА САМ
ВЕЛИКИ КАРДИНАЛ!
УНИШТИО БИХ СВАКОГ
КО БИ ДОШАО НА ОВО МЕ-
СТО... ОСИМ ТЕБЕ!

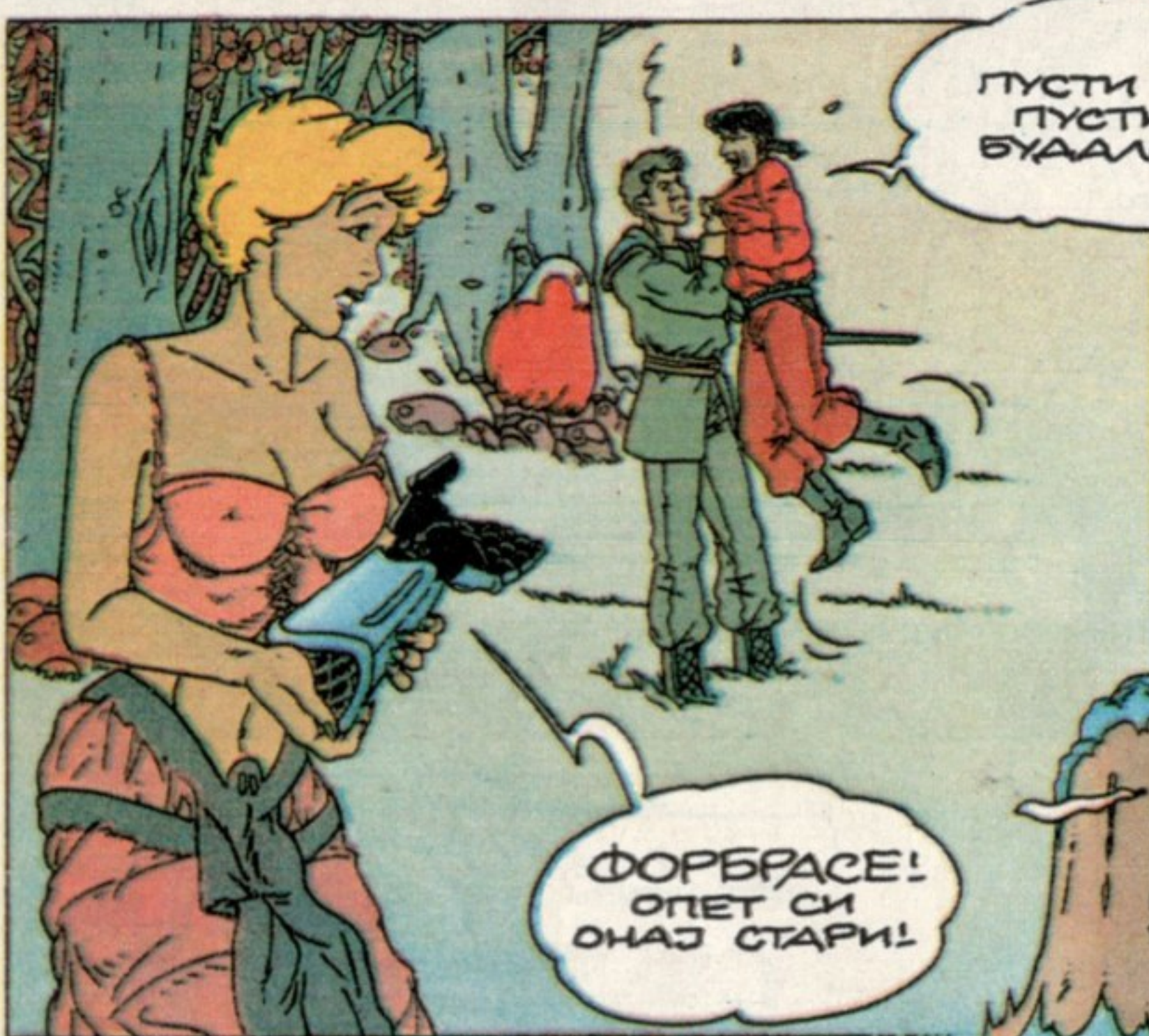
ОНА ЋЕ ДАТИ
ТВОЈОЈ ДЕСНИЦИ
СНАГУ! СЛУШАЈ
САМО, ПРЕ НЕГО
ШТО НАЂЕШ
МОЛОКА...

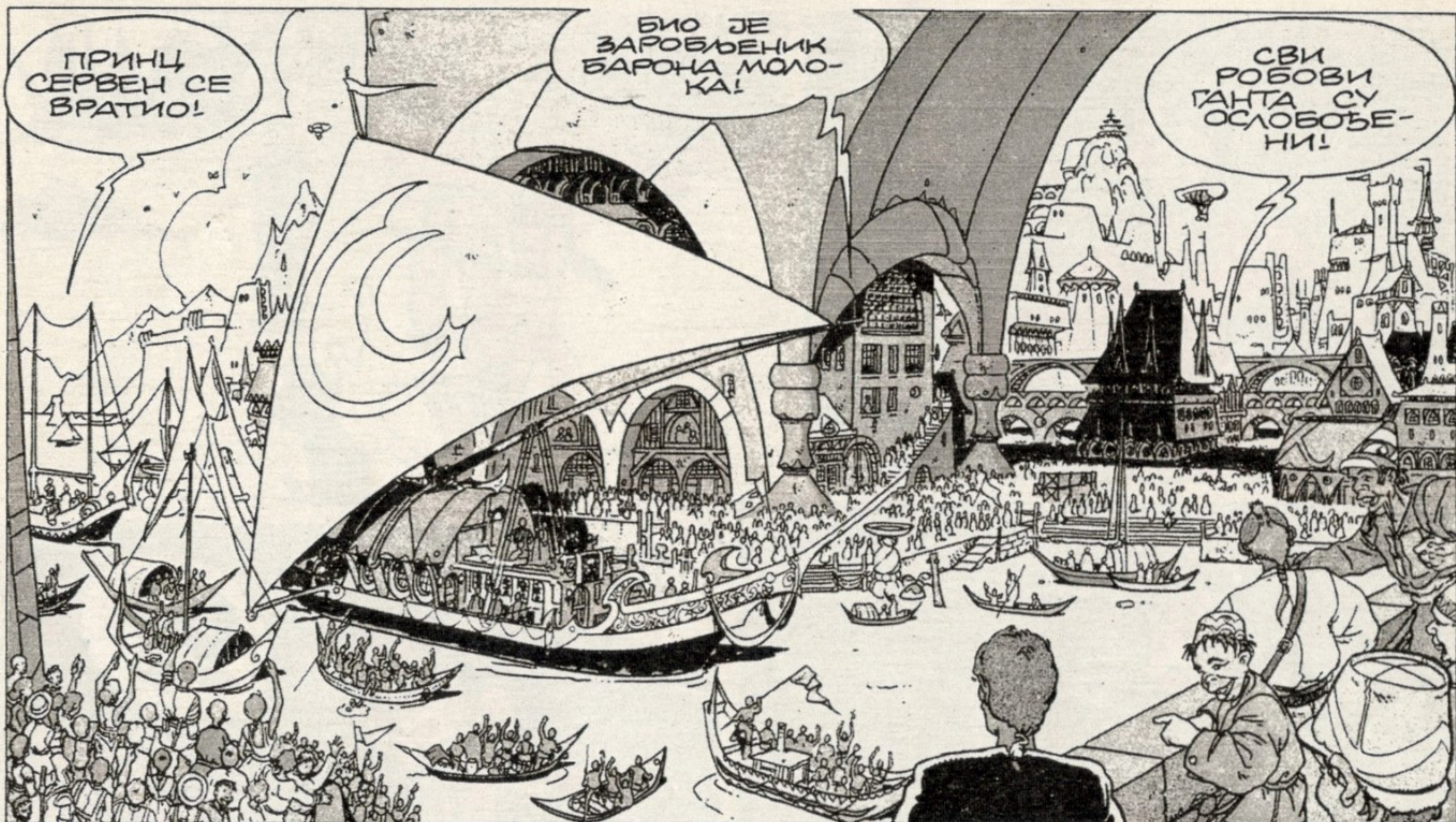

ЗА-
ТВОРИ
ОЧИ!

ГИЈОМ!
ГИЈОМ!

ГДЕ СЕ
КРИЈЕШ?

СВУДА
ТЕ
ТРА-
ЖИМ!

СРЕДИ
СВОЈЕ
СТВАРИ...

ОТАЦ
СЕ УСКО-
РО ВРА-
ЋА!

ГДЕ-
ДАЈ,
МАМА!

ИМАМ
НОВУ
СВЕСКУ!

ВЕК
САМ
НАПИСАО
СВОЈЕ
ИМЕ!

ГИЈОМ
ВОАЗЕН!

СРЕДЊИ
КУРС!

КЛАСА
ПРОФЕ-
СОРА...

ДОБРО
ЈЕ...

БРАО
ДОБРО,
ГИЈОМЕ!

ГИЈОМЕ!

ГИЈОМЕ!

ГИЈОМЕ!

АЛИ...

НЕ,
ГИЈОМЕ
ВОАЗЕН!
ТИ НИСИ
ИЗ ТАЈ-
ДОРА!
ТИ НИСИ
ПРИНЦ,
СЕРВЕН!

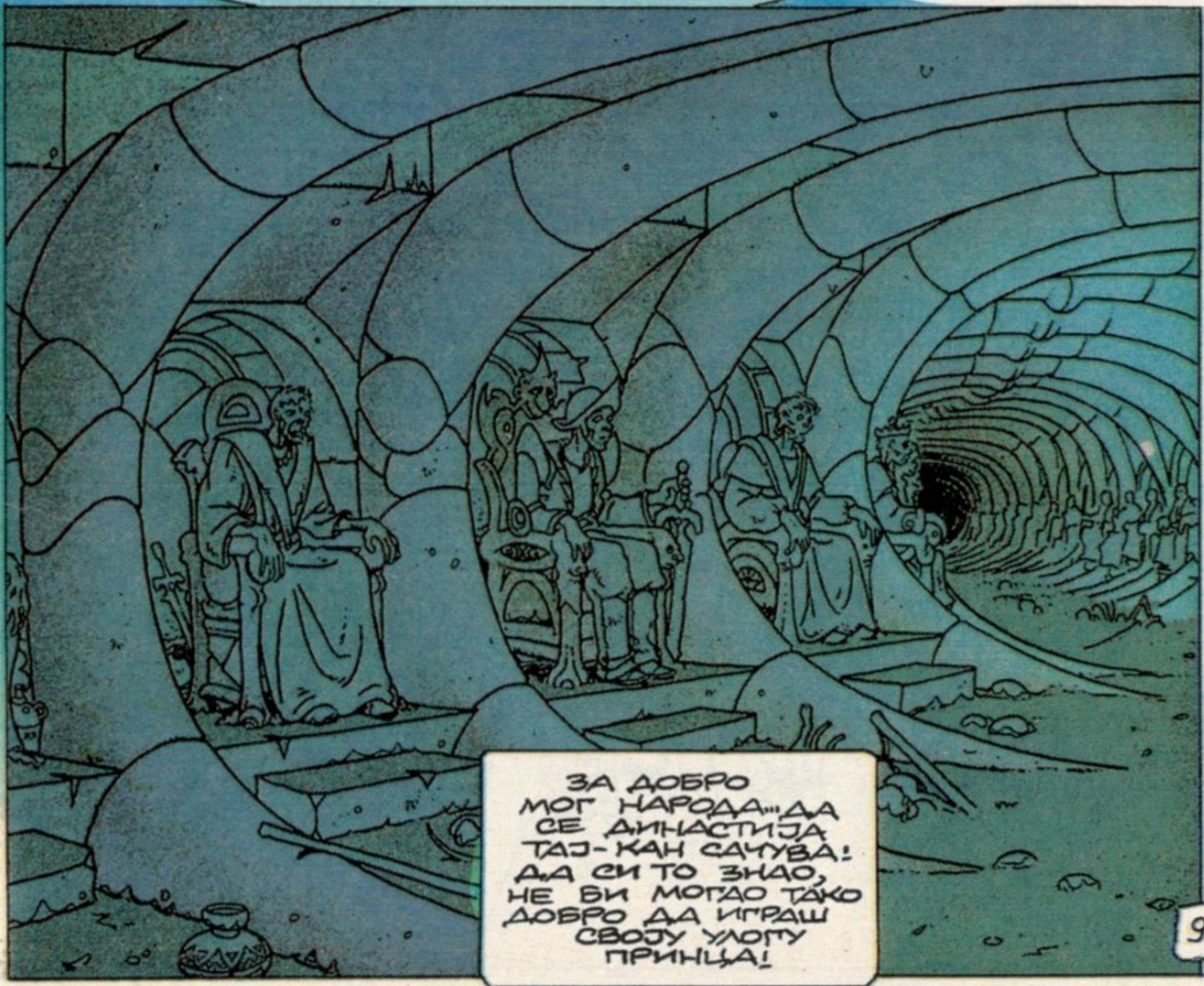
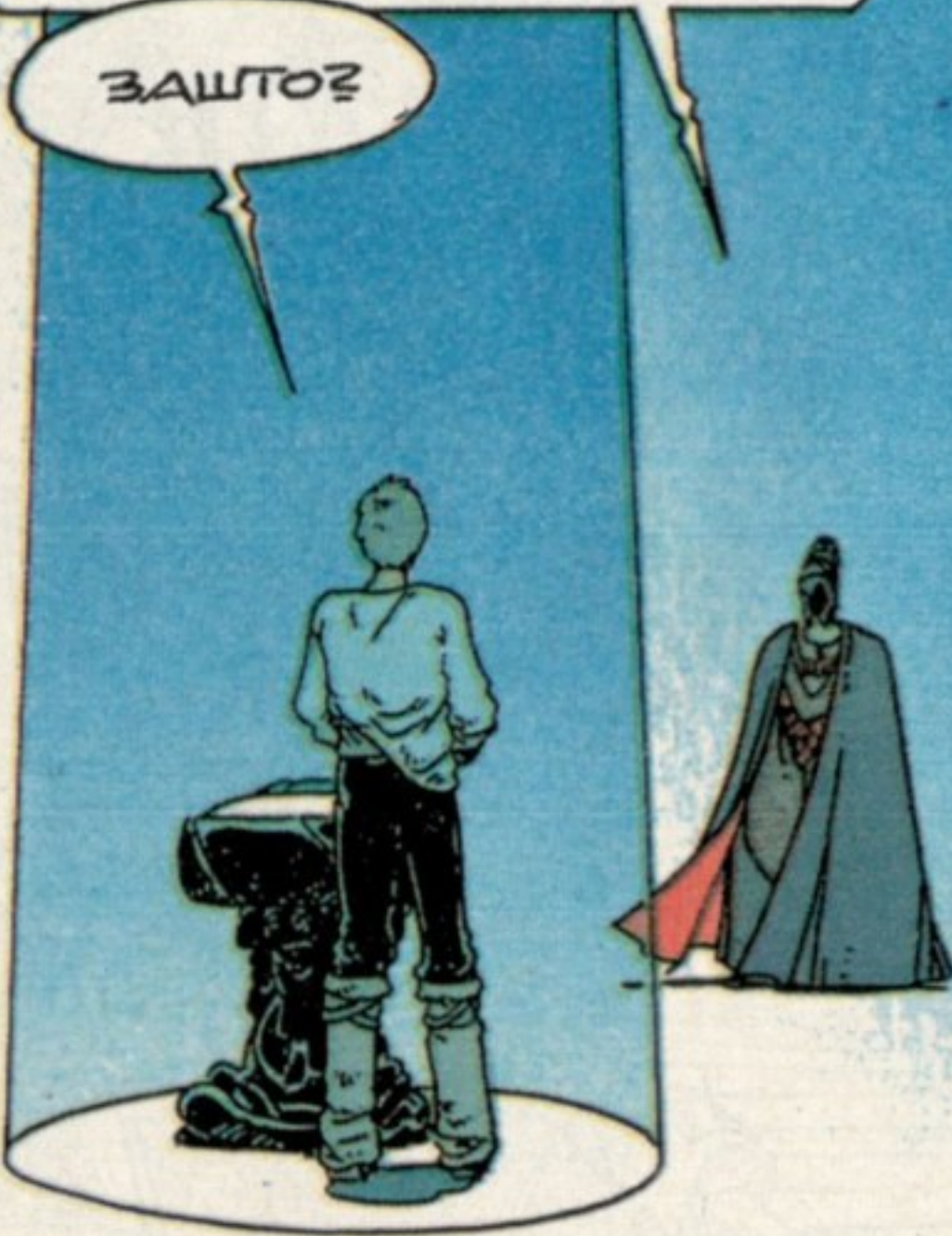
ТВОЈА
ВЕЛИКА
СЛИЧНОСТ
СА ТИМ
ПРИНЦОМ
НАВЕЛА МЕ
ЈЕ НА
ЗАМЕНУ!

ДУГО ВЕК
ЗНАМ ДА ПОСТО-
ЈИШ... А ПОШТО
ЈЕ ПРАВИ СЕР-
ВЕН ПОВЕЉАО
НА ЗЕМЉУ,
ОДЛУЧИО САМ
ДА ТЕ ИСКО-
РИСТИМ!

ЗАХВАЉУЈУЋИ СВО-
ЈОЈ МОЈИ ЛАКО МИ
ЈЕ БИЛО ДА ТИ ИЗ-
БРИШЕМ ПАМЋЕЊЕ И
ИЗАЗОВЕМ СТРАШНЕ
СНОВЕ!

ЗАШТО?

ЗА ДОБРО
МОГ НАРОДА... ДА
СЕ ДИНАСТИЈА
ТАЈ-КАН САЧУВА!
ДА СИ ТО ЗНАО,
НЕ БИ МОГАО ТАКО
ДОБРО ДА ИГРАШ
СВОЈУ УЛОГУ
ПРИНЦА!

НЕ МОГУ ДА УЪЕМ ПРИН-
ЦУ У ТРАГ! ТВОЈ СВЕТ ЈЕ
ВЕЛИК... МОРА ДА ЈЕ
ЗАЛУТАО!

ПАЗ

НИСАМ ИМАО
ИЗБОРА! УПУТИО
САМ ТАНИС И
ФОРБАСА ПО
ТЕБЕ! АЛИ
И МОЛОК ЈЕ
КРЕНУО ИСТИМ
ПУТЕМ!

РАСТИЈЕТ СЕ
БЛИЖИ!
СУДБИНА ТАЈ
-ДОРА
У ТВОЈИМ
ЈЕ РУКАМА!

САД
ЗНАШ
СВЕ!

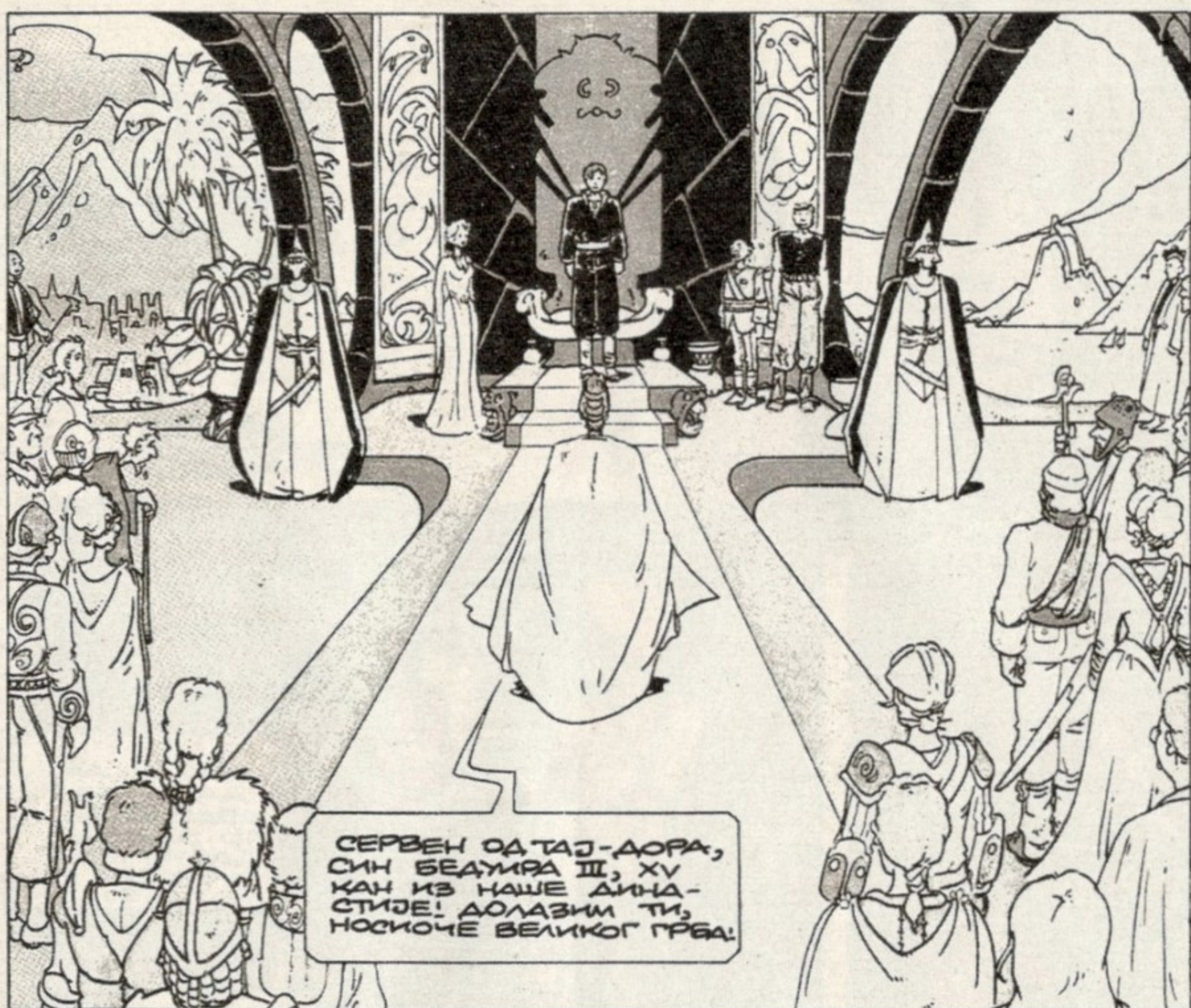
НЕ! НЕ ЗНАМ СВЕ!
НЕШТО НЕДОСТАЈЕ...

ЗНАМ! СЛУТИМ ТВОЈЕ
ПИТАЊЕ...

ГЛЕДАЈ!

ВН!?

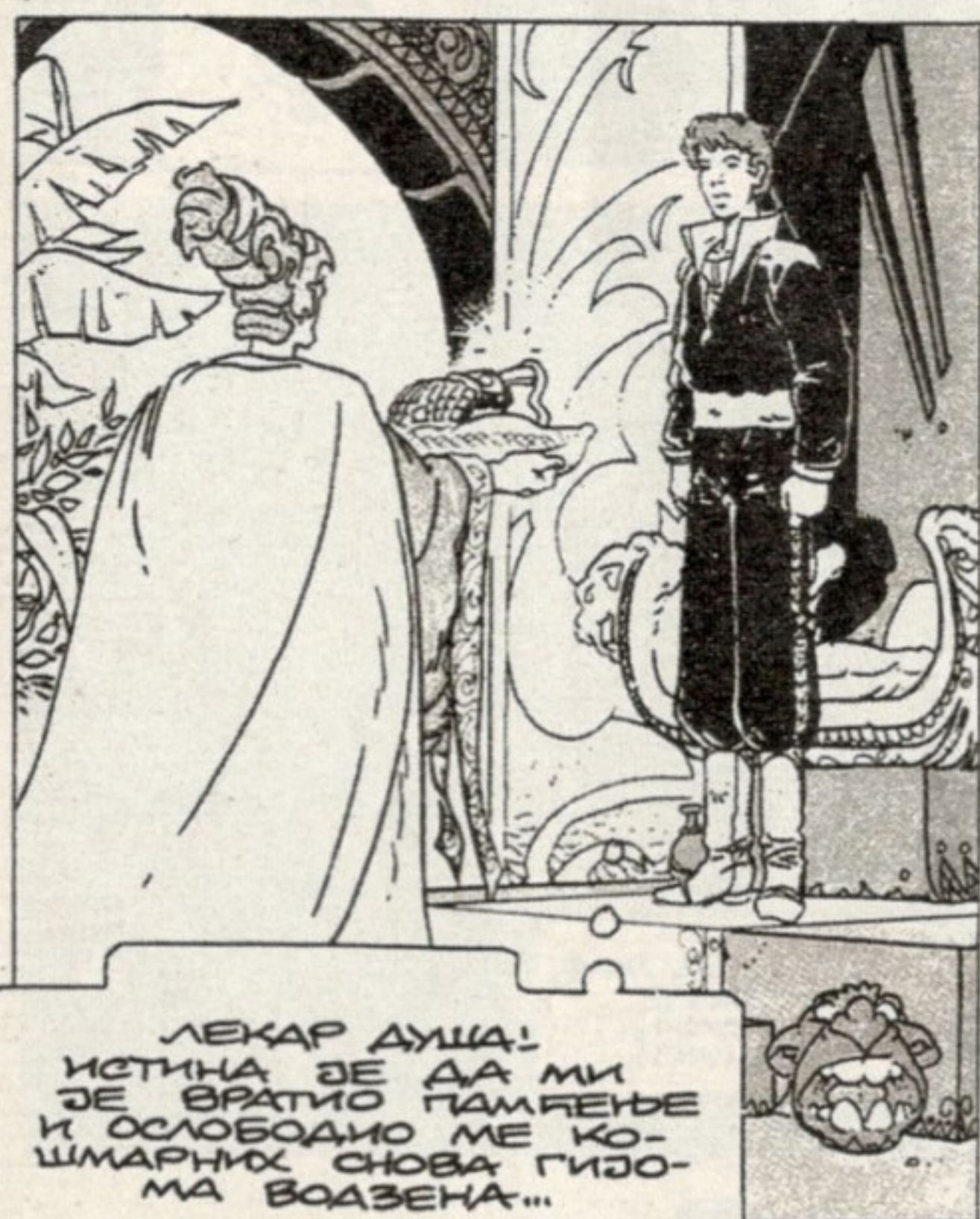
ВЕЛИКИ
КАРДИНАЛ
НАС ЧЕКА...

СЕРВЕН ОД ТАЈ-ДОРА,
СИН БЕДУИРА III, ХУ
КАН ИЗ НАШЕ ДИНА-
СТИЈЕ! ДОЛАЗИМ ТИ,
НОСИОЧЕ ВЕЛИКОГ ГРВА!

У ИМЕ СВИХ ПОДАНИКА,
МРТВИХ И ЖИВИХ, И ПРЕД
ЦЕЛИМ ДВОРОМ И ПЛЕМ-
СТВОМ МОЛИМ ТЕ ДА
ПРИМИШ ВЛАДАРСКА
ЗНАМЕНА
И РУКАВИЦЕ!

ЛЕКАР ДУША!
ИСТИНА ЈЕ ДА МИ
ЈЕ ВРАТИО ПАМЋЕЊЕ
И ОСЛОБОДИО МЕ КО-
ШМАРНИХ СЈОВА ГИЈО-
МА ВОДЗЕНА...

САД САМ
ПОСТАО
СЕРВЕН
ТАЈ-ДОРА!

КАО
У СТУ...

АЛИ
У ЛЕ-
ПОМ
СТУ!

ПРИХВАТАМ!

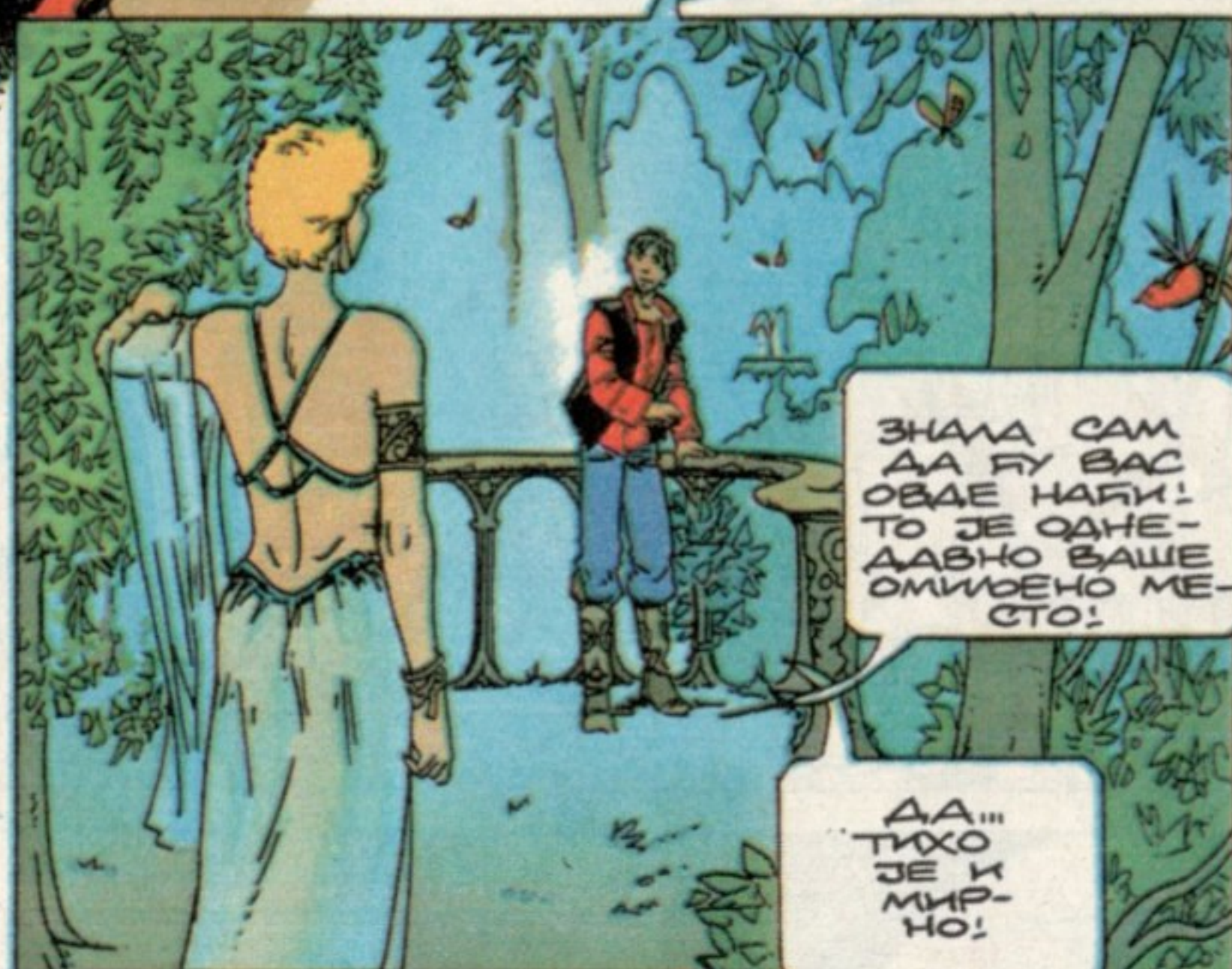

КАКО ЈЕ
ТО ЧУДНО...

ПРОСТО ДА
НЕ ПОВЕРУЈЕМ!
ЧИНИ МИ
СЕ ДА БУ
СЕ ПРОБУДИ-
ТИ И ДА БЕ
СВЕГА ДА
НЕСТАНЕ!

СЕРВЕ-
НЕ!

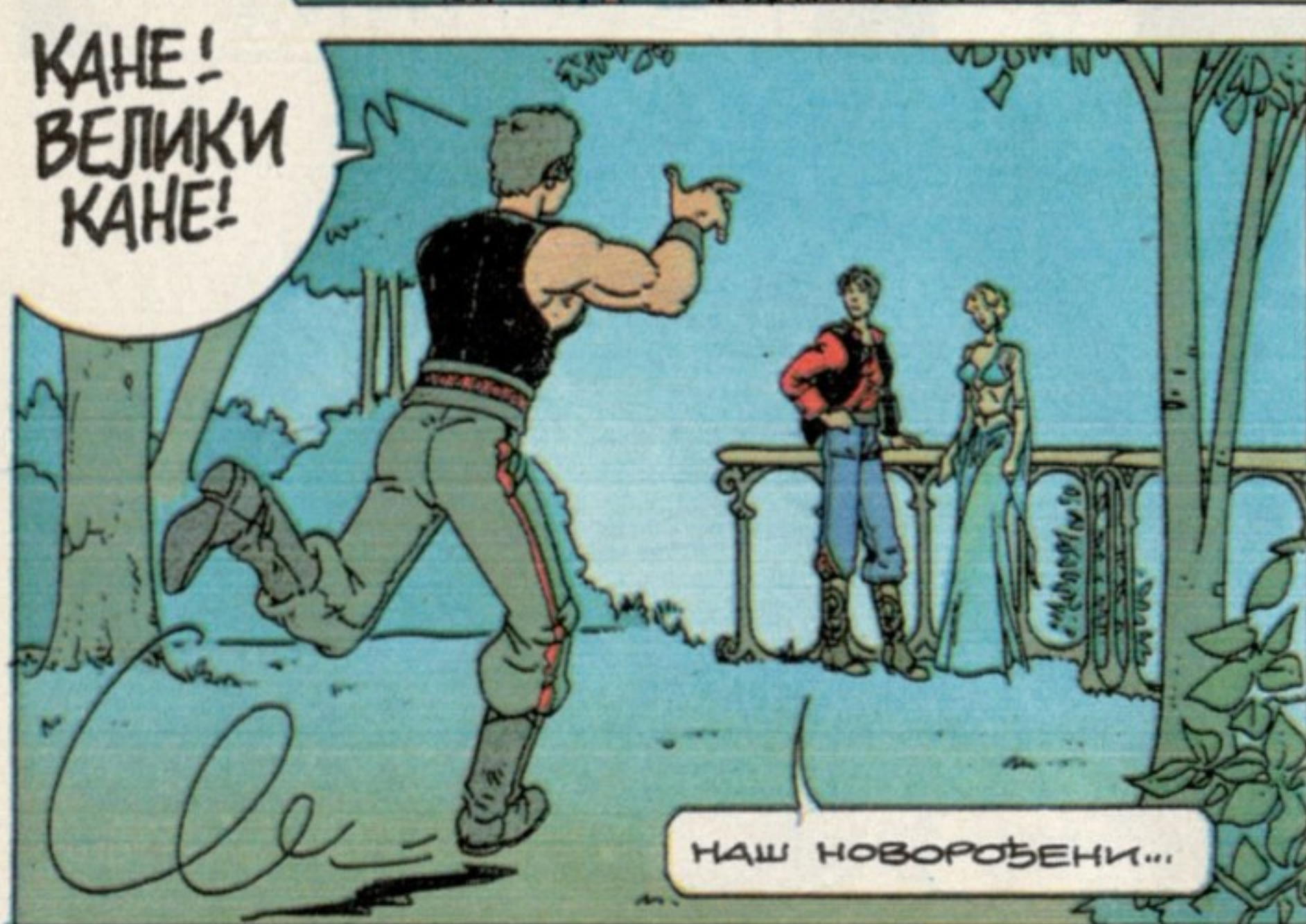
ЗНАМ САМ
ДА БУ ВАС
ОВАК НАГН!
ТО ЈЕ ОДНЕ-
ДАВНО ВАШЕ
ОМВИДЕНО МЕ-
СТО!

ДА...
ТИХО
ЈЕ И
МИР-
НО!

ЗАШТО СЕ
ПОВЛАЧИТЕ
ОД СВОЈИХ
ПРИЈАТЕЉА
И ОНИХ КО-
ЈИ ВАС
ВОЛЕ? ДА НЕ
ПОМИШЉАТЕ
ДА ОПЕТ ОДЕ-
ТЕ НА ОНУ
СТРАШНУ
ЗЕМЉУ?

КАО ДА МИ
ЧИТАТЕ
МИСЛИ,
ТАНИС!

КАНЕ!
ВЕЛИКИ
КАНЕ!

НАШ НОВОРОЂЕНИ...

МОЛОК!

ПО-
БЕГАО
ЈЕ!

ПРОЛЕТЕО ЈЕ
КРОЗ ЈЕДНА
ОД ВРАТА!
ШТА ДА РАДИМО?

НИШТА!
НЕКА
ТАМО
ОСТАНЕ!

БАР ОМО ГА СЕ
ОСЛОБОДИЛИ!

ГДЕ ОМО ОНО СТА-
ЛИ, ТАМИСЗ ЧИТА-
ТЕ МИ МИСЛИ...

ПА... ДА СЕ
МАЛО
ПОВУ-
ЧЕМ!

НЕ
СВЕ
МИСЛИ,
ПРИЧЕ!

САМО МИ
ЈЕ ЖАО
ЗЕМБАКА...

ТАЧНО!
ЈЕДНУ
МИСАО ЖЕ-
ЛИМ УСМЕ-
НО ДА ВАМ
КАЖЕМ:
АЛИ, ЈА...

ЛЕ-
ПО...
ЛЕ-
ПО...

ДОБРАСЕ,
САЧЕКАЈ
НАС НА
УЛАЗУ У
ВРТ...
ПРИНЦ
И ЈА...

ПА...
СЛУШАМ
ВАС...

ПРИНЦЕ,
ВОЛИМ
ПОЕЗИЈУ...
АЛИ
ВИШЕ
ВОЛИМ
ЈАСНУ
ПРО-
ЗУ!

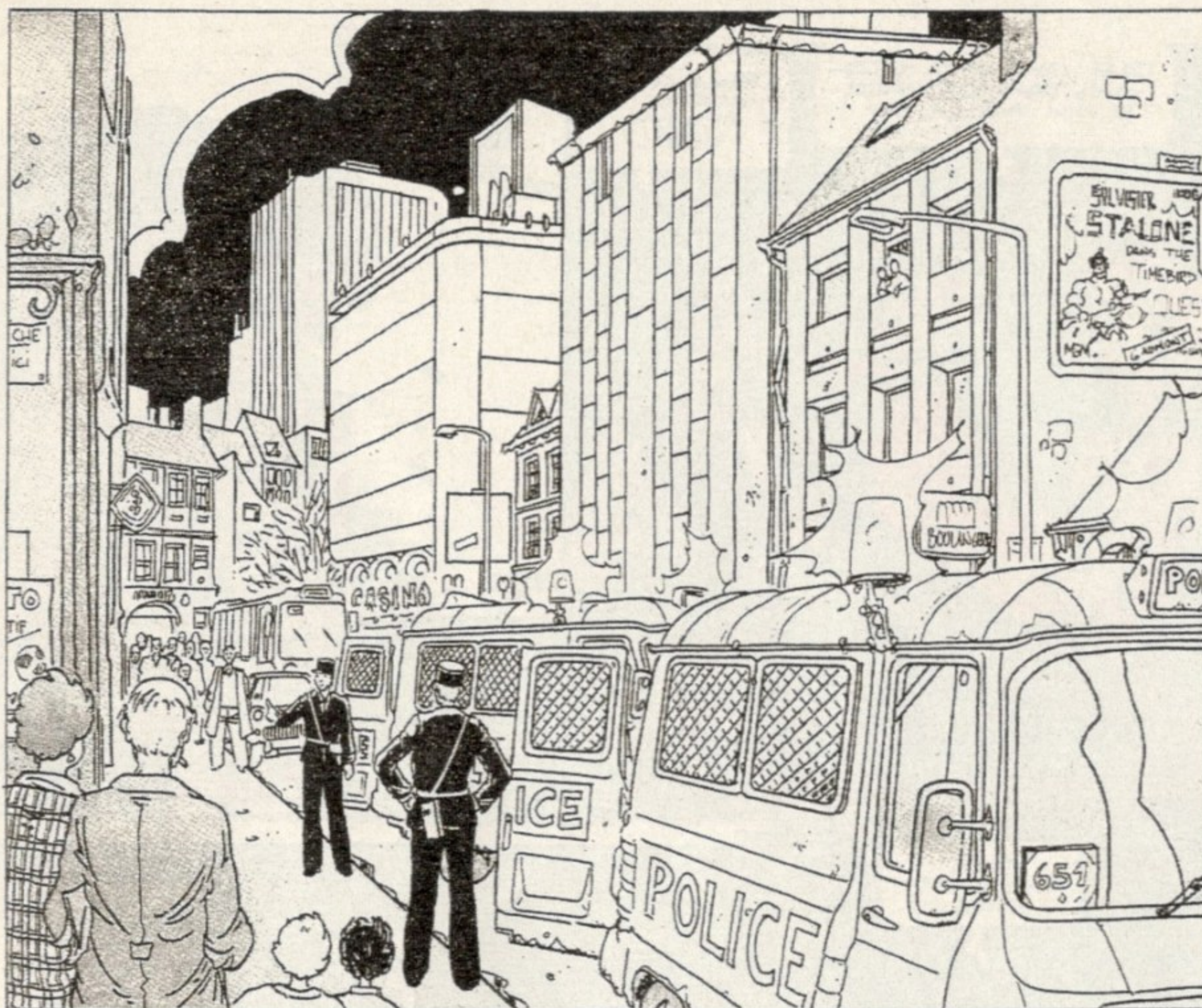
ДА
ВАМ
ДАМ
САВЕТ?

САВЕТ?
СВАКА-
КО!

ЈА...
МОЈЕ
СРЦЕ... И
ЦЕЛА ДУША...
ТРЕПТЕ У
МЕНИ...

САМО
ХРАБРО!

БАШ СУ СЛАТКИ!

КРАЈ

Rodolphe
LeTendre
Serrano 87.07
Couleurs: Chagnaud.

ПРИЧЕ
О
ПЕСМАМАРоберт
Џонсон,
ПРАОТАЦ
РОКЕНРОЛА

С тихове које сте управо прочитали (у оригиналу) и упоредном полу-преводу полу-препеву) написао је почетком овога века легендарни Роберт Џонсон. Међу мајсторима блуза тога времена било је популарнијих, плоднијих и, са становишта чистунаца црне музике, значајнијих аутора, али тешко да се било ко од њих може поредити са Џонсоном по занимљивости животне и уметничке приче и ко са већим правом може да понесе титулу праоца рокенрола.

Роберт (Боб – каже песма) Џонсон рођен је у држави Мисисипи 8. маја 1911. као ванбрачно дете Џули Ен Мејџорс и заувек одбеглог оца који се звао Ноа Џонсон. Сам Роберт био је ожењен два пута. Када је 1930. његова млада супруга Вирџинија умрла на порођају, Роберт је побегао са поља памука да би се потпуно посветио музици и, под окриљем Сона Хауса

Cross Road Blues

I went to the crossroad
fell down on my knees
I went to the crossroad
fell down on my knees
Asked the Lord above
„Have mercy, now
save poor Bob, if you please

Mmmm, standin' at the crossroad
I tried to flag a ride
Standin' at the crossroad
I tried to flag a ride
Didn't nobody seem to know me
everybody pass me by

Mmm, the sun goin' down, boy
dark gon' catch me here
oooo oooo eeee
boy, dark gon' catch me here
I haven't got no lovin' sweet woman that
love and fel my care
You can run, you can run
tell my friend – boy Willie Brown
You can run, you can run
tell my friend – boy Willie Brown
Lord, that I m standin at the crossroad,
I believe I m sinkin down

На раскрићу

Отишао сам на раскриће
Пао сам на колена
Отишао сам на раскриће
Пао сам на колена
Замолио Господа над нама
Смилуј се сада
Спаси јадној Боба, молим те
Ммм, стојећи на раскрићу
Покушао сам да ме неко повезе
Стојећи на раскрићу
Покушао сам да ме неко повезе
Чини се да ме нико не зна
Сви су пролазили поред мене
Ммм, сунце се сунуло
Мрак ће ме затићи ту
Ууу ииии
Мрак ће ме затићи ту
Немам слатку жену која ме воли и осећа
Можеш да јуриш, можеш да јуриш
Кажу мом пријатељу Вилију Брауну
Можеш да јуриш, можеш да јуриш
Кажу мом пријатељу Вилију Брауну
Господо, стојим на раскрићу
Мислим да шонем.

испред клуба у коме је требало да одржи свирку, изненада пао на колена, застрашујуће заурлао према месецу и умро у неподношљивом болу. Реалисти су тврдили да је Џонсона отровао неки љубоморни муж чија жена није одолела чарима страшног гитаристе. Они други само су загонетно климали главама.

Песма „Crossroads” остала је тако неизбрисив вишедимензионални епитаф и прави симбол читавог дела Роберта Џонсона. Раскршће је место на коме је избор коначан. На њему приповедач стоји сам и беспомоћан, без пријатеља и без заштитничког загрљаја љубави. Он се окреће Богу, али описује надолазећу таму која га претвара у наткрива доносећи Ноћ, време када влада Друга Страна својим опчињујућим играма. Сливовитост поетике блуза Роберта Џонсона уткана је кроз његов огроман утицај у саму срж иконографије рокенрола. Мистична чињеница да је Елвис Присли напустио познати нам облик живота као заувек крунисани краљ љубави и котрљања истог датума, 16. августа, 39 лета пошто је Џонсон пао на колена и залајао на Месец, допринела је томе ипак мање од правог музичког следбеништва. У верзијама Џонсонових песама окушали су се најразличитији савремени извођачи, од Лирој Парнела до Ред Хот Чили Пепеса.

Средином шездесетих година млади енглески поп музичар Ерик Клептон, напустио је састав „Јардбирдс” решен да се посвети изучавању корена, тачније блузу. Поставши члан Џон Мејлових „Блузбејкерса” он је револуционарно променио начин снимања електричне-гитаре направивши комбинацију тек направљеног Маршал појачала са, тада помало заборављеном Гибсон Лес Пол гитаром (у то време владали су Фендери). Његов јединствен тон (чија је тајна ипак била и остала највише у прстима мајстора) отворио је нова врата уживања у блузу за многе до тада необавештене љубитеље музике широм света. Једна од Клептонових најбољих песама било је његово читање „Раскршће” Роберта Џонсона са супергрупом „Крим” коју је са Џеком Брусом и Џинцером Бејкером основао по одласку из Мејловог оркестра. Судбина је одлучила да Ериков живот такође својом узбудљивошћу и многим, понекад страшним жртвама, подсети на причу о опасном савезу са Оним са којим се савези не праве. Ипак, дуготрајност Клептонове каријере као да растерује беспомоћност из осећања оног који стоји на месту које ускоро наткрива тама. Или смо ми као цивилизација крајем миленијума постали опсесивно посвећени ПОБЕДАМА, ма колико мало вероватне биле.

Слично читање, са хепи ендом, легенде подстакнуте песмом Роберта Џонсона донео је у свом филму „Раскршће” и редитељ Волтер Хил када млади и невини гитаристи (иза кога свира стари јунак Рај Кудер) побеђује у дуелу ђаволовог ученика (кога игра Стив Вај, у стварном животу ученик Френка Запе). Да ли смо заиста победничка цивилизација?

Ипак, пажљивији пратиоци исповести музичара сазнали су да је Рај Кудер снимио само први део гитарског дуела у филму, док је у завршном делу за обе гитаре, и поражену и тријумфалну био задужен Стив Вај...

Случај је Ваш, агенте Молдер! ■

Дејан Цукић

и Вилија Брауна, покушао да своју тугу преточи у блуз. Хаус је тврдио да млади Џонсон није имао много талента и до данашњих дана остала су забележена сведочења како су Боба прави блузери избегавали и подсмешљиво коментарисали његове неспретне прве покушаје. Роберт је онда изненада нестало, а када се после шест месеци вратио међу своје невољне учитеље, они нису могли да верују сопственим ушима. Његова техника свирања гитаре запањујуће је побољшана, а ауторске песме које је почео да изводи одисале су зачуђујућом снагом и унутрашњим набојем. Реалисти су тврдили да је Роберта потпуно променило безуспешно, али надахнуто трагање за оцем, док су они други, којих је у то време у Јужном Мисисипију било много више, све протумачили као необорив доказ да је Џонсон на свом путовању доживео сусрет са Ђаволом и продао му душу у замену за музичарски дар. Пошто је мало вероватно да је Гете био редовна литература берача памука на Југу САД, ова фаустовска легенда се сицином непоколебљиве аутентичности приковала за Џонсоново име, његов рад, а и даљи животни пут. Његови наступи привлачили су сада велике гужве радозналаца и обожаваца, а све боље песме доживеле су и овековечење на два снимања – у Сан Антонију 1936. и у Даласу годину дана касније.

У време када је његова каријера достигла врхунац у препуним задимљеним клубовима које је дизао на ноге и други Џонсонов брак био је увелико окончан (мање драматично од првог), а уметник је стицао и углед неодољивог срцеломца што је само додавало нову ватру ђаволској легенди.

Последњи и највећи доказ ова легенда је добила 16. августа 1938. године када је Роберт Џонсон, по причању очевидаца,

тридесет осам

2 X НАЈ, НАЈ...

ЛИСТА СИНГЛОВА ДОМАЊИХ, 91

(17 - 24. 10. 1998.) СУБОТА, 21 - 22

Радио ПОЛИТИКА 105,2 и 91,5 MHz FM STEREO

Уредник: Невад Маџић

Товски реализатор: инж. Зоран Иветић

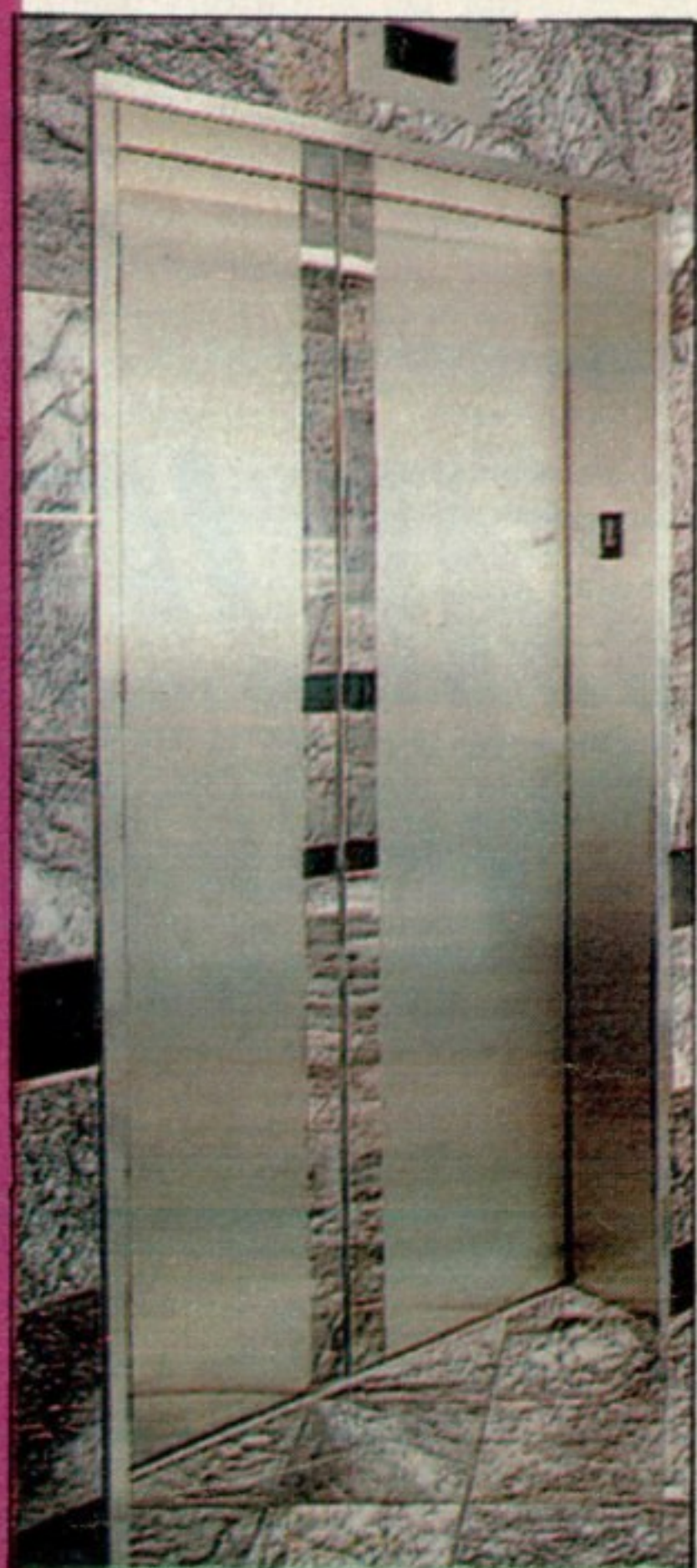
1. (1) 4 **HEADSTREAM**
soulshine (Headstream)
2. (4) 2 **ПЛЕЈБОЈ**
суперстар (ПТП РТС)
3. (2) 7 **SMF**
шоферска туга (ТТММ)
3. (5) 2 **ВЛАДА ДИВЕЉАН**
све што хоћу да знам (ТТММ)
4. (3) 5 **ЦА ИЛИ БУ**
оловни војник (ZMEX)
5. (-) 1 **АНА СТАНИЋ**
град (ПТП РТС)
6. (6) 3 **THE KUGUARS**
блуз плавих блуза (The Kuguars)
7. (-) 1 **DR NELLE KARALIĆ**
пнтбул
7. (4) 10 **DISCIPLIN A KITSCHME**
ain't no reason (Babaroga/TOMTOM Music)
8. (6) 8 **ДЕЦА ЛОНИХ МУЗИЧАРА**
дезодоранс (Метрополис)
9. (7) 3 **STRAIGHT JACKIN**
zes (City)
10. (-) 1 **LUCID MAD LOVE**
празник мог друга (Lucid Mad Love)
11. (8) 2 **КАНАЛ, ТВИД**
корњаче (Tarcus)
11. (9) 9 **TRIP AT 7**
хајде брате (City)
12. (11) 15 **КАНДА КОЊА И НЕБОЛША**
штастопојо (B-92)

Листа иностраних синглова Радио Политике
(17. - 24. 10. 1998.)

1. (1) 5 **HOLE**
Celebrity Skin (Geffen)
2. (3) 4 **BEASTIE BOYS**
Body Movin' (Grand Royal/Capitol)
3. (4) 4 **GARBAGE**
Special (Mushroom)
4. (10) 3 **FUN LOVIN CRIMINALS**
Big Night Out (Chrysalis)
5. (14) 2 **MEL B with MISSY 'MISDEMEANOR' ELLIOTT**
I Want You Back (Virgin)
6. (-) 1 **U2**
Sweetest Thing (Island)
7. (7) 6 **THE CORRS**
What Can I Do? (Atlantic)
8. (6) 2 **ALANIS MORISSETTE**
Thank U (Maverick)
9. (2) 5 **ALL SAINTS**
Bootie Call (London)
10. (9) 2 **CARDIGANS**
My Favourite Game (Stockholm/Polydor)
11. (11) 3 **CAT POWER**
Cross Bones Style (Matador)
12. (18) 2 **DEPECHE MODE**
Only When I Lose Myself (Mute)
13. (-) 1 **FASTBALL**
The Way (Polydor)
14. (5) 4 **LENNY KRAVITZ**
I Belong To You (Virgin)
15. (16) 3 **JANET JACKSON**
You (Virgin)
16. (13) 5 **MANIC STREET PREACHERS**
If You Tolerate This Your Children Will Be Next (Epic)
17. (17) 7 **NATALIE IMBRUGLIA**
Smoke (RCA)
18. (-) 1 **B*WITCHED**
Rollercoaster (Epic)
19. (8) 5 **WYCLEF JEAN**
Cheated (To All The Girls) (Columbia)
20. (22) 2 **REPUBLICA**
From Rush Hour With Love (de Construction)
21. (26) 2 **BRANDY featuring MASE**
Top Of The World (Atlantic)
22. (-) 1 **SHERYL CROW**
My Favourite Mistake (A&M)
23. (12) 4 **SNOOP DOGG**
Still A G Thang (Priority)
24. (15) 8 **ROBBIE WILLIAMS**
Millennium (EMI)
25. (21) 6 **TANITA TIKARAM**
If I Ever (Mother)
26. (-) 1 **STARDUST**
Music Sounds Better With You (Virgin)
27. (19) 3 **BOO RADLEYS**
Free Huey (Creation)
28. (24) 6 **AIR**
All I Need (Virgin)
29. (23) 7 **SMASHING PUMPKINS**
Perfect (Hut/Virgin)
30. (28) 7 **MADONNA**
Drowned World (Substitute For Love) (Maverick)

ПОСВЕТНИК
ЗАБАВНИК

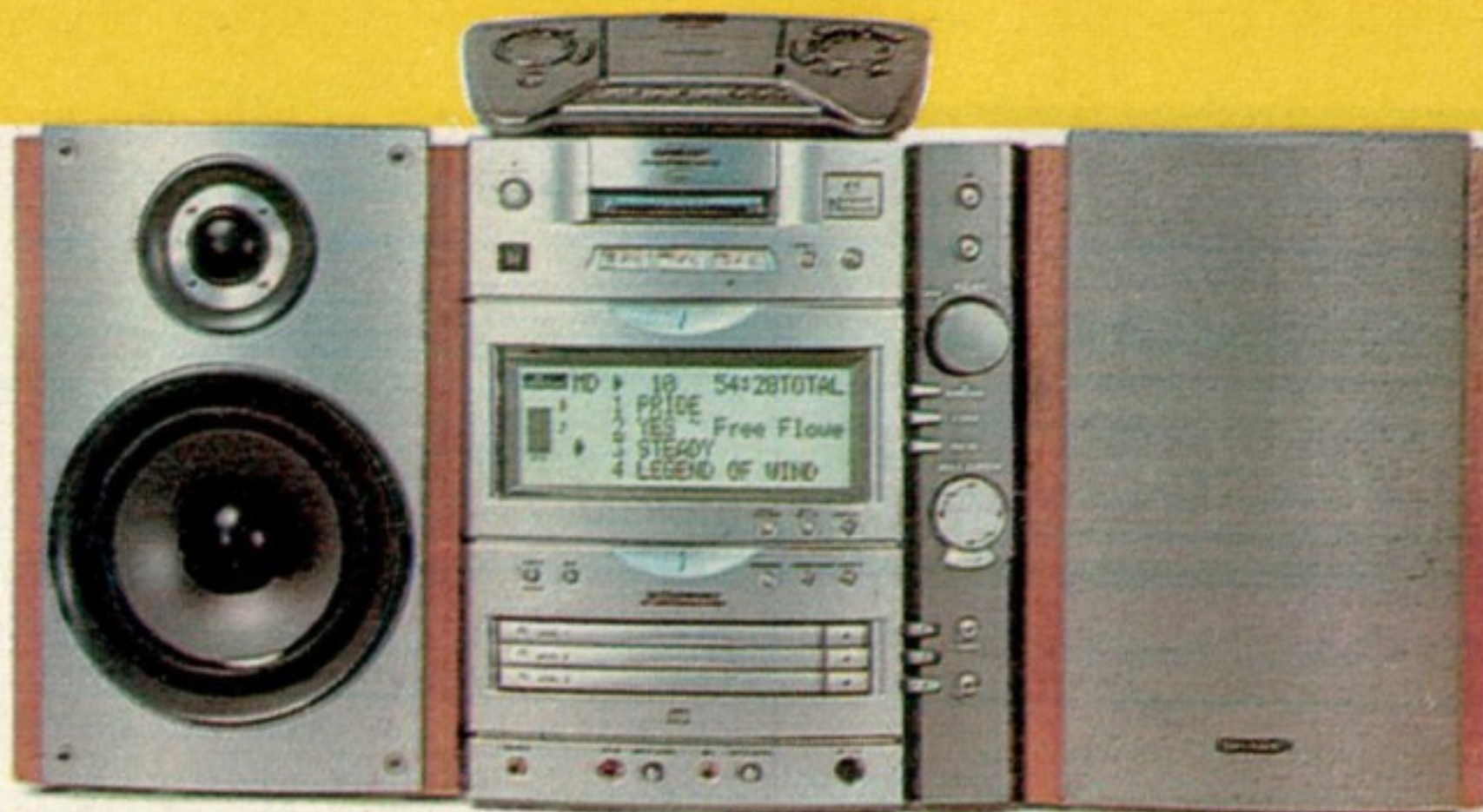
ШТА СЕ НОСИ, ВОЗИ, СЛУША

НЕКИ НОВИ ЛИФТОВИ

Лифтови од „пене“?! И то је могуће, кажу у истраживачком институту Фраунхофер из Бремена у Немачкој. Стручњаци овог института који се баве применом нових материјала посебну пажњу посвећују „металним пенама“ код којих су атоми метала везани као код полиуретана.

Металне пене су веома лагане и чврсте и готово да не проводе ни струју ни температуру. Једина мана им је што много коштају. Зато је у Фраунхоферу остварен нови начин производње који је много јефтинији, а заснива се на претварању метала у прах. Циљ је, пре свега, да се начини сасвим лагана и незапаљива кабина за лифт која, уз то, може да ублажи ударац било које врсте ■

НАЈ ХАЈ-ФАЈ

Љубитељи музике сигурно сањају о томе да у стану имају дискотеку коју могу да користе према својим потребама и тренутном расположењу, знајући да на располагању имају оно најбоље што је у свету икада снимљено!

Овај најновији „Шарпов“ хај-фај уређај уобичајене величине пружа и неке нове могућности: прикључење на Интернет (преко компјутера) и директно снимање на минидиск. Стерео појачивач овог уређаја означеног са „МД-Х8“ има снагу од 50 вати, по каналу.

Уређај је једноставан за руковање јер има дисплеј са течним кристалима и даљински управљач. Осим тога, на екрану рачунара појављује се и шема његових команди, тако да је за управљање довољан миш, уз чију се помоћ одабира и музика за преснимавање. Цена: око 1.500 марака ■

ЈА САМ ОН, ХАРЛИ ДЕЈВИДСОН

Продаја мотора „Харли Дејвидсон“ доживљава бум у читавом свету. Само у Италији прода се, годишње, око две хиљаде ових возила, што је велики успех ако се има у виду да јефтинији модели коштају око 19.000, а скупљи више од 40.000 немачких марака. У чему је тајна? У томе

што су уобичајене мане претворене у врлине. Бучност на пример, „Харли Дејвидсон“ је толико тих да постоји препорука да се овај „рецепт“ примени и на аутомобиле ■

ТРОСЕД НА НАДУВАВАЊЕ

Икеа ер направљен је од правоугаоних делова меке рециклирајуће пластике које само треба напунити ваздухом, а затим прекрити навлаком по жељи. Производи се у облику округле столице без наслона, фотеле, троседа или двоседа за одмор... Гаранција 10 година ■

СКЕЈТБОРД СА УПРАВЉАЧЕМ

Скејтборд може да се вози само по равnoj површини и свака неравнина на стази квари задовољство.

Немачка фирма „Ролсерфинг“ израдила је нови модел скејтборда с гумом на точковима који може да се користи чак и на теренима покривеним туцаником. Ново возило за забаву састоји се, као и досадашњи скејтборд, од једне даске, али има и један већи предњи точак са гумом поред два мања, задња. За вожњу по граду овом возилу може да се дода и управљач и оно

тада личи на тротинет. За брзо заустављање постоји нарочита кочница.

За вожњу низ стрмину управљач се скида, а возач се спушта као на дасци за вожњу по снегу. Нови скејтборд погодан је за шумске и неравне путеве и све стазе на којима је дозвољено скијање на трави ■

Сунце се хватало за планине када се група уморних јахача, наоружаних цефердарима, латинкама кратких цеви и кубурама приближила каменој кули смештеној на самој обали мора. На челу, на крупном дорату испод чијих копита су избијале варнице, јахао је Бајо Пивљанин исправно држећи леђа тако да је изгледало да стасом надвисује дружину, мада је био човек средњег раста. Густе обрве биле су му састављене испод намрштеног чела: он и његови хајдучи овог пута нису могли да се похвале успешним походом. Број стоке коју су запленили Турцима био је занемарљив и тешко да ће моћи да им обезбеди више од месец-два живота. Ипак, није све било тако црно како је изгледало, тешио се Бајо. Истина, са стоком и храном нису имали срећу, али су зато успели да заробе сву чељад богатог бега Ченгића. За њу им на тргу робова у Котору неће понудити богзна шта, жене из харема, ненавикнуте на рад, нису у очима купаца вределе много, али би бег, за своје миленице, могао да понуди прегршт златника, тим пре што су се међу њима налазила и сва Ченгићева деца. Требало је само имати стрпљења и сачекати, а Бајо је одлучио да то и уради.

И заиста, неколико дана касније, пераштански конте Висковић послао му је у Доњи Ораховац, где је живео, поруку да би Ченгићи радо разговарали о откуп. Овлашћен од своје дружине да чини све што сматра да је у заједничком интересу, утаничио је датум сусрета и не слутећи да у тамници у којој су држали заробљенике нису баш сви ради овој размени.

Збуњени харамбаша

Прошло је још неколико дана пре него што је поворка са заробљеним женама и децом кренула пут Пераста. Путовање је текло у готово потпуној тишини, јер су и заробљеници и они који су их гонили размишљали о истој ствари: колико ће Ченгићи бити вољни да плате.

Око подне, колона се примакла разгранатим боровима на обали у чијој је сенци чекао конте Висковић. Мада су одмах почели, преговори су се отегли јер се ценкало око сваког гроша: ни једна ни друга страна нису биле спремне да лако попусте. Вече је почело да се приближава а небом скупљају црни, претећи облаци када је ред дошао на високу, витку девојку која за разлику од осталих заробљеница није погнуто држала главу. Отворено, без снебивања, пратила је

четрдесет

И ИСТИНА И ЛЕГЕНДА

ЗА

ЉУБАВ

Широка плећа, чврста десница и приче о неустрашивом срцу Баја Пивљанина учиниле су да му се кћерка крвног непријатеља, чувеног херцеговачког бега, сама понуди за жену...

преговоре док јој је из очију избијала невероватна одлучност. Пре него што је конте стигао да каже суму која се нудила за њен откуп, хитро се окренула Баји Пивљанину и рекла звонким гласом:

– Тако ми Бога, харамбашо, ја се, кад би то могло да буде, ни за какве новце не бих одвојила од тебе!

Ове неочекиване речи бегове кћерке за тренутак су збуњиле све па и самог Бају Пивљанина. Никада му се нешто слично није догодило. Затрептао је и загледао се у девојку у димијама: била је лепа исто колико и храбра и одлучна. У трену је решио да је узме, само је морала да испуни један услов – да промени веру.

Ни часак се није двоумила око тога: погледавши га очима које су гореле и које су у њему

запалиле ватру за коју није ни знао да постоји, пришла му је и принела уснама крст који је носио око врата. Затим, као да су је сва храброст и одлучност одједном напустили, смерно је стала и оборила поглед. У том положају остала је све док откуп није завршен и док је Бајо није посадио иза себе, на дората. Чврсто га је обујмила око струка док су по олујној ноћи јахали ка његовој кули у Ораховцу.

Милица, како је добила име покрштена Ченгићева кћерка, свим жаром се трудила да се Бајо никада не покаје што је

узео за жену. Иако је био шкрт на речима, била је сигурна да је нашла пут до његовог срца. Видела је то по оном изненадном, издајничком блеску у очима, начину на који ју је додиривао, по томе што би му се намрштено чело разведрило кад би пришла да му помогне да сјаше с коња.

Скок у море

На мајку, оца, родну кућу и каменита херцеговачка брда потпуно је заборавила: имала је утисак као да је одувек живела ту, крај тог жала. У ноћима када је остајала сама, умела је сатима да ослушкује шум таласа. Они су је смиривали, доносили јој спокој док би, мучена страховима за Бајов живот, молила Бога кога је прихватила да га сачува и врати га кући. А он јој је, ваљда тронут усрдним молитвама које му је упућивала, чинио по вољи све до оног дана када је, испирајући веш на обали, угледала у даљини коњаника обавијеног облаком прашине. У првих мах се обрадовала мислећи да је то Бајо. Међутим, кад се коњаник мало приближи и када је у њему препознала Митра, његовог брата, неки необјашњив страх стегао јој је срце и она је, ногама које су клецале, пожурила пред госта. Да носи лоше вести, није морао да јој каже. Смркнуто лице и замагљене очи говориле су саме за себе. Пре него што је Митар ишта рекао, знала је да Баја више нема.

Неколико тренутака остала је да стоји нема, слеђена од очаја а онда су речи наврле саме по себи. Када, где, како?

Митар то није умео да јој објасни, ни сам није знао.

Уосталом, није ни било важно.

Остављајући Митра самог, наред дворишта, пожурила је у кулу. Заслепљена сузама које су јој навирале, једва дишући између два јецаја, полетела је уз степенице и стигавши на врх, баčila се у запенушано море.

Огромни таласи које је подизао јак југо повукли су Миличино тело у дубине. Отуда путник који застане крај Бајове куле и сада може да чује њене јецаје.

Овако говори једно од предања о чувеном хајдуку и још чувенијем харамбаша Баји Пивљанину. Историја се само делимично слаже са њим. Да је Бајо живео у кули на обали мора у Доњем Ораховцу у Боки Которској, био велики јунак и хајдучки вођа, потпуно је тачно. Тачно је и да је био ожењен. Међутим, да ли му се жена звала Милица и да ли је била из познате беговске куће Ченгића, велико је питање. Такви подаци, у писаном облику, не постоје. Једини спомен Бајове жене потиче из 1676. када је у матичној књизи рођених у православној цркви Св. Илије у Задру записано да су Бајо и његова жена Манде добили сина који је на крштењу добио име Симеон.

Манде, Милица или Анђа?

То име помиње се и у народној песми која описује похару гатачког алајбега. Алајбеговица коју је Бајо заробио молила га је да је не води по камењу, јер није навикла да по њему хода. А када јој он одговара да ће јој у Перасту купити „лале и пашмаге и дуплице перашке постоле“, одвратила му је истом мером: „Толико т' их Манде износила“.

Одакле је била Манде и из које породице, не зна се као ни да ли је била из Боке или из Далмације где је Бајо неко време живео. Име Манде могло би на то да упућује. Али, исто тако, могуће је и да је била из куће Ченгића и да је удајом за Баја прешла у православну веру и добила име које, истини за вољу, упућује на хрватско порекло. Тако нешто у време ка-

да је он живео није била нека нарочита реткост.

Осим предања и неке народне песме, као што су „Бајо Пивљанин и Але Новљанин”, говоре да је чувени хајдук био ожењен Ченгићевом кћерком. И у њима се помиње да је девојка коју је узео за жену била витка стаса, висока, изузетне лепоте.

Прекор чобанице

Народно стваралаштво запамтило је као Бајову жену и Анђу, кћер Сењанина Иве. Да ли је разлог томе било то што великом јунаку није приличи-

ло да се ожени било киме, већ само девојком из угледне куће или је тако заиста било, тешко је рећи. Као ни то да ли се Бајо само једном или два пута женио. У сваком случају, сигурно је једно а то је да су, када је маја 1686. Бајо погинуо у кланцу Вртијељци, из њега остала четири сина, Вук, Јован, Симеон и Марко и њихова мајка. Другим речима, никаквог бацања са куле у Ораховцу није било. Такав драматичан крај жене са којом је делио живот пре ће бити резултат маште и жеље народног песника да подвуче

жалост због смрти таквог јунака.

Много података о томе када је и где Бајо рођен, такође, нема. Извесно је само то да је из Пиве, из породице Николића. Као место његовог рођења народне песме помињу Руднице. Зашто их је напустио, није тешко закључити; свакако да је у питању био турски зулум. Међутим, шта је био непосредни повод одласку у хајдуке и силаску у Боку, такође се не зна поуздано. У неким народним песмама објашњава се да се одметнуо због тога што је убио Турчина који је купећи харач

посредној близини, а према мору, налазиле су се, како казује предање, тамница и бистијерна (резервоар за воду).

У знак захвалности

У походе, најчешће по Херцеговини, Бајо Пивљанин је одлазио у пратњи десетак, понекад и неколико десетина, па и стотина хајдука. Са дозволом власти (за ускакање на турску територију добијала се писмена дозвола) а каткад и без ње. Мада је у подухвате кретао углавном са млетачким благословом и практично био у служби Републике, ни Бајо ни ње-

ХАЈДУКА

стигао у Руднице и ту натерао све лепе жене и девојке, међу којима је била и Бајова мајка, да га служе и да их љуби. Друге опет казују да је неки обестан Турчин упао у његову кућу и посадио му сестру на колена док је он био за овцама. Желећи да сестру спасе понижења и срамоте, потегао је кубуру и пресудио насилнику. Има и песама у којима се његов одлазак у хајдуке објашњава прекором чобанице која је била на реду да иде на конак Турчину. Укореном, није му остало ништа друго до да мучитељу пресуди. Постоје наравно и нека мање романтична објашњења: по једном од њих Турци су на Бабином брду, повише Рудница, хтели да му отму неколико стотина грла стоке које је имао, па их је он, бранећи имовину, поубијао.

Врло је вероватно да је Бајо Николић када је стигао у Боку био сасвим млад човек, не много старији од 20 година. Како се његово име у писаним изворима први пут помиње 1661. године, историчари сматрају да је у приморје стигао годину дана раније. Из докумената у којима се среће, као место боравка наводи се Пераст. Један папир издат 1669. године као место у којем живи наводи Столив. Да је неко време провео и у Доњем Ораховцу, мешташцу недалеко од Пераста, сведочи његова кула на Дражином рту. Да ли је и градио осим што је живео у њој, такође је једна од недоумица. У сваком случају „каштио”, како народ у овом крају назива кулу, увршћен је у Регистар споменика културе. У његовој не-

гови другови за то нису прима-ли плату. Млетачка република им је „великодушно” давала имања од којих нису могли да живе јер нису ни имали времена да их обрађују. Ту и тамо добијали су понеку повластицу или привилегију, јер Млечи су више узимали него што су давали.

Све припадљености хајдука, па и Баја наравно, потицале су од четовања која су доносила приходе од продаје заплени-нене стоке и робе и заробљених људи. Генерални провидур Антонио Приули издао је 11. јуна 1669. наређење којим се Бајо Пивљанин, Грујица Жеравица и Вукосав Пухалович, „три поглавице хајдука који чувају которски крај и које су крвљу потврдиле оданост и послушност Принципу, за шта нису добили никакву награду, уписују у књигу заслужних грађана Котора”, што је требало да им с времена на време омогући плату и бешкот а касније пензију.

Упркос својој оданости и Бајо и његови другови протерани су из Боке када су се Турци преко Порте побунили што су ушли у Рисан који су они држали. Захваљујући том преокрету и млетачкој превртљивости, неколико десетина хајдучких породица нашло се у Истри. Већини је смештај обезбеђен у Пули али изгледа да се Бајо са браћом Димитријем и Петром нашао у Премантури.

Како се Млетачка република није потрудила да им осигура стални извор прихода и како се у једном тренутку појавила опасност

Илустровао Бобан Савић

да се незадовољни хајдуци окрену против ње, изабрана је делегација на челу са Бајом Пивљанином која је у Венецији требало да се избори за своја права. Преговори су потрајали месецима, јер су Млечани били склони да много обећају а мало остваре. Један од ретко видљивих помака била је дозвола да се из Истре преселе у околину Задра. Уз њу, Бајо је добио обећање да ће сви хајдуци ухапшени у нередима изазваним неиспуњавањем обавеза које су Млечани преузели, бити помиловани. Учинили су то заплашени претњом да ће сви преостали хајдуци прећи да живе у другу државу. Неки од ослобо-

Кула Баја Пивљанина у Доњем Ораховцу

ђених хајдука су се придружили Бају у Задру 1673, неки су побегли у Сењ, а било је и оних који су се кришом вратили у Боку.

Десет година касније, Бајо је напустио Задар да би се у Котарима придружио Илији Јанковићу. Учинио је то без дозволе задарског провидура али му је кривица опроштена: предање каже да је и он био међу онима који су 1683. године бранили Беч од Турака.

Бајо се у Боку вратио кад је за которског провидура постављен Антонио Зено, који га је повео са собом: рат са Турцима већ је могао да се наслути и Млечани нису намеравали да се одрекну услуга јунака какав је он био. Међутим, срећа је, ипак, једном окренула леђа чувеном хајдуку: погинуо је док је хитао у помоћ црногорској војсци. Тако је кланац Вртијељка и ушао у историју ■

Олија Вукадиновић

четрдесет два

МУЗЕЈ МЕДИЦИНСКИХ ПРЕВАРА

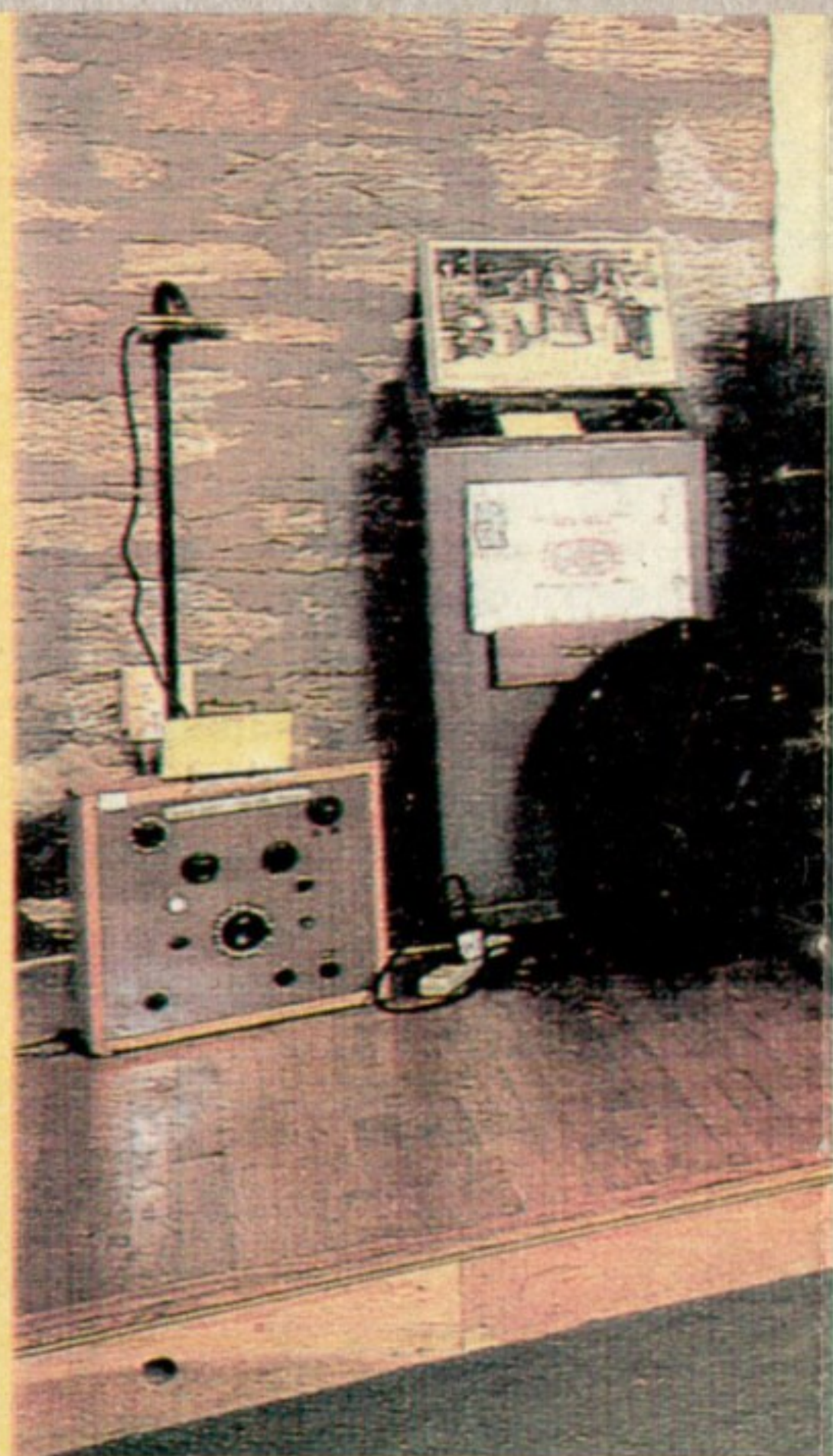
У овом „надрилекарском кабинету“ издвојено је 240 разних на изглед веома значајних направа произведених у два прохујала века. Несавесни произвођачи и понеки лекар, жељни профита, покушавали су да обману купце и пацијенте.

То је највећа у свету збирка таквих необичних медицинских изума. У овом одиста јединственом музеју надрилекарства могу се видети, између осталог: „звона“ за повећање обима женских груди. Произведена су не тако давно, у седамдесетим годинама. А продато је четири милиона

ликује дојке налик грудима Мерилин Монро.

Такозвани сет за загревање простате потиче из двадесетих година овог века. Та чудотворна стварчица од бакелита, у облику кратког мача, требало је да послужи за повећање потенције. Производила се у четири величине, а загревала помоћу струје. Стављањем „оштрице“ на дебело црево требало је да се „активира“ простата, односно механизам гениталија. Зачудо, овај „изум“ био је чак и званично патентиран.

Један кутак овог музеја заузимају такозване „френолошке машине“. То су

ЛАКОВЕРНИ НЕ УМИРУ

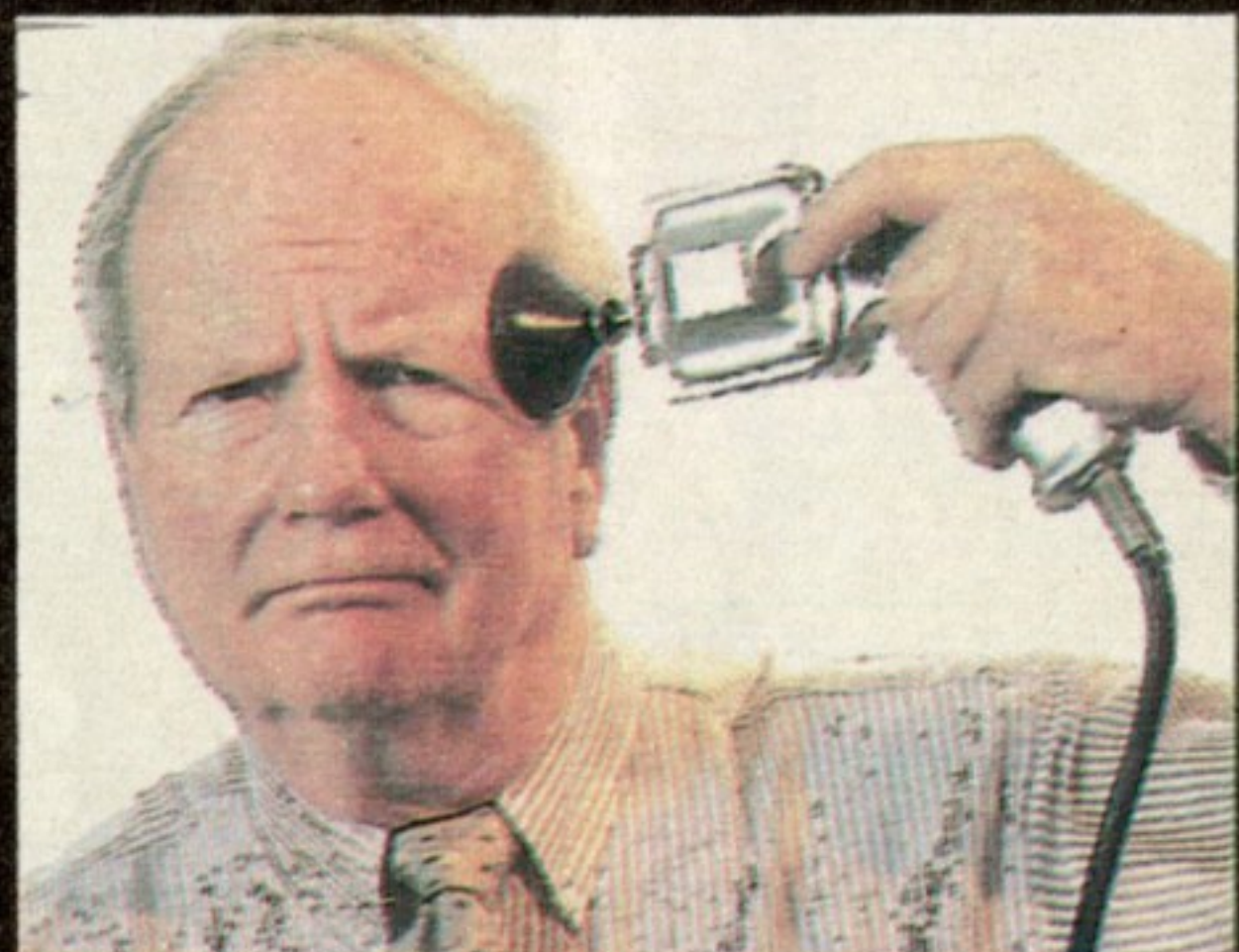
комада. Састојала су се од вакумске пумпе и ружичасте пластичне купе. Притискивањем на ножну педалу у „звону“ се упумпавало ваздух а произведени надпритисак требало је женама да об-

справе налик уређајима за изазивање електрошокова, у ствари личе на хаубе за сушење косе. Почетком овог века ти су уређаји били веома популарни у Америци. Помоћу њих могло се, наводно, утврдити отприлике

ЛАКО

ПРИБОР ЗА ЋЕЛАВЦЕ. Трбало је да масажом и вибрацијама утиче на пораст косе.

УРЕЂАЈИ ЗА ПОБОЉШАЊЕ КОНЦЕНТРАЦИЈЕ. Масажом слепоочница наводно побољшава крвоток у глави и повећава мишасону способност.

тридесетак карактеристичних особина неке личности и то према облику њихове лобање. Потоњим психолошким истраживањима утврђено је да су те направе биле потпуно безвредне и за механичко утврђивање психодијагностике – неупотребљиве.

Бескорисним уређајима задивљујућих изгледа лекари су покушавали да опсене и изабљују пацијенте.

А из двадесетих година потиче и дестилована вода, такође озрачена зрацима радијума. Зачудо, тај се бућкуриш препоручивао као лек код разних облика рака.

У Минеаполису, САД, постоји музеј необичних, бескорисних па и по здравље штетних медицинских направа

Али, нису сви експонати Музеја надрилекарских уређаја тако нешкодљиви. У једном кутку изложбеног простора постављен је знак упозорења од радио-активног зрачења. У посуди од дебелог стакла налазе се „икс-реј“ таблете против главобоље за које је коришћен активни радијум.

Дрвени средњеталасни радио-пријемник који је емитовао и музику, служио је за такозвану радио-терапију. Тадашњи надрилекари су том „таласотерапијом“ лечили своје наивне пацијенте од, рецимо, чира на желуцу.

Но, лаковерни никад не изумиру. Такође, увек ће постојати преваранти који ће смишљати како разним „спасоносним направама и чудовишним лековима“ да насамаре и преваре лакомилене, болестима угрожене особе.

Боб Меколи, управник и утемељитељ Музеја надрилекарских уређаја

СПРАВИЦА ЗА ОБЛИКОВАЊЕ НОСА. У току спавања „смањиван“ је носођама орган мириса.

ПОСРЕДНИК
ЗАБАВНИК

ставио је себи у задатак да раскринкава „изумитеље“ и продавце таквих привидно корисних направа и препарата који служе само за обману и стицање лаке зараде. Тако је недавно у своју збирку уврстио и један препарат од алги који више штети него што користи здрављу. Меколи такође упозорава да су и тренутно савремене терапије магнетима тотално бескорисне■

А. Г.

Штапини за потенцију. Од загревања простате очекивано је повећање сексуалних способности.

АНТИСТРЕС ТРАКА. Учвршћивала се на чело и 1902. године била је у широкој употреби не само у Америци већ и у Јапану.

ПСИХО-ХАУБА. Овај френолошки уређај утврђивао је душевно стање испитаника према облику лобање, а резултате одштампавао у виду табеле.

АПАРАТ ЗА ЕЛЕКТРОШОКОВЕ. Служио је за скидање телесне тежине, али се 40 корисника њиме повредило. Здравствене власти су 1970. године покренуле кривични поступак против произвођача.

четрдесет три

Пре свега, треба нагласити да је председник Рајс био човек који је у тренутку доносио одлуке. Када је Онг стигао на Земљу и изнео своје тврдње, Рајс му је одмах поверовао. Али, да кренемо од почетка.

Чувар је ушао у овалну собу Беле куће потпуно збуњен.

– Зар ти нисам рекао да ме не прекидаш? – упитао је председник Рајс не дижући главу с хартија које је прелиставао.

– Неко жели да вас види – маринац је једва проговорио гласом који је подрхтавао.

– Па? Толико људи жели да сретне председника Сједињених Америчких Држава, зар не? Него, да ли је име тог човека на листи особа са којима данас треба да се нађем?

– Не знам како да вам објасним, господине, али то створење ниоткуда је искрело испред мене. У једном тренутку хол је био празан, у следећем – он стоји поред мог стола. И, не знам како бих вам то рекао, то створење... – маринац само што није заплакао. – Јесте, стоји на две ноге, али није човек, не знам шта је.

Схвативши да је маринац, који је иначе научен да не показује осећања, искрено збуњен, председник му је, што је обазривије могао, наредио да тог незнанца пусти у овалну собу и да потом сместа узме слободан дан и оде кући да се сабере.

У комбинезону од неке сребркасте тканине на вратима се појавио незнанац чије је лице било тешко описати. На човека није личио.

– Знам шта сте помислили – рекао је уместо поздрава. – Гледате ме и размишљате како не изгледам као припадници ваше расе.

Председник Рајс, и даље не скидајући поглед с незнанца, само је климнуо главом.

– Потпуно сте у праву, председниче, ја стварно нисам човек. Интелигентно биће, то да, али не и људско. Него, да се представим. Зовем се Онг и долазим са Омера, планете из сазвежђа које ви називате Сагитаријус, односно Стрелац. Да ли верујете у ово што сам вам до сада рекао?

– Верујем вам – кратко је одговорио Рајс.

– Извините, али желео бих да ми објасните зашто мислите да говорим истину?

четрдесет четири

ФАНТАСТИКА

Уређује
др Зоран Живковић

РОБЕРТ ШЕКЛИ

ЕМИСАР ДОБРЕ ВОЉЕ

– Можда је у питању предосећај или ко зна шта друго – Рајс као да је и сам био изненађен што је поверовао странцу, као да је имао прилику да се свакодневно сусреће с ванземаљцима. – Уосталом, када бисте пристали да вас проуче екипе врхунских стручњака, и они би на крају донели закључак да нисте са ове планете. Зато је боље да не губимо време и да ми одмах кажете шта је сврха ваше посете.

– Дошао сам да вас упозорим да ће ваше Сунце ек-

плодирати за отприлике сто педесет година.

– То је поуздан податак? – Рајс се дубоко замислио.

– Сасвим поуздан – Онг се такође уозбиљио. – Пошто сам вам пренео поруку, ту сам да вам, на који год начин одлучите, помогнем у име свога народа.

– Како мислите да нам помогнете?

– Биће много тога да се уради – председнику Рајсу се учинило да је Онг дубоко уздахнуо. – Пред вама је невероватно велики подухват, али ми на Омору уверени смо да

сте ви људи дорасли том задатку. После обимних проверавања закључили смо да је ваша раса достигла висок степен интелигенције и да имате веома развијену технологију. Захваљујући томе, ви ћете, наравно уз нашу помоћ, саградити свемирске бродове који ће, у етапама, целокупно становништво преселити на неке друге развијене планете.

– Можда ће вам звучати грубо, али свеједно, морам нешто да вас питам – Рајс се очигледно снебивао. – Ко ће платити читав тај подухват?

– Уколико буде потребно, а о томе смо такође одлучили на Омору, спремни смо да у потпуности сносимо трошкове исељавања са планете Земље.

– То је више него љубазно – председник Рајс осмехнуо се

први пут откако му је незнанац бануо у кабинет. – Пошто видим да сте о свему размишљали, до последњег детаља, како мислите да се изведе исељавање толиких људи?

– За почетак ће бити неопходно да ослободите велико подручје на континенту који сами одаберете и ту саградите лансирне станице. Свемирске бродове можете градити на било ком месту које вам је згодно и преносити их до тих лансирних станица. Уколико то изискује пресељење одређеног броја становника који живе на подручју где ће се

ПОДНИКНИ
ЗАБАВНИК

градити ти, како ви зовете, аеродроми, и то се да решити. Објаснићете људима да морају да се жртвују у име општег добра. Прилично једноставно, кад мало боље размислите. Не мислите ли ви исто тако, председниче?

Рајс је само ћутао. Кад само помисли на екипе стручњака које ће се окупити на различитим крајевима земље и провести године и године настојећи да докажу да ли је истина да ће Сунце заиста експлодирати или не. Потом треба убедити људе да морају да напусте планету која ће постати место на коме више неће бити живота.

— Господине Онг, то што вам ја верујем још ништа не значи. На десетине милиона људи, у то сам убеђен, неће ми поверовати.

ради о некој врсти завере коју је смислила влада, црква, исламска заједница или ко зна већ ко.

— Завера да би се постигло... Шта? — Онг је и даље био збуњен.

— Да се покори људска врста.

— Нема говора о покораванју, па зар вам нисам рекао да ми на Омеру имамо необориве доказе да ће Земља, додуше за век и по отприлике, постати место на ком живот више неће бити могућ.

— Господине Онг! Ви не престано говорите о некаким доказима — Рајс се видно узбудио. — Треба да схватите једно: када им предочите доказе, људи тада највише сумњају.

— Зар је то могуће?

— Колико год вама било те-

не. Не могу да верујем да ви, људи, одбијате да поверујете у нешто што је сасвим извесно. И, кажете, не постоји начин да своје сународнике и људе из осталих држава убедите да ће Сунце експлодирати и да треба да напусте Земљу?

— Нажалост, не.

— Ништа, онда. Драго ми је што смо се упознали, пријатан вам дан. — Онг се окренуо очигледно спреман да поново нестане.

— Сачекајте, молим вас — Рајс га је зауставио у последњем тренутку.

— Да? — Онг је испитивачки погледао председника.

— Ако ипак уверим појединце у ово што сте ми рекли, да ли бисте пристали да само за нас саградите свемирске бродове и превезете нас на вашу планету?

— Мада то није био наш план, мислим да ће се власти на Омеру сложити да спасемо само људе који су довољно паметни да поверују у опасност. Обећавам да ћу се вратити за десет година. До тада окупите ваше истомишљенике.

У исти дан, тачно после десет година, Онг, емисар са Омера, појавио се испред колибе подигнуте на потоку, негде у забити орегонских планина. Стао је испред Рајса који је седео на обали и пецао.

— Господине Рајс, рекао бих да више нисте на положају председника?

— У праву сте, Онг. Када се завршио мој први председнички мандат, нисам изабран по други пут. Док сам још био председник, почео сам да убеђујем људе у опасност која нам се приближава. То је сасвим сигурно, један од најважнијих разлога што ме нису поново бирали, сви су помислили да сам полудео преко ноћи. Претили су мојој породици, неки злочинци који никада нису откривени чак су покушали и атентат на моје синове. Не само да сам остао без председничког положаја, већ ме је и породица напустила.

— Жао ми је да то чујем, господине Рајс, али морате да се тешите тиме што сте човек испред свог времена. Плашим се да сте ви и једини који је поверовао у оно што сам вам саопштио пре десет година.

— У праву сте, Онг. Мада су ми у почетку неки поверова-

ли временом су ме и они прогласили лудим.

— Зато ваше место и није овде, на Земљи, ви треба да пођете са мном, на Омер. Иако сте прешли пету деценију, још сте млади духом. Поред тога, на мојој планети имамо методе које ће вас и физички подмладити и ви ћете још дуго поживети. Затим, за женске јединке наше врсте сигурно ће бити част да воде љубав са вама. Читава једна цивилизација чека на вас, обећавам да ћете бити достојан члан наше заједнице.

— Много вам хвала, али мислим да ћу ипак остати овде. На Земљи бар још следећих двадесет-тридесет година неће доћи до већих атмосферских промена, зар не?

— Да, још отприлике толико Земљани ће живети на изглед безбрижно. Али, господине Рајс, ваша одлука није одлука интелигентног бића!

— Интелигентан или не, ја сам одлучио да останем овде и да делим судбину свих осталих људи. Уживам, рецимо, у пецању. Да ли сте ви икада пецали, Онг?

— Тамо одакле ја долазим нико не пеца. Ми поштујемо све облике живота.

— То значи да не једете месо било које врсте? А воће и поврће, и то су неки облици живота?

— Не једемо ни биљке, енергију црпимо из сопственог организма или је добијамо из сунчевог система.

— То мало што сте ми рекли учврстило ме је у уверењу да је добро што сам одлучио да не пођем с вама. Таква врста живота није за нас људе, живео бих као у паклу.

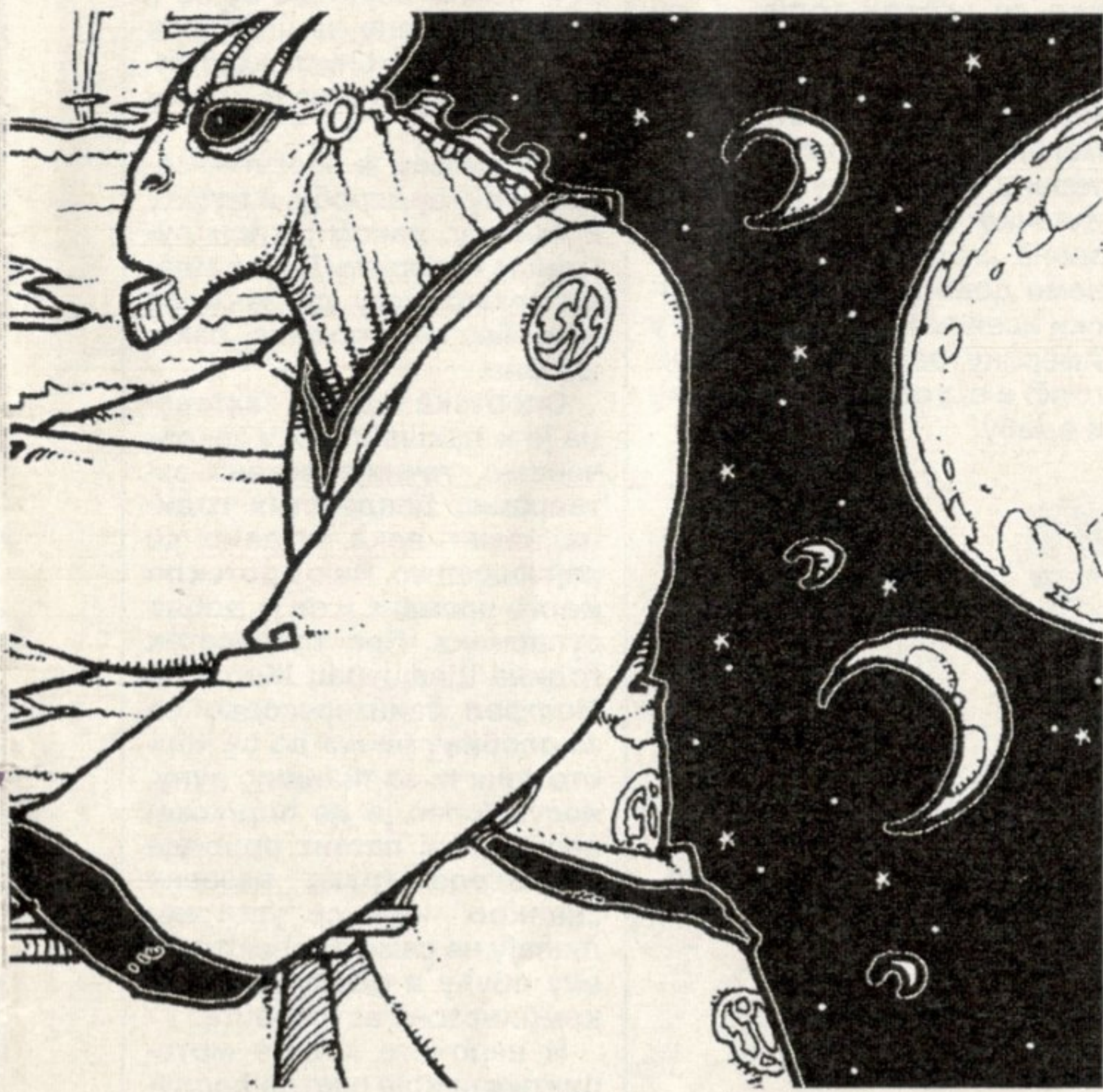
— Али, пакао не постоји...

— Управо си ми о њему причао. А сада, емисару, како си себе назвао, молим те да ме оставиш на миру.

Он се створио у свемирском броду који је оставио подаље од Рајсове куће. Упалио је моторе и пре него што је брзину подесио на већу од брзине светлости, надлетео је Земљу. Мислио је о интелигентним бићима која на стањују зеленоплаву планету, бићима сасвим другачијим од свих које је упознао у другим сазвежђима. Уздахнуо је свестан да их, ма колико их не разумео, никада неће заборавити.

Онда је подесио брзину и кренуо пут своје зеленожуте планете ■

В. С.

Илустровао Добросав Боб Живковић

— Али, ако им наредите да то морају да ураде за властито добро и у име виших циљева...

— Како не разумете? — председник Рајс је прекинуо Онга. — Ја владам само овом земљом, а не читавом планетом. Чак ни моји суграђани неће урадити оно што им предложим, верујте ми!

— Ја вам верујем, али вас не разумем — Онг је био искрено изненађен. — Људи су интелигентна бића, како је онда могуће да неће прихватити нешто што је за њихово добро?

— Већина ће мислити да се

шко да у то поверујете, господине Онг, то је истина.

— Па то се противи општеприхваћеној теорији. Ми на Омеру увек смо веровали да су интелигентна бића обавезно и разумна.

— Не на овим просторима — Рајс се поново замислио — не кад се ради о нама, како бисте нас назвали — Земљанима.

— Жао ми је што то чујем. Ми смо били убеђени да је довољно да један човек упозори другог на опасност и да овај предузме све што је потребно да ту опасност избег-

За своје игре лоптом грчке хетере су шиле кратке и једноставне хаљине које не сметају покретима и не скривају лепоту женског тела

Многе врсте спорта оставиле су у нашем свакодневном животу своје „посетнице“. Јапанска борилачка вештина џудо поклонила је свету широку одећу „џудовку“, енглеска игра голф панталоне нарочитог кроја а амерички бејзбол – капу са великим штитом.

Све је почело од старих Грка. С културом здравог тела они су створили моду кратких туника с разрезама са стране које су коришћене за време спортских игара. Таква одећа, коју су прихватили и неки други народи, провлачи се кроз читаву историју одевања. За своје игре лоптом грчке хетере су шиле још краћу и једноставнију одећу која није сметала покретима и није скривала лепоту младих женских тела.

Током каснијих векова кратке хаљине и сукње биле су дозвољене само на игралиштима. Обући их ван њих сматрало се недопустивим. Још крајем прошлог века у Италији су свештеници у својим проповедима тврдили да Бог кажњава човечанство земљотресима и поплавама због „бестидних грешница које показују своја колена“. Мини сукња стекла је право грађанства тек у другој половини нашег века.

Да се блуза не прља

Море и све што је везано за пловидбу и спортове на води дали су свој допринос моди: плаву и белу боју као и њихове комбинације, пруге на блузама, кићанку на капама, широке оковратнике који падају по раменима и делимично покривају горњи део леђа, дугачке панталоне с ногавицама које се

при дну шире (да могу да се заврну кад се пере палуба).

Знате ли како су се и зашто појавили широки оковратници? Некада су морепловци носили дугачку косу која је уз то била и добро напомађена. Таква коса прљала је кошуљу или блузу и спас од тога био је нарочити широки оковратник који је временом постао незамењив део морнарске униформе а затим и свечаних одела и дечака и девојчица. И данас морски мотиви на хаљинама јављају се повремено као последњи „крик моде“.

На моду су у великој мери утицали и јахање и коњички спортови. Брзина и ваздушно струјање које се ствара при јахању натерали су јахаче да скрате копоране и заобле им крајеве – пешеве – што се задржало на сакоима и неким мушким и женским кратким капутима.

Даме које су желеле да сачувају женственост и романтику носиле су за јахање нарочиту одећу – дугачке сукње зване „амазонке“. У њима су седеле на коњу постранице. Такав положај и дугачке сукње нису баш били удобни. Јахачицама су биле потребне панталоне. Ипак, панталоне су у Европи још дуго остале привилегија мушкараца и жене су морале да се на извесан начин боре да би добиле право на њих. Француска књижевница Жорж Санд (1804–1876) изазивала је у Француској и Европи радозналост и осуду не само због свог бурног личног жи-

вота већ и стога што је носила панталоне.

Кривоноги генерал

Занимљива је историја панталона за јахање које су тесне у коленима а изнад њих широке. Изумео их је један француски генерал кривих бутина да би сакрио овај свој недостатак. Прво су морали да их испробају његови подређени официри а кад су их они прихватили постале су саставни део официрских и војничких униформи.

Спортског порекла су и добро познате голф-панталоне. У прво време биле су то панталоне које су носили Холанђани и Енглези само кад су играли голф. У таквим панталонама, стегнутим испод колена узаним манжетама, несметано се могло кретати по спортском терену. Уз њих су „ишле“ и дугачке чарапе такође назване „голф“. Данас их зовемо доколеницама. Европски исељеници пренели су у Америку заједно са игром голф и одговарајућу опрему и одећу.

Аутомобилизам је од самог свог почетка обогатио моду „шоферским оделом“, кожним доколеницама и карираним капама и качкетицама. Пилоти и аутомобилисти заинтересовали су помода-ре својим кацигама, наочарима и кожним кратким капутима. Ови делови гардеробе стално се осавремењавају, мењају линије и облик и наизменично постају немодерни па поново улазе у моду.

Клизање и смучање увели су у моду једнобојне и шарене норвешке дебеле џемпере, капе и рукавице. Модни креатори их повремено

освежавају новим шарама и дезенима користећи све чешће нова влакна отпорна на влагу.

Чичак као надахнуће

Када је почело усавршавање у причвршћивању смучки за обућу ђоновци су морали да постану дебљи и шири. Произвођачи обичне, неспортске обуће одмах су почели да праве ципеле с дебелим, такозваним „дуплим“ ђоном које су педесетих година биле у великој моди да би се недавно поново појавиле у излозима само у савременијем облику и од других материјала. Истовремено кад и обућа с дебелим ђоном појавиле су се и дубоке ципеле на шнирање веома сличне онима које виђамо на клизачима и клизачицама.

Алпинизам је обогатио савремену гардеробу, и мушку и женску, лаком јакном пуњеном паперјем. Данас млади тешко могу да замисле зиму без ње: топла је, лака, удобна.

Спортска одећа захтевала је и лакше и брже закопчавање, тачније речено затварање. Двдесетих година нашег века појавио се рајсфершлус. Није протекло много времена и он је добио супарника. Пре тридесетак година Швајцарац Жорж де Мострел заинтересовао се за особину чичка да се чврсто закачи за тканину, вуну, косу. Успео је да подражавајући овај патент природе произведе траке назване „велкро“ које се употребљавају не само за свакодневну обућу и одећу већ и за комбинезоне астронаута.

И нарочите кациге мотоциклиста које светле послужиле су као инспирација за такозвану „луминисцентну“, светлећу, моду коју су млади брзо прихватили. Светлеће траке, клипсови, брошеви, чак и потпетице често се могу видети на свим младим девојкама.

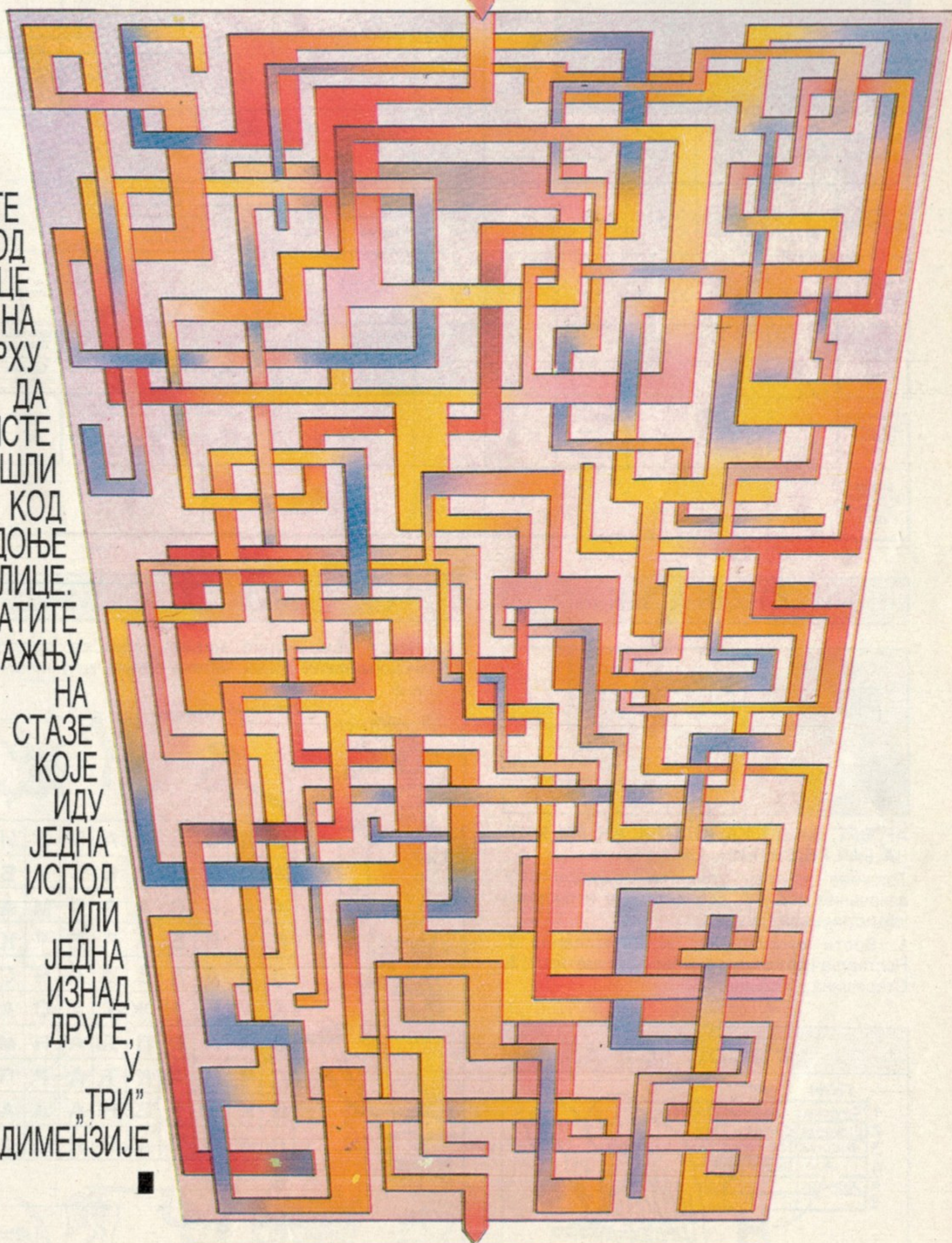
Припијени костими клизача и клизачица на такмичењима послужили су као узор за хеланке које на нашим улицама све чешће видимо.

И на крају још да кажемо да реч „спорт“ коју је преко Енглеза прихватио читав свет, потиче од старофранцуске речи „деспорт“, која значи – забава■

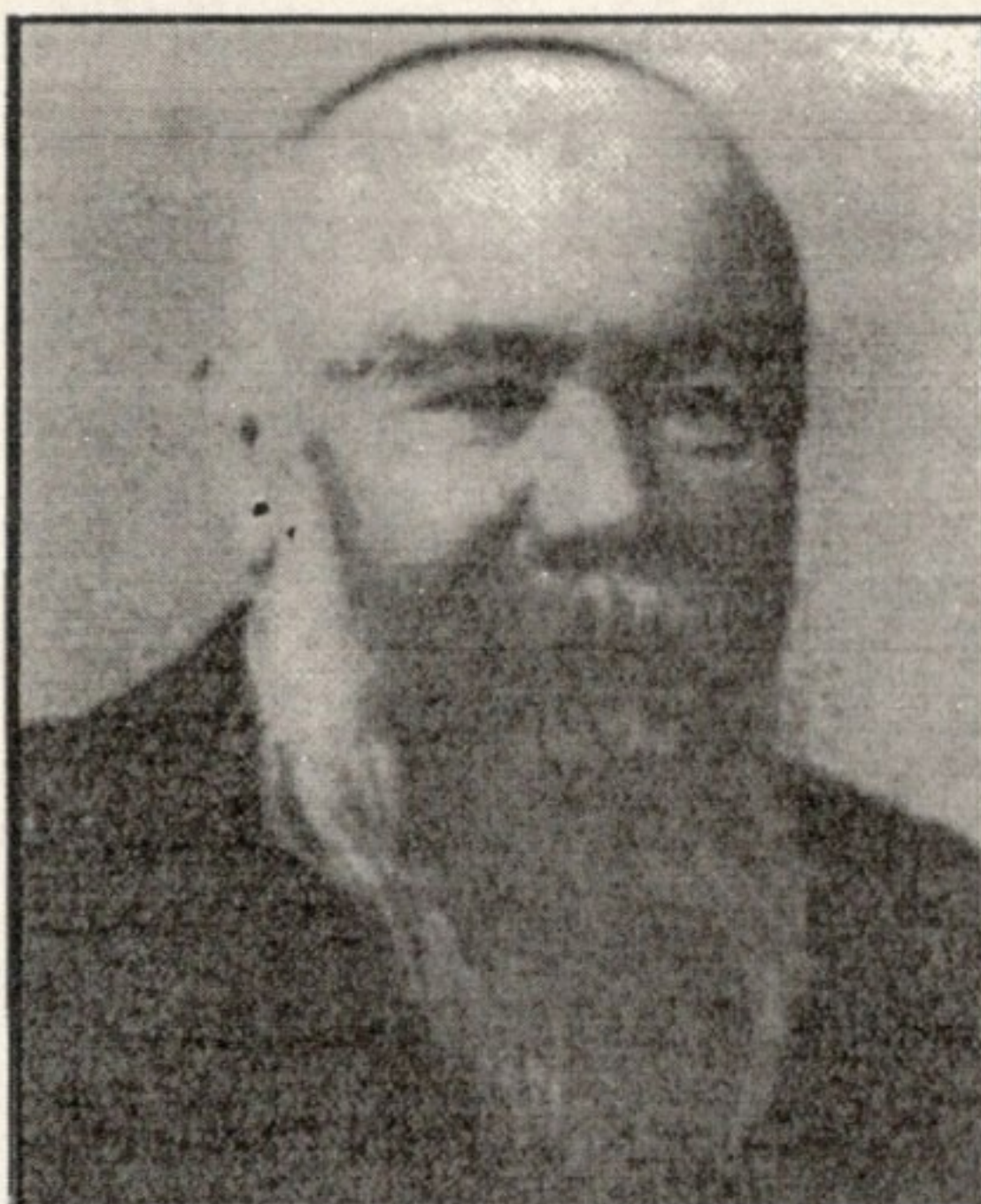
К. В.

УЋИТЕ
КОД
СТРЕЛИЦЕ
НА
ВРХУ
ДА
БИСТЕ
ИЗИШЛИ
КОД
ДОЊЕ
СТРЕЛИЦЕ.
ОБРАТИТЕ
ПАЖЊУ
НА
СТАЗЕ
КОЈЕ
ИДУ
ЈЕДНА
ИСПОД
ИЛИ
ЈЕДНА
ИЗНАД
ДРУГЕ,
у
"ТРИ"
ДИМЕНЗИЈЕ

ИГРЕ НА ВИСИНИ

РЕШЕЊЕ
НА СТРАНИ
50

	ПОЛТИКНИ ЗЪБЛОВНИК	ПОПРАВ- ЉАЧ СТАРИХ ПРЕДМЕТА	НАТПИ- РОДНА БИГА СА КРИЛИМА	ВАЖАН ЗАЧИН	ПАРА	СЛОБОДНИ ПИСАР У СРЕДЊЕМ ВЕКУ	ЧИТАВ	ПОЛТИКНИ ЗЪБЛОВНИК	ДЕЛО ПИСЦА СА СЛИКЕ	ЖЕНА АУТОР, КРЕА- ТОРКА	ДЕЛО ПИСЦА СА СЛИКЕ				
	ДЕЛО ПИСЦА СА СЛИКЕ	R	A	S	P	I	S	НИТКОВ ЖИТЕЉ БАЛКАНСКЕ ДРЖАВЕ	G	A	D				
	ГЛЕ, ЕТО, ЕВО	e	N	O	МАЛО ГЛУВ КРАЉ ИЗ ШЕКСПИРО- ВЕ ТРА- ГЕДИЈЕ	N	G	E	L	V	V				
	21. И 7. СЛОВО АЗБУКЕ	S	J	МОРСКА РИБА ГЛ. ГРАД НИКАРАГУЕ	L	O	V	R	A	T	A				
	НАШ АТЛЕТСКИ ТРЕНЕР, ДАНИЕЛ	t	e	M	I	N	ГЛАС КВОЧКЕ ШИРОКИ УДАРАЦ У БОКСУ	K	V	O	C				
	GERMAN. МУШКО ИМЕ, АЛАРИХ	A	L	A	R	I	K	РЕКА У ФРАН- ЦУСКОЈ ГРАД У ЈАПАНУ	A	R	V				
ПОЛТИКНИ ЗЪБЛОВНИК	СТАЊЕ ОШАМУ- ЋЕНОСТИ	АНТИЧКИ НАЗИВ ГРАДА РИСНА	СОРТА ТРЕШЊЕ (МН.)	АМЕРИЧКИ ГЛУМАЦ, ХЕНКС	УДРУЖЕЊЕ ИЗДАВАЧА НОВИНА ОВИМ ПУТЕМ	ВРСТА ВОГА НАГЛИ ПАД ЦЕНА	K	R	O	S	K	A			
ВЕШТ ГОВОРНИК	O	R	G	t	O	R	ШАМПИОН НЕПЕР	f	s	СВЕТСКО МОРЕ ЈЕЗЕРО У ИТАЛИЈИ	O	k	e	d	n
НАШ ПИСАЦ СА СЛИКЕ (1847-1908)	M	I	a	O	v	G	N	G	L	K	S	I	C	ЦЕЛЗИЈУС НАЈВЕЋА РЕКА У АФИЦИ	C
УГОА У НАВИ- ГАЦИЈИ	a	B	I	m	v	t	ПОСУДЕ СА ЦВЕЋЕМ ИМЕ ГЛУМЦА МАРВИНА	V	a	Z	e	ПЕВАЧИЦА, ЛЕНОКС ТЕЛЕВИ- ЗИЈА	e	N	r
МАШИНСКИ ОБРАЗОВНИ ЦЕНТАР (скр.)	M	O	C	МУШКА КАБАНИЦА (МН.) МЕТАР	D	O	L	A	M	OBMAHA, BAPKA ДИНАР	T	R	i	K	
БИВША СМУЧАРКА, МОЗЕР- ПРЕЛ	G	N	I	M	A	R	I	ДЕЛО ПИСЦА СА СЛИКЕ	P	O	D	V	A	L	A

ИСПУЊАЉКА

1	D	I	N	A	E	I	T
2	J	R	T	L	A	R	I
3	A	R	M	I	R	A	C
4	K	L	A	S	I	K	A
5	D	O	M	A	E	I	N

АР, ВРТ, ДИ, ДО, КА, КЛА, ЛА, МА, МИ, МИТ,
НА, РАЧ, РИ, СИ, ЋИН.

Тражене појмове упишите водоравно. У означеним пољима добићете име и презиме шахисткиње са слике.

1. Врста експлозива; 2. Баштовани; 3. Постављач арматура; 4. Класична уметност; 5. Старешина домаћинства.

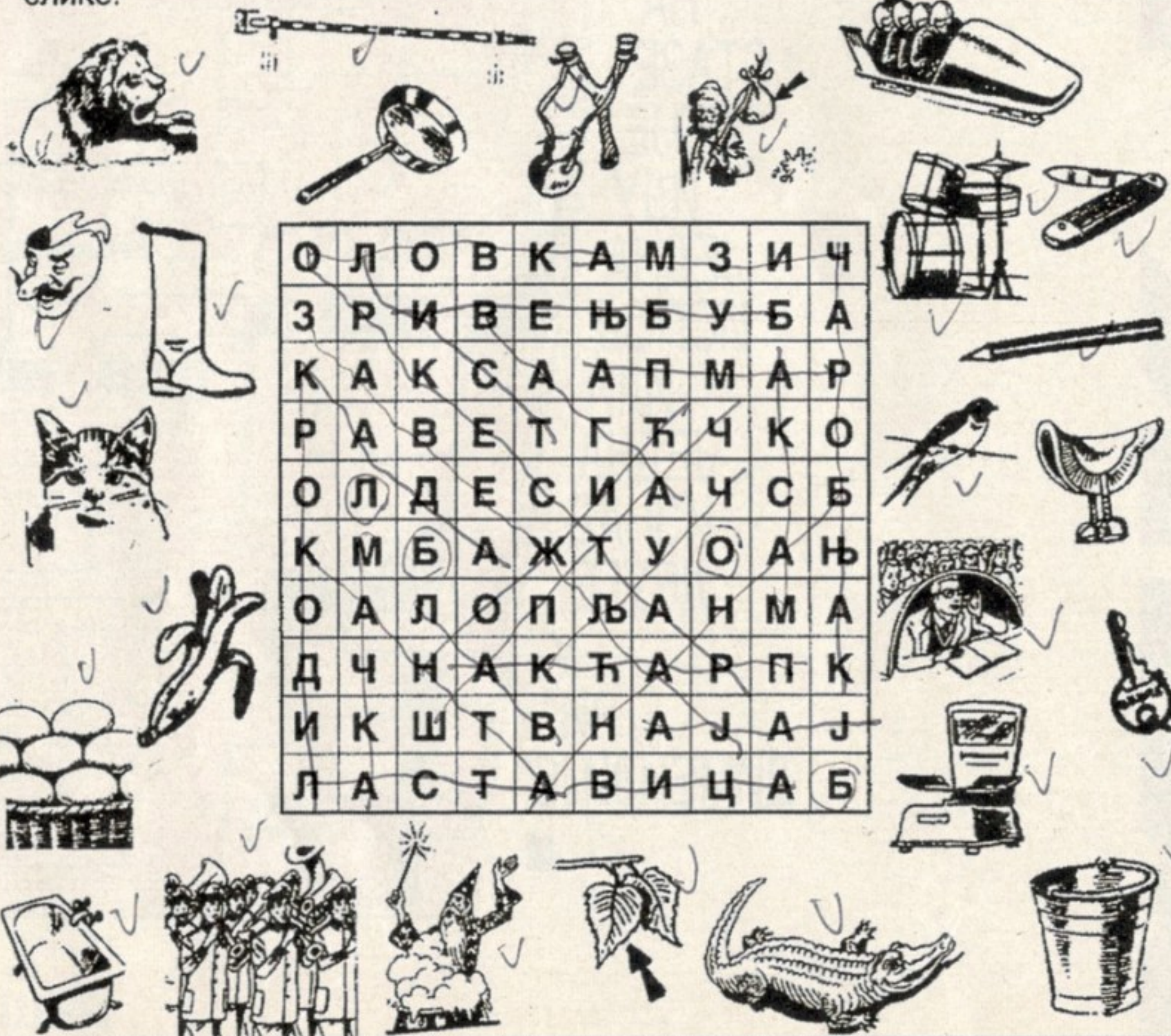
РЕВУС (5, 3)

	ПОН	УТ	СР
1	Српски	Историја	Ликовно
2	Биологија	Српски	Мат
3	Физика	Математ	Хем
4	Географија	Географија	Енгл
5	Хемија		Физ
6			

О С М О С М Е Р К А

У лику осмосмерке нађите појмове представљене цртежима. Неискоришћена слова, читана редом, дају коначно решење – појам са слике.

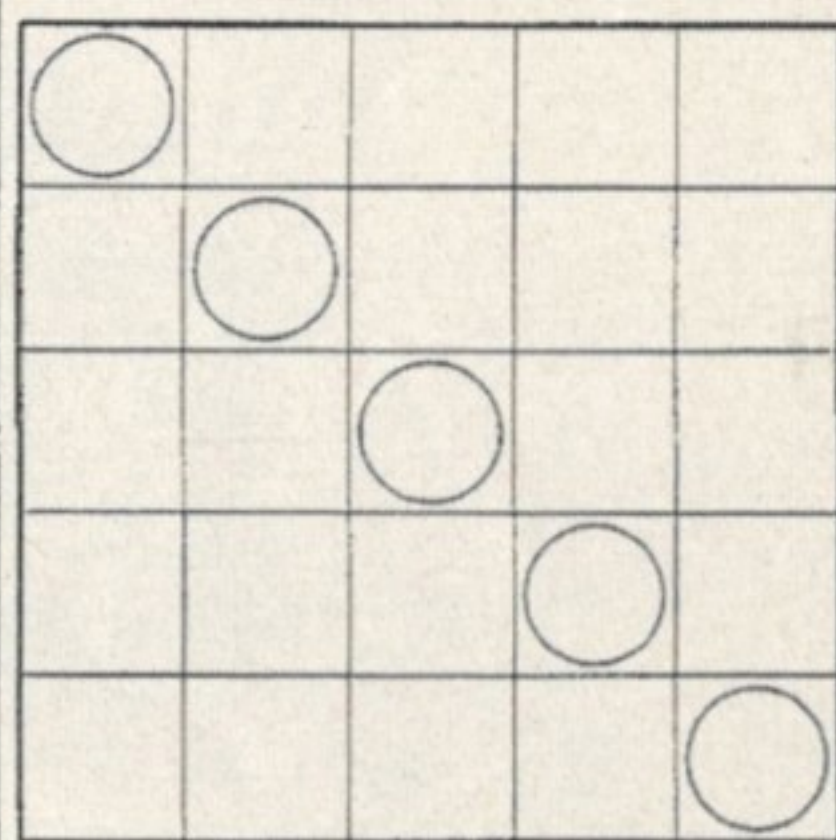

ТАЈАНСТВЕНИ ЦРТЕЖ

Засенчите поља са тачкама!

САГАЉКА

ГУСКА, КРАВА,
МАЗГА,
ПЕТАО, ПРАСЕ.

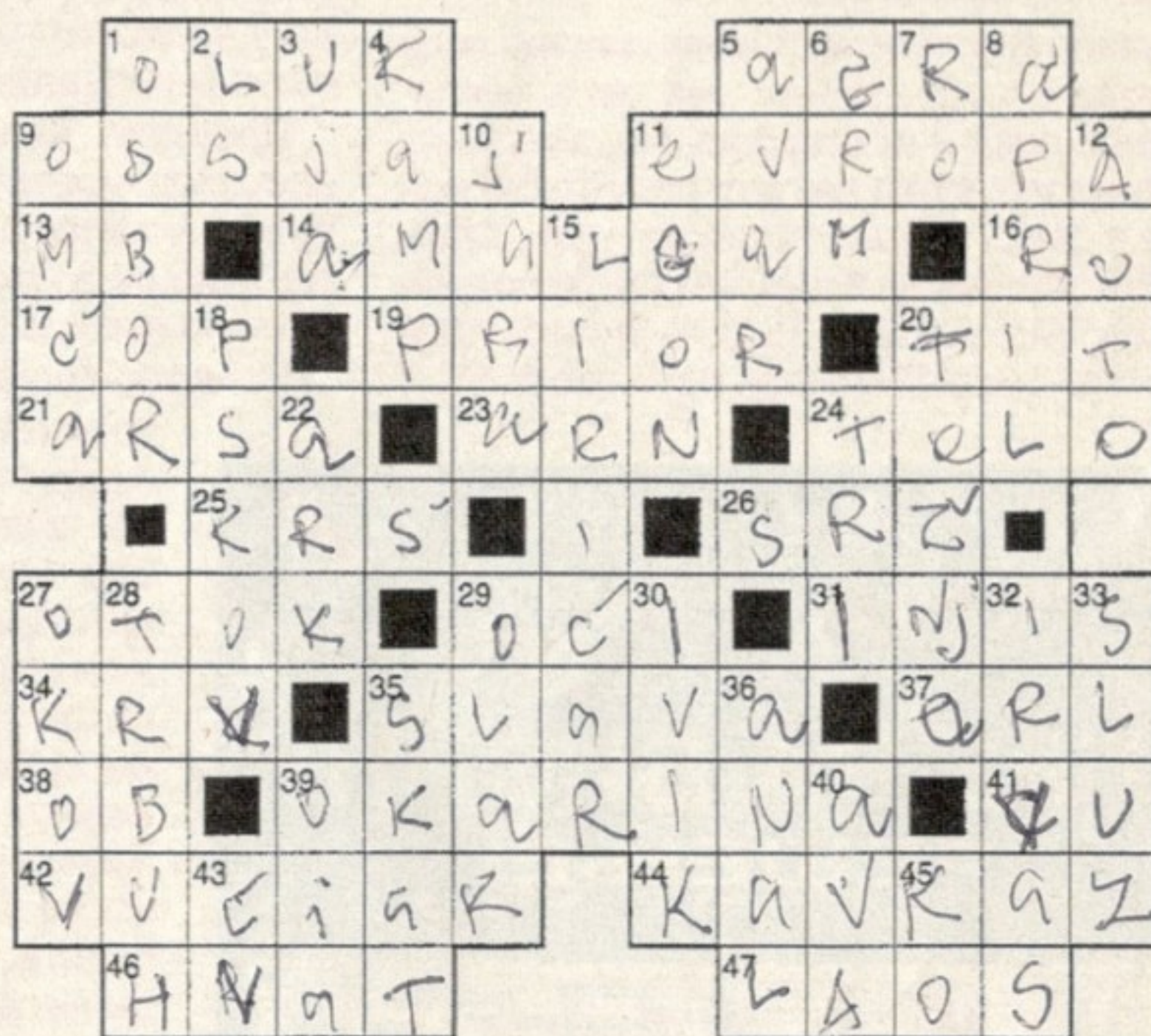
Уколико речи из пописа исправно распоредите у мрежу, у означеним пољима добићете назив још једне домаће животиње.

Решења се налазе на
страницама "Мале поште".

УКРШТЕНИЦА

ВОДОРАВНО: 1. Жлеб; 5. Град у Индији; 9. Одбљесак; 11. Наш континент; 13. Иницијали глумице Бањац; 14. Јединијење живе; 16. Ауто-ознака Руме; 17. Град у Украјини; 19. Енглески песник, Метју; 20. Латинско мушко име, Титус; 21. Арсеније одмила; 23. Син принца Валијанта; 24. Жива јединка; 25. Голет, карст; 26. Суштина; 27. Отеклина на телу; 29. Органи чула вида; 31. Италијански кошаркашки клуб; 34. Течност у венама; 35. Углед, реноме; 37. Град у Француској; 38. Река у Сибиру; 39. Глинени музички инструмент; 41. Треће и 24. слово азбуке; 42. Врста пса; 44. Планински масив између Црног и Каспијског мора; 46. Стара мера за дужину; 47. Држава у Индокини.

УСПРАВНО: 1. Комитет; 2. 13. и 21. слово азбуке; 3. Ујак одмила; 4. Шаторско насеље; 5. Припадник монголског племена; 6. Жбун; 7. Грчко слово; 8. Четврти месец; 9. Петља; 10. Име књижевнице Рибникар; 11. Име редитеља Савина; 12. Аутомобил, кола; 15. Лирски песник; 18. Град у Русији; 20. Стремљење; 22. Арканзас (скр.); 24. Прост број; 27. Ковно појачање; 28. Дроб, утроба; 29. Прилично лак; 30. Ивова шумица; 32. Северни јелен; 33. Слузава материја; 35. Карташка игра; 36. Летопис, годишњак; 39. Македонска чипка; 40. Име глумице Гарднер; 43. 28. и 3. слово азбуке; 45. Упитна заменица.

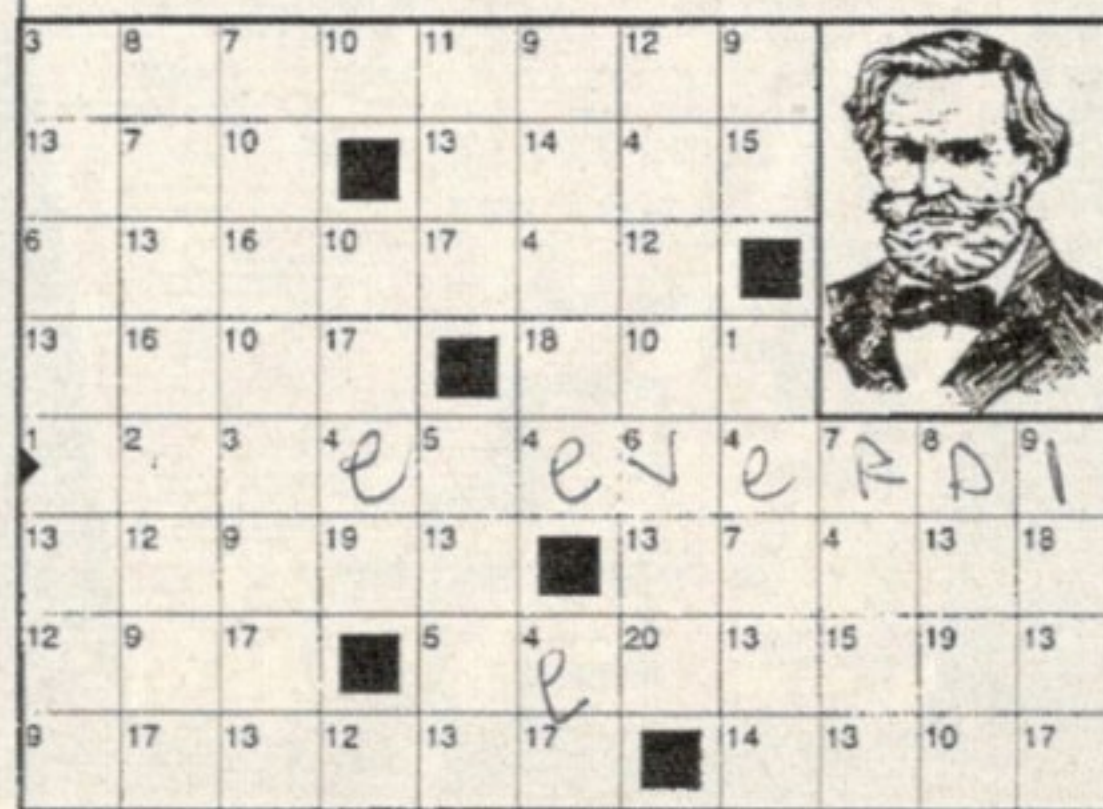
ИСЕЧАК

Који од шест цртежа треба ставити у бели правоугаоник тако да се он у потпуности уклопи?

БРОЈЧАНА УКРШТЕНИЦА

У смеру стрелице упишите име и презиме италијанског композитора са слике ("Аида"). Укрштеницу даље решавајте по принципу "исти број – исто слово".

Шампиони у преживљавању

Чудо се ипак догодило:
амерички бизони су преживели.

УРА, ВРАТИЛИ СЕ БИЗОНИ!

Пре двадесетак година доспели су на списак угрожених врста и тада се чинило да им нема спаса. Од првобитних 50 милиона северноамеричких бизона остало је једва хиљаду примерака, и то углавном по зоолошким вртovima.

Бафало Бил и њему слични могли су да почивају у миру. Након два века беспощедног лова и истребљивања, амерички бизон најзад је био на путу да потпуно ишчезне с лица земље. Никакво чудо. Само Вилијем Фредерик Коди, познатији под надимком Бафало Бил, тврдио је како их је једном за свега 18 месеци поубијао 4.280.

Насупрот свим очекивањима, чудо се ипак догодило. Амерички бизони су опстали. Штавише, од оних хиљаду примерака од пре двадесетак година њихов број се према неким проценама данас увећао на 200.000 грла. Део живи у крди-ма у националним парковима, део у приватним узгајалиштима.

Преокрет који ни највећи оптимисти нису очекивали догодио се јер се у међувремену испоставило да на бизонима може и да се заради. Туристи их воле, а и њихово месо је све траженије.

У националном парку „Јелоустоун“ на граници Вајоминга, Монтане и Ајдаха навала туриста одлучних да из што веће близине направе бар неколико снимака тамошњих крда толика је да се на сваком кораку могу видети табле с натписом: „Уколико вам се чини да су ове животиње безбедне, вратите се. Дивље су, непредвидљиве и опасне.“ Посетиоци им, изгледа, не верују јер је од 1983. године, откако су табле постављене, до данас страдало 50 неопрезних туриста.

Као некада, бизони се све чешће могу видети и на родео такмичењима широм САД, али и на фабричким маркама и паковањима многих производа. Једном речју, на велику радост еколога и посленика многобројних друштава за заштиту животиња, бизони су у моди.

М. И.

Узгајивач из националног парка „Кастер Стејт“ са двогодишњим бизоном.

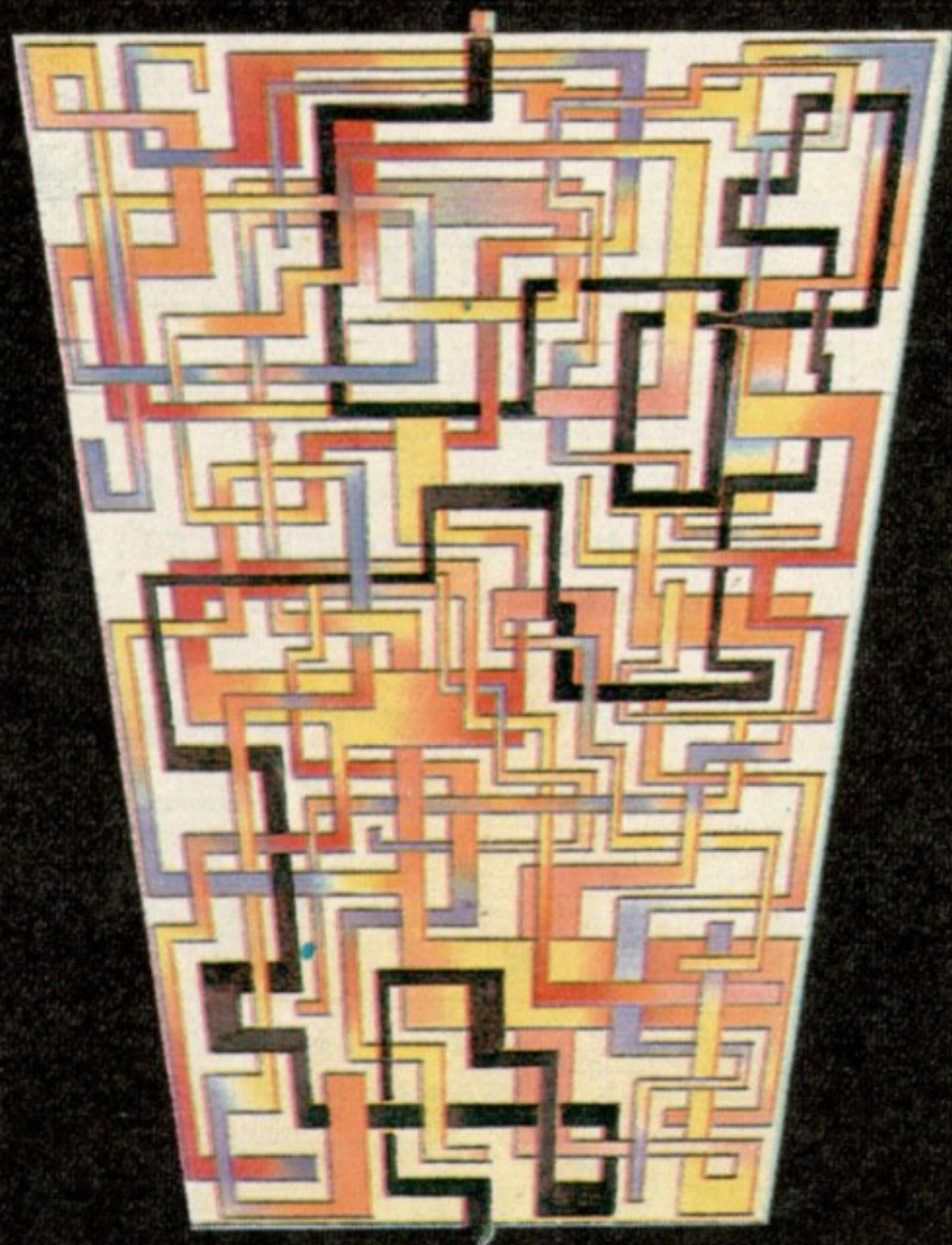

Прави Чејени ни данас не дотичу мртвог бизона уколико претходно над њим не обаве обред очишћења.

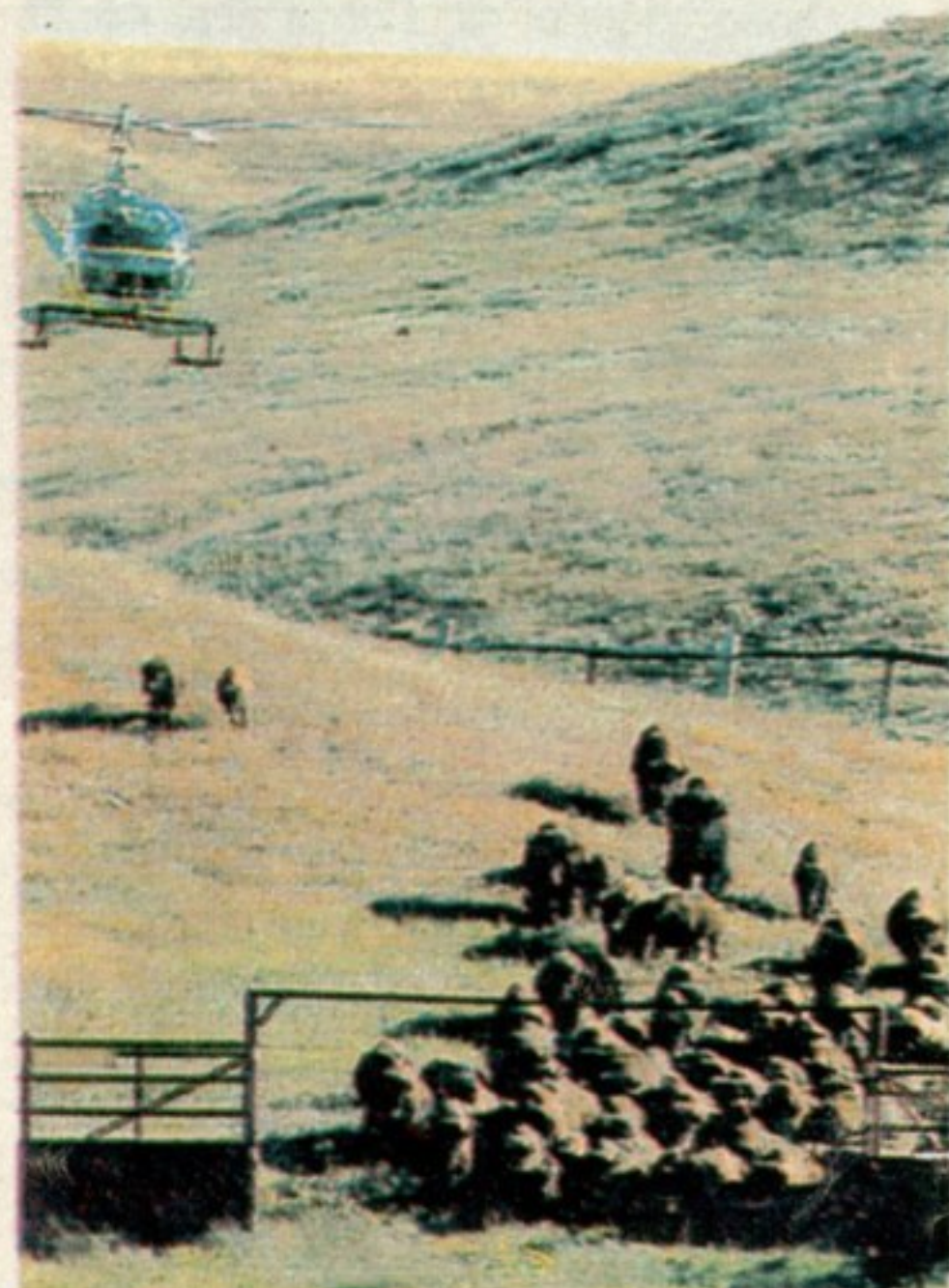
Призор из једног узгајалишта у Јужној Дакоти: бизоне купају, зар не?

AIR FRANCE
ПОДТИКНИ
ЗАБАВНИК
ИГРЕ НА ВИСИНИ
РЕШЕЊЕ:

педесет

Ни
каубоји
нису
што
су
били:
уместо
коња –
хеликоп-
тери.

Бизони
се све
чешће
могу
видети
на родео
такмичењима.

ПОДТИКНИ
ЗАБАВНИК

Према древној легенди у праскозорје човечанства делфини су и сами били људи. Живели су са њима на копну, у слози и пријатељству. А онда су, по налогу бога Дионизија, попримили рибљи лик и прешли у морске дубине. Но, и надаље су остали привржени својим сапламеницима на копну.

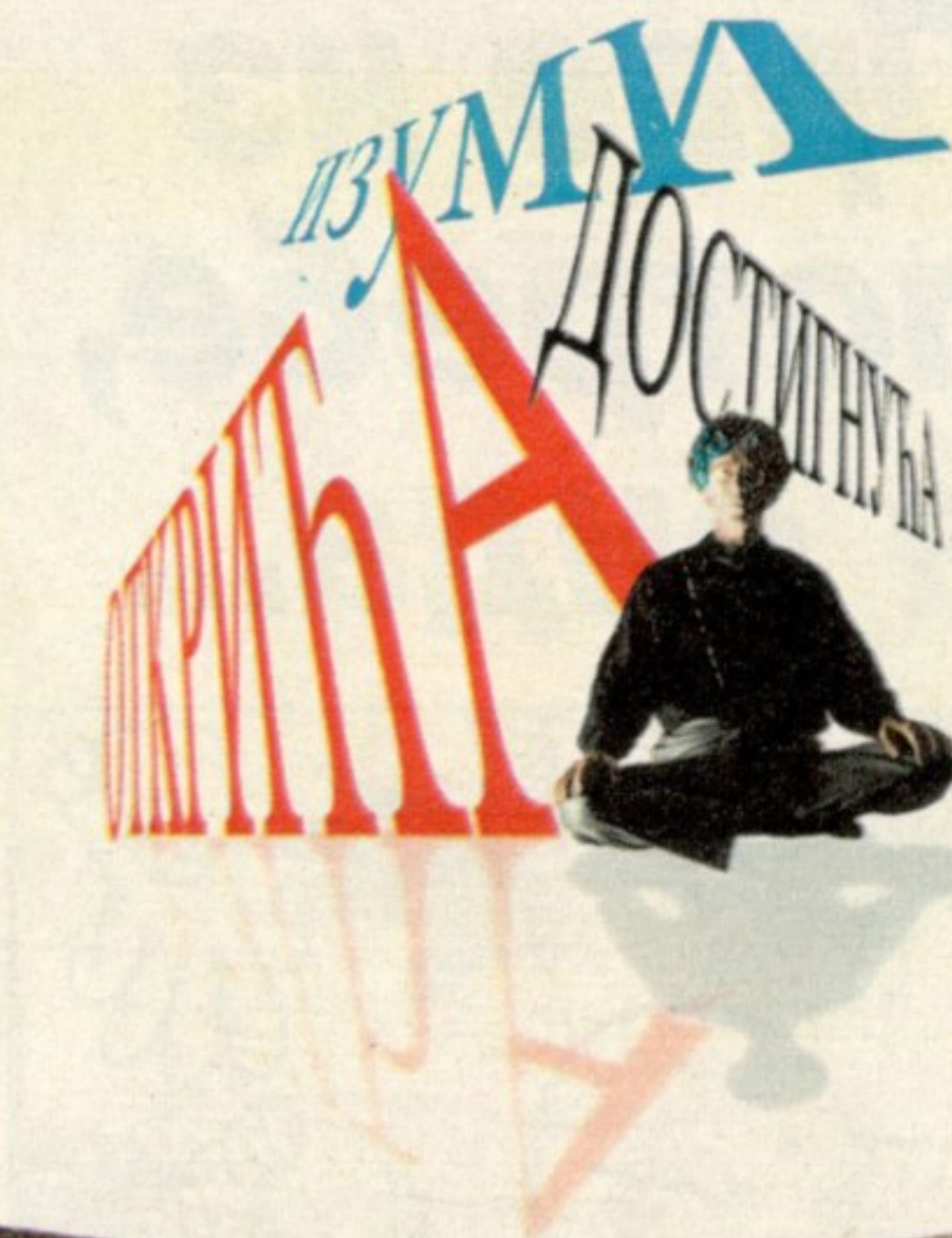
Ови симпатични становници мора и дан-данас слове за велике пријатеље људи. Приписује им се изванредна „интелигенција” и у животињском свету ретка способност спознаје – другим речима: бистрина. Неки океанографи тврде да су делфини најразвијенији облик живих бића у мору, као што је човек

најумнији створ на земљи.

Донедавно научници су били уверени да ти врсни пливачи и акробате плавих пучина (припадају роду зубатих китова) располажу изванредном бистрином. Но, сада су ту фаму распршила два истраживача аргентинског океанографског института „Мундо Марино”. Они су испитали мозак и „коэффициент” интелигенције делфина и дошли до разочаравајућег резултата. Њихови налази указују да су они заправо тупави.

Велики мозак – мала памет

Тако су немачки научници биопсихолог Гинтуртин и Бихејвиорис фон Ферзен са универзитета у Бохуму били изненађени величином мозга делфина. У поређењу са људском сивом мозданом масом, њихов мозак се чини огромним. А углавном се сматрало да однос тежине мозга у поређењу са телесном тежином указује на когнитивне, дакле спознајне и умне способности неког живог бића. Та

слој веома танак и да садржи мали број можданих ћелија – неурона. Дебљина му је само 1,5 милиметара и упола је тањи него код човека.

Научници претпостављају да је такозвани кортекс закржљао после њиховог доспевања са копна у море. Код осталих сисара који живе на земљи, број неурона, нервних ћелија у пределу кортекса у просеку износи 108, а код делфина за две трећине мање – само 30 неурона.

Како то да делфини ипак имају тако велики мозак? У њих су изразито развијена углавном три мождана подручја. Аудитивни центар у средњем мозгу који делфинима служи да путем изоштреног слуха могу да открију и на великој даљини плен. Делфини имају и предимензиониран мали мозак. Ту се одвијају сензомоторни процеси који у великој мери омогућавају делфинима да брзо „уче”.

Стога се лако могу дресирати. Коначно ваља поменути базалне ганглије у чеоном делу мозгу које омогућавају координирање кретања делфина. Сви ти елементи повећавају како запремину тако и тежину мозга делфина.

Вештине телом а не мозгом

Та чињеница, међутим, не чини делфина нарочито интелигентним. Напротив,

делфини веома споро „капирају”. Тако им је потребно по неколико месеци „учења” да би могли да спознају разлику између, рецимо троугла и квадрата. А пацови и голубови, рецимо, то успевају много брже.

Но, делфинима ипак ваља признати да су веома вешти у извођењу разних акробација у и изнад воде. Те своје бравуре за само сат-два тренинга са дресером врло брзо науче и брилијантно изводе. Уз то делфини су у стању да „разумеју” говор тела свог тренера и у складу с тим изводе сложени низ вештих и привлачних „нумера” ■

А. Г.

КРАЈ МИТА 'ПАМЕТНИМ' ДЕЛФИННИМА

Научници су проверили памет делфина, пацова и голуба. Делфин неочекивано на последњем месту

сразмера код делфина говори у њихову корист, јер је само нешто неповољнија од оне код човека а знатно већа у поређењу са шимпанзама.

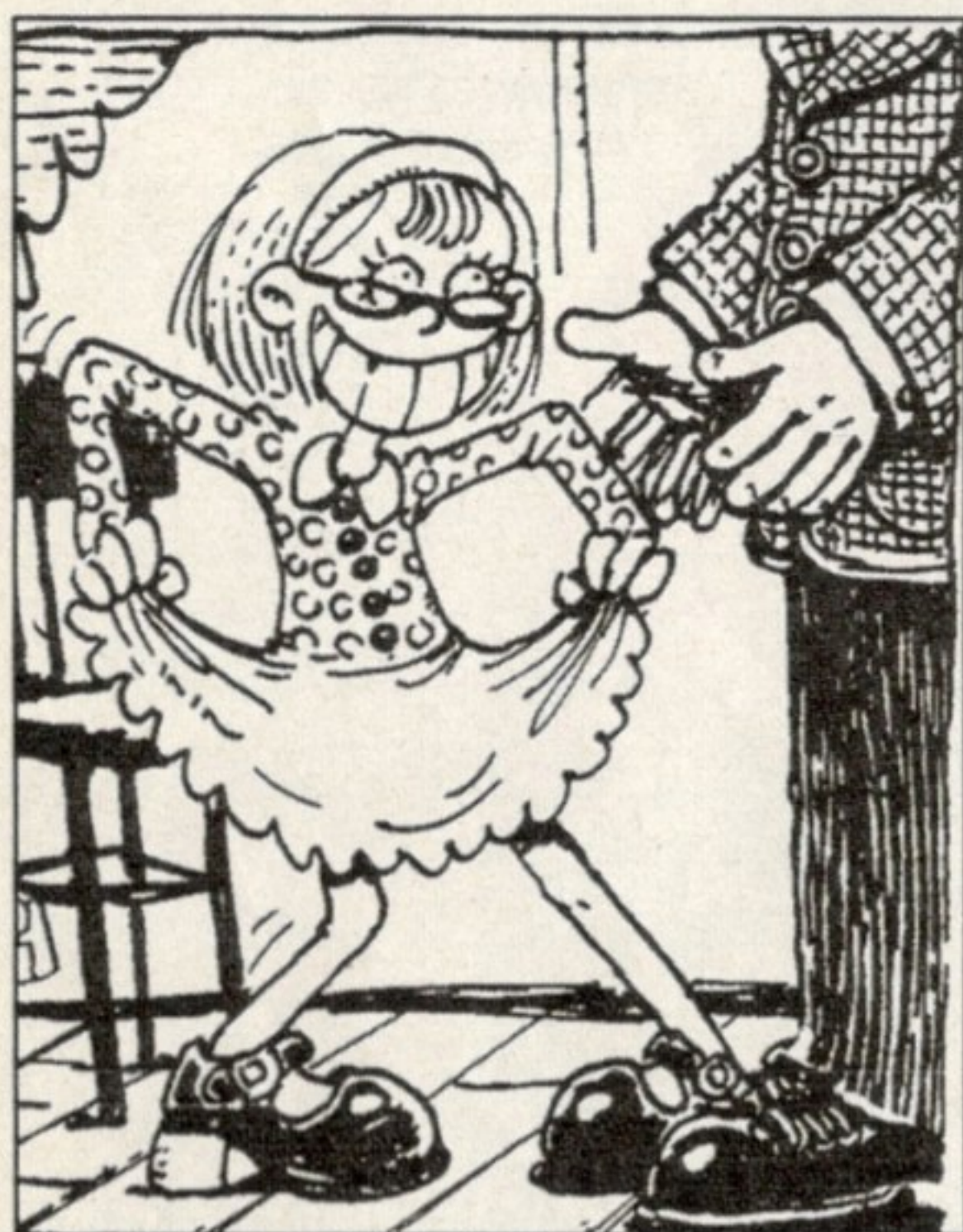
Али, при пажљивијем испитивању коре велког мозга, где се налази „седиште интелигенције”, испоставило се да је код делфина тај

Уређује Вито Недељковић

Илустровао Душан Павлић

Плесна школа

Волим да играм и желела бих да научим и неке класичне плесове, па ме занима да ли у Београду постоји нека озбиљна плесна школа. Имам 19 година.

КАЋА
Београд

Изабрали смо две плесне школе, или студија, како их данас чешће називају. Један ради при Спортском центру „Врачар“, у Сјеничкој улици број 1, (телефон: 455-171), а друга је плесна школа „Младост“ у Француској 12, телефон: 3246-922■

педесет два

Прво из потребе, а онда...

Желела бих да знам када и где су прво почеле да се користе рукавице и како су изгледале?
ОЛГА ДУЊАКОВИЋ
Зрењанин

Прве рукавице су, сигурно је, направљене веома давно још кад су први људи покушавали да заштите руке од хладноће и промрзлина. Познато је да су стари Персијанци, Грци и Римљани носили рукавице. У Хомеровој „Одисеји“ помиње се да Лаерт, док шета по врту, носи рукавице. У почетку су рукавице прављене само од коже и носиле су се углавном у ратним походима и у лову, да би се руке заштитиле од повреда. Међутим, у 8. и 9. веку у Немачкој и Скандинавији рукавице су се носиле као заштита од хладних зимских да-

на. Тек у 13. веку жене су почеле рукавице да носе као украс и модни детаљ. Те рукавице су израђиване од ланеног платна и досезале су до лаката, да би много година касније енглеска краљица Елизабета I увела у моду ношење рукавица украшених везом и драгуљима. Глатке кожане рукавице први пут су се појавиле за време владавине француског краља Луја XIV, а жене тог доба у Француској носиле су рукавице од мрежасте свиле ■

Ретка и недостижна виолина

Да ли у нашој земљи неко, или неки музичар, поседује чувену и стару виолину „Страдивари“?

НЕВЕНА ДАЦИЋ
Пирот

Познато је да су виолине „Страдивари“ најбоље израде и најбољег звука, прављене у радионици италијанског градитеља музичких гудачких инструмената Антонија Страдиварија (1644–1737) из Кремоне. Занат израде гудачких инструмената Страдивари је усавршио 1700. године и тако превазишао свог учитеља Николу Аматија, па се његове виолине разликују по избору квалитета дрвета, по савршеној изради и пропорцијама, саставу лака, блиставог, златножута са светлоцрвеним преливима, по пуноћи и племенитости звука. Страдивари (потписивао се Antonius Stradiuarius) израдио је око 1100 инструмената, данас се зна за око

ДАН ПОЧИЊЕ
СА "ПОЛИТИКОМ"

ПОДНИМИ
ЗАБАВНИК

600 виолина, 50 виолончела, 12 виола и неколико других жичаних инструмената.

У нашој земљи нико не поседује такву виолину, која је између осталог и право богатство (један примерак недавно је на лицитацији достигао цену од 8,5 милиона долара). Код нас и не постоје стручњаци који могу да утврде да ли је неки примерак прави Страдивари. Додуше, после смрти Антонија Страдиварија израду су водили његови синови и ученици Ђакомо, Франческо и Омобони. У 19. веку израђено је много фалсификата, али тако добро урађених да и ове виолине имају велику вредност, јер су их према Страдиваријевом моделу радили добри мајстори Н. Лупот и Ј. Б. Вилијем.

ЕНИГМАТИКА

РЕШЕЊА

Скандинавка: "Распис", гад, ено, наглув, сђ, ловрата, Темим, квоц, Аларик, Арв, УИН, крушка, оратор, ас, океан, Милован Глишић, Ц, азимут, вазе, Ени, МОЦ, долме, трик, Ане-Мари, "Подвала"; Испуњаљка: Алиса Марић (динамит, вртлари, армирач, класика, домаћин); Ребус: Часна реч (час "Н", аре "Ч"); Илустрована осмосмерка: боб; Слагаљка: патка (прасе, мазга, петао, гуска, крава); Укрштеница: олук, Агра, одсјај, Европа, МБ, амалгам, РУ, Чоп, Приор, Тит, Арса, Арн, тело, крш, и, срж, оток, очи, "Ињис", крв, слава, Арл, Об, окарина, ву, вучјак, Кавказ, хват, Лаос; Исечак: 3; Бројчана укрштеница: здробити, Аро, амељ, вагонет, агон, Лођ, Ђузепе Верди, Атика, ареал, Тин, пецаљка, инатан, Маон.

Енигматске стране припрема: ЕД "Борђе Натопшевић", Сомбор
Уређује Славко Бован
Аутори: А. М. Јанковић, М. Милин, Ј. Недић и С. Бован.

Зашто је то лош знак?

Недавно је мом другу и мени случајно једна црна мачка прешла пут на шта ја нисам ни обратио пажњу, али ме је друг ухватио за руку и рекао да идемо заобилазним путем. Објашњење му је било да ће нам, ако пређемо њен траг, то донети несрећу. Зашто, није умео да ми објасни.

ГИША
Сокобања

Сујеверје и веровање да ће вам се догодити нешто лоше ако вам црна мачка пређе пут а ви наставите даље, доста је раширено и потиче из давнина. Траг вуче још из времена кад су људи, не успевајући да објасне многе природне појаве, веровали у але, бауке, духове, вештице... За ове последње били су сигурни да се претварају у црне мачке и да су тако бесмртне и неуништивне. Отуда и веровање да мачка има девет живота и да није добро убити црну мачку, јер то доноси несрећу. Тако је дошло и до веровања да уместо црне мачке пут, у ствари, прелази вештица, а зна се да она не доноси ништа добро.

Плач због тригеминуса

Можете ли ми рећи зашто се роне сузе кад се сецка црни лук.

ЋИНА
Нови Бечеј

Кажу да једна главица црног лука може да расплаче и оне који веома ретко плачу, односно, како наш народ каже и оне најтврђе на сузама. То је свима познато и није ништа ново, јер се мисли да оштри мирис који се развија сечењем главице лука надражује очне капке, а последица су сузе.

Али, стручно објашњење је нешто другачије. Мирис лука не надражава слузокожу очних капака већ један живац који се протеже по лицу и зове тригеминус. Он је одговоран за надражаје које примамо носем, устима и очима и стварање суза, или боље рећи, право роњење суза. Код неких особа тригеминус је јаче или слабије осетљив на јак мирис лука.

на ствар, по закону обавезно означавање имена издавача и уредника одговорних за садржину • ИМПРЕСУМ (латински IMPRESSUM), штампана ствар, по закону обавезно означавање имена издавача и уредника одговорних за садржину.

ПОЛИТИКИН

БРОЈ 2437

ЗАБАВНИК

YU ISSN 0032-339X

Први број »Политикиног Забавника« изашао је 28. фебруара 1939. године

Главни и одговорни уредник Зефирино Граси

Генерални директор »ПОЛИТИКЕ А. Д.« Хаџи Драган Антић

Издаје и штампа »ПОЛИТИКА« А. Д. 11000 Београд, Македонска 29

Ликовно графички уредник Душан Глушац

Графички уредник сцрипта Горан Војиновић

Редакција Олга Вукадиновић

Бојана Дожић

Слободанка Делибашић

Мина Илић

Петар Милатовић

Весна Минић

Вито Недељковић

Биљана Орловић

Љубомир Патрновић

Весна Софреновић

Недељка Сташић

Миленко Тодоровић

Бранислава Црномарковић

Техничка редакција Слободанка Вујић

Зоран Петканић

Радоје Савић

Секретаријат Зорица Филиповић

Дойисници »ПОЛИТИКЕ« из иностранства: Дарко Рибникар (Њујорк), Петар Поповић (Москва), Жарко Ракић (Франкфурт), Бошко Јакшић (Рим), Петар Мићковић (Пекинг), Боровој Ердељан (Атина)

Редакција »ПОЛИТИКИН ЗАБАВНИК« Македонска 29

11001 Београд, П. фах 124

Телефони Секретаријат 3224-471

Редакција 3224-483

Техничка редакција 3226-620

централа 3224-191 и 3225-761

претплата: 3228-776

Маркетинг агенција Македонска 31/1, тел. 3220-645

Рукописи, фотографије и цртежи се не враћају.

На основу мишљења Републичког секретаријата за културу СР Србије, број 413-2973-02 од 22. I 1973. године не плаћа се порез на промет.

ПРЕТПЛАТА ЗА НАШУ ЗЕМЉУ:

1 месец 58,50 дин. 3 месеца 175,50 дин. 6 месеци 351,00 дин.

Претплата на жиро рачун број: 40801-603-2-47280, уз обавезну назнаку: »ПОЛИТИКА« А. Д. - ПРЕТПЛАТА НА ЛИСТ »ПОЛИТИКИН ЗАБАВНИК«.

ПРЕТПЛАТА ЗА ИНОСТРАНСТВО:

Полугодишња/возом: 136 DEM или противвредност осталих валута. Полугодишња/авионом: I група-Европа: 216 DEM. II група-Азија-Африка: 231 DEM. III група-Америка-Аустралија: 242 DEM или противвредност осталих валута.

• Претплата се врши преко WEXIM BANK, Skakovaya 17, 125040 MOSCOW, Russian Federation, SWIFT: WJSCRUMM, на рачун Komercijalna banka A.D, Beograd, Sv. Save 14, Yugoslavia, - SWIFT CODE: KOBBYUBG, број: 30112280000000000025 /DEM ACC/, 30112840000000000025 /USD ACC/или противвредност осталих валута, у корист: »ПОЛИТИКА« А. Д. - Beograd, Makedonska 29, Yugoslavia. Девизни рачун број: 70400-07021747 који се води код Комерцијалне банке А. Д. - Београд. Код уплате обавезно навести: »Сврха плаћања« - ПРЕТПЛАТА НА ЛИСТ »ПОЛИТИКИН ЗАБАВНИК«.

Копију уплате обавезно послати на факс: ++ 381 11 3228 776 или на адресу: »ПОЛИТИКА« А. Д. 11000 Beograd, 29. novembra 24, Yugoslavia.

• Уплате за ОГЛАС на горе наведени рачун у Москви, а копију уплате на факс: ++ 381 11 3226 353 или ++381 11 3249 293

Годишњу претплату на лист не примамо.

Адреса на Интернету: www.politika.co.yu

Насловна страна
Жељко Пахек

— педесет три

РЕКЛИ

СУ

**АКО БОГ ПОСТОЈИ,
НЕ МИСЛИМ ДА ЈЕ
ЗАО. АЛИ, НАЈГОРЕ
ШТО МОЖЕТЕ РЕ-
ЋИ О ЊЕМУ ЈЕ ДА
ЈЕ У ОСНОВИ ЛОШ
БАК.**

**И ПИСАЊЕ ТЕСТАМЕН-
ТА МОЖЕ ДА ПРИЧИНИ
ЗАДОВОЉСТВО: НЕ ЗА-
ТО ШТО ЋЕ СЕ ОБОГА-
ТИТИ НАСЛЕДНИЦИ,
ВЕЋ ЗАТО ШТО ЋЕ СЕ
РАЗОЧАРАТИ ОНИ КО-
ЈИМА НИСТЕ НИШТА
ОСТАВИЛИ.**

Вилхелм Буш
немачки књижевник,
философ и сликар
(1832–1908)

**НОВАЦ МОЖЕ СВЕ, ДО-
ПУШТА СВЕ, ДАЈЕ СВЕ...
ХОЋУ ЛИ МОДЕРНУ КУ-
ЋУ, ИЛИ ЛАЖАН ЗУБ
КОЈИ ЋЕ ИЗГЛЕДАТИ
КАО ПРАВИ, ИЛИ ДОЗ-
ВОЛУ ДА ЈЕДЕМ МЕСО
У ПЕТАК, ИЛИ ДА МЕ
НЕКО ХВАЛИ У НОВИ-
НАМА, ИЛИ ЛЕПУ ЖЕНУ
ПОРЕД СЕБЕ, ХОЋУ ЛИ
ТО ПОСТИЋИ МОЛИТВА-
МА, ОДАНОШЋУ, ИЛИ
ВРЛИНАМА? ТРЕБА СА-
МО ДА ОТВОРИМ НОВ-
ЧАНИК И КАЖЕМ ЈЕДНУ
РЕЧ: „КОЛИКО?”**

Марсел Пањол
француски писац
(1895–1974)

**ЧОВЕК МОРА ОДАБРА-
ТИ: ИЛИ УЗДРЖЉИВОСТ
И ПАМЕТ ИЛИ ВИНО И
ГЛУПОСТ.**

Семјуел Џонсон
енглески писац и
лексикограф
(1709–1784)

**ЦИВИЛИЗАЦИЈА И ДО-
БИТ УВЕК ИДУ РУКУ
ПОД РУКУ.**

Калвин Кулиџ
амерички председник
(1871–1943)

**ПОКАЖИ МИ ЈУ-
НАКА И ЈА ЋУ
НАПИСАТИ ТРА-
ГЕДИЈУ.**

Френсис Скот
Фицџералд
амерички
приповедач и
романсијер
(1896–1940)

**ГДЕ НЕМА
МАШТЕ
НЕМА НИ
УЖАСА.**

Артур Конан Дојл
енглески писац
(1859–1930)

**УГОВОРИ СУ
КАО ЖЕНЕ И
РУЖЕ –
ТРАЈУ ДОК
ТРАЈУ.**

Шарл де Гол
француски
генерал и
државник
(1890–1970)

**БОЉЕ ЈЕ ПИСАТИ ЗА
СЕБЕ И НЕМАТИ
ПУБЛИКУ, НЕГО
ПИСАТИ ЗА ПУБЛИКУ И
НЕМАТИ**

СЕБЕ.

Сирил
Коноли
енглески
критичар
(1903–1974)

**У МОМ
ПОЧЕТКУ
ЈЕ МОЈ
КРАЈ.**

Т. С. Елиот
енглески
песник
(1888–1965)

**ДА БИ НАШАО
ПРИЈАТЕЉА, МОРАШ ДА
ЗАЖМУРИШ НА ЈЕДНО
ОКО; ДА БИ ГА
ЗАДРЖАО – НА ОБА.**

Норман Даглас
енглески књижевник
(1868–1952)

**ЗА СТВАРАЊЕ УКУСА
НИШТА НИЈЕ ПОГОДНИЈЕ
ОД ПРЕПИСИВАЊА
НАЈБОЉИХ ПАСУСА ИЛИ
БЕЛЕЖЕЊА ДУБОКИХ
МИСЛИ.**

Андре Мора
француски књижевник
(1885–1967)

педесет четири

ПОДНИКНИ
ЗАБАВНИК

„Kolega, imate grešku u proračunu...”

Vispreni umovi znaju:
mobilni telefon više nije statusni simbol.
On je sredstvo za brzu komunikaciju,
i sve one razgovore koji su važni i neodložni...

QUARTET Advertising. Foto: FOTOSPRING

Mobilna Telefonija Srbije nudi Vam prvi pripejd sistem u zemlji. To ste oduvek želeli: Neposredan pristup GSM mreži, bez potpisivanja ugovora i mesečne pretplate. Ubacite pripejd SIM karticu u svoj aparat i odmah možete da telefonirate i primite pozive. Kada potrošite kredit koji ste dobili prilikom prve kupovine, sami ćete dopuniti svoju karticu novim kreditom koji se jednostavno kupuje u bilo kojoj od ovlašćenih prodavnica Mobilne Telefonije Srbije. Ako to ne želite, i dalje ćete tokom 13 meseci moći da primite pozive na svoj broj - bez ikakve naknade. Pritom, svi hitni pozivi (policija, hitna pomoć, vatrogasci) su besplatni.

To Vam nudimo danas. Za sutra spremamo i nove pogodnosti za Vaš.

Svet je u pokretu. A Vi?

11000 Beograd, Takovska 2, Tel: 064/789

Mobilna
Telefonija
Srbije

